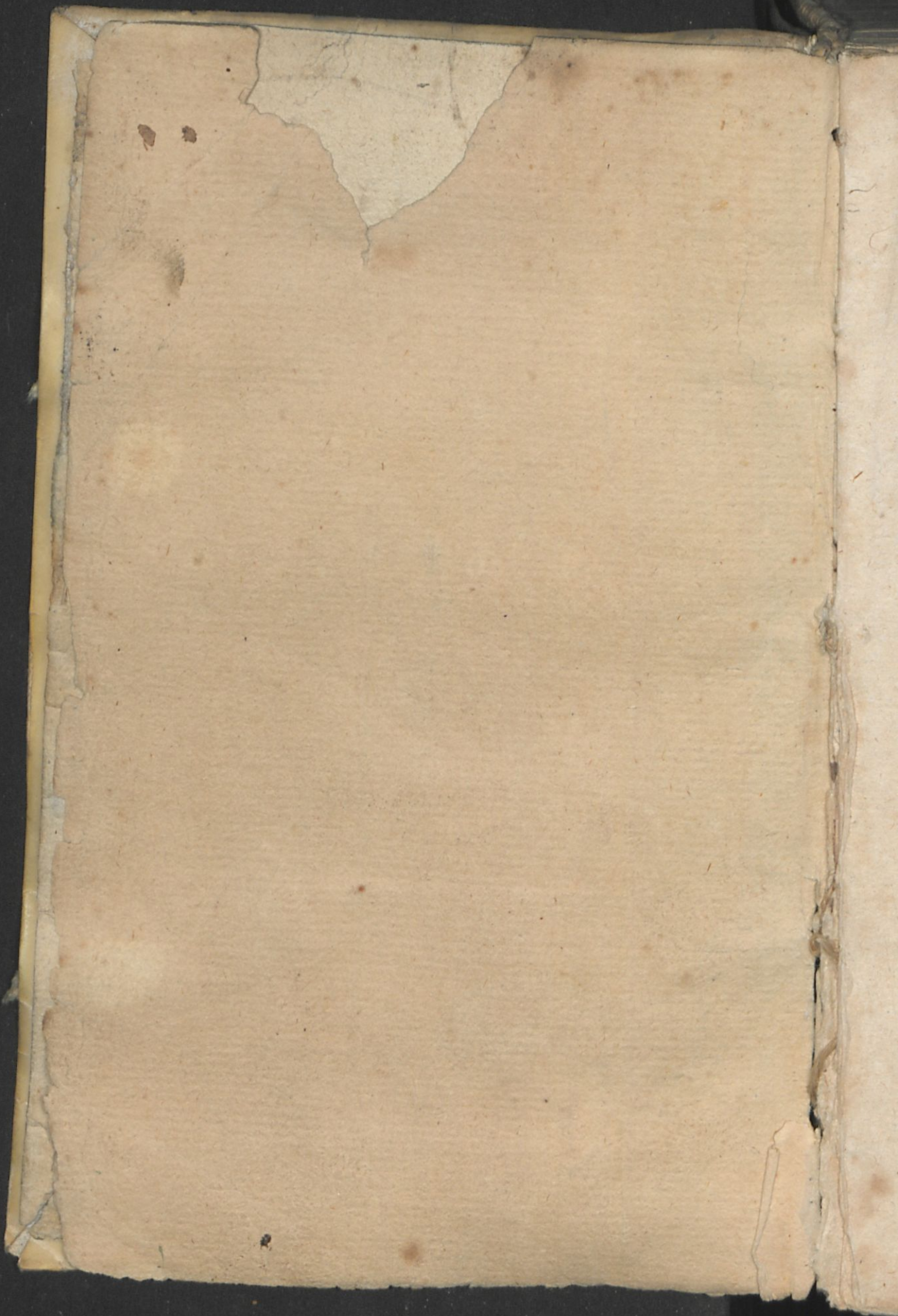

Vd. 72. (12.)

id. 78. 9.

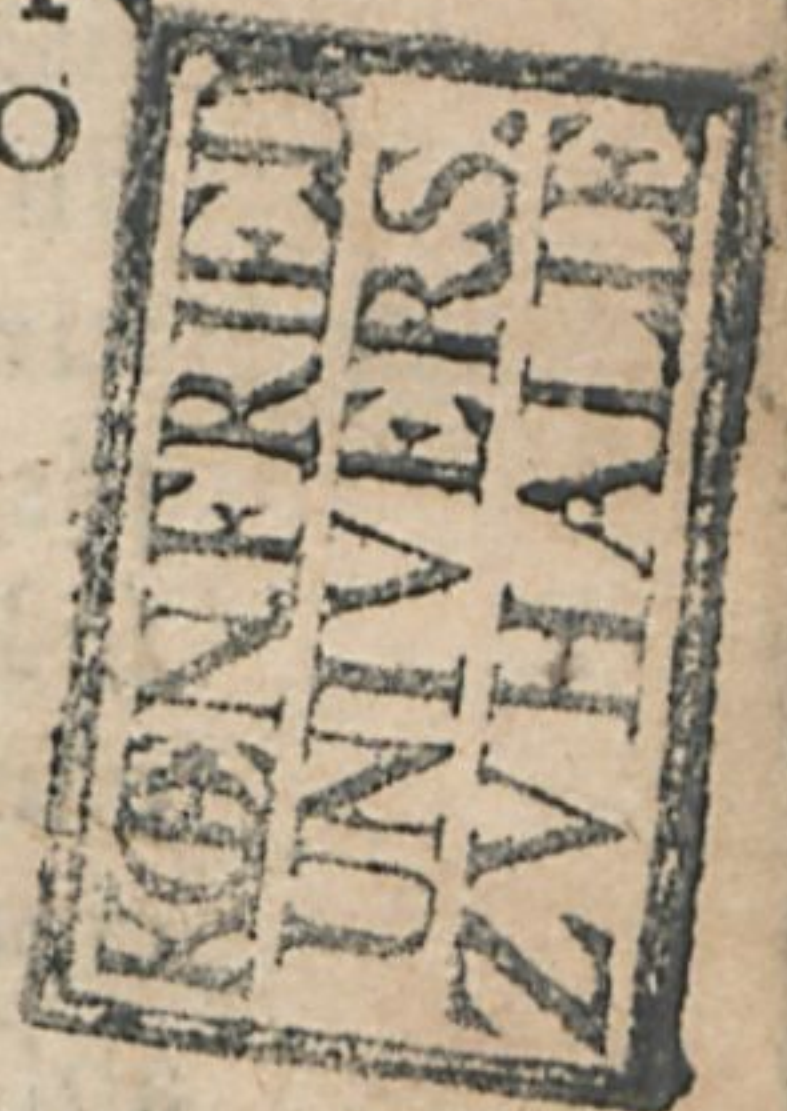

POMPONIO

BELEVRIO, REGIS IN
SANCTIORI CONSISTORIO

CONSILIARIO, ET SUPRE-
ma Curia Parisiensis Pre-
sidi,

IAC. CORBINELLVS.

VIDISSE me olim me-
mini quædã huius Ma-
rij Salamoni operã, vir
prestantissimè: multum
illa quidem à laudatis
viris, & præsertim iuris-
peritis dilaudata. Hoc vero DE PRINCI-
PATV, non aliàs memini me vidisse, cū
tamen flagrarẽ maximo desiderio, pro-
pterea quod & in ore multorum, & in
amore esse peruiderem. grates igitur a-
go maximas Antonio Vaccæ, sapienti
viro, & omnibus virtutibus expolito,
qui mihi misit talem hunc librum: qui
quidem ob egregium ipsius argumentũ
fuit animo meo carissimus. quid enim
carius accidere potuisset viro bono, &

A 2 qui

Nola

qui vitam sub impotenti dominatione
morte grauiorem semper existimaret,
ipsa lectione veri Principatus, ac liberta-
tis? hic enim horum librorum scopus &
finis est, commemorare principatus tā-
* tummodo procuratorem fuisse Princi-
pis, ceterum ius & imperium penes fuis-
se Rempublicam: &, vt vnico verbo di-
cam, uniuersum populū, quasi suo Prin-
cipe potiozem. Rem igitur haudquaquā
absurdam me facturum existimaui, si ef-
ficerem, vt ab omnibus bonis, ac sanis
viris legi possent, atque intelligi: antea e-
nim vix poterant, præ innumerabilibus
maculis, quibus vndique cooperiebantur,
neque hoc per insolētiam dixerim:
vt ne quis putet memet extollere labo-
rem hunc meum, sed quia omnino mi-
hi visum est, minimam partem non ef-
se nostri meriti erga Rempublicam, effi-
cere, aliorum vt in eandem merita cele-
brentur, quemadmodum & non inele-
ganter, vt arbitror, neque imperitè dixit
quidam, Partem esse meriti, meritum ce-
lebrare piorum. Tametsi autem satis su-
perque auctor noster Salamonius, qui e-
gregius philosophus, & iurisconsultus
fuit,

fuit, non modo aliorum ipsius operum
eruditione, sed & fama ipsa, scientiaque
clarissimorum hominū celebretur, ve-
rius tamen ex hisce libris apparet, inge-
nio ipsum fuisse præualido, ac præcellen-
ti; antiqua præterea doctrina, sanctaque.
quos quidem libros ille quadam animi
nobilitate permot⁹ (vt erat genere quo-
que clarus ac pollens) scripsit paulo for-
tasse liberius atque seuerius, quàm postu-
lent mores illorū, quibus auersabile est
parere veritatis legibus, atque virtutis:
namq; præcepta quidem iustitiæ sapien-
tiæq; commendant; ea tamen ipsa agita-
re dementiam arbitrantur, vt meritò il-
lud Cæcilij poëtæ dictum, paululum ta-
mē immutatum, vsurpare possint, quod
est apud Varronem:

Audire leges, quod imperāt, solemus, non auscultare.

Totum hoc igitur præclari huius ac de
republica benemeriti hominis, ab obtre-
tationibus inuidorum æquis iudicibus
defendendum trado atque commendo:
mihiq; satis erit, si tibi placuisse, P O M P O-
N I, sentiam hoc quicquid est, qualecunq;
libelli est, quem tibi do, dedico, vir cla-
rissime: haudquaquam ego illum alienū

existimans à dignitate tua , aut ab illo munere, quod tu assiduè tanta cum omnium bonorū laude sustines apud Regem, atque Rempublicam. & meritò: amborū enim, vt omnes sciunt, semper interfuit te rebus maximis interesse: & multum vterque debent operæ & nauitati tuæ, quam duobus præcipuè temporibus præstitisti; primum scilicèt , cū adhuc Cracouiæ essemus, in atroci illo asperoque negocio discessus regij; deinde, cum iam rediissemus in patriam, vbi non semel, sed iterum egregiam illam tuam erga Regem, atque Remp. voluntatem, & animi firmitudinem ostendisti. nisi enim te, iussu Regis, & summa etiam voluntate omnium, in illas pacificationes interposuisses, & propterea in ea te pericula coniecisses, quæ adhuc integerrima, & maxima erant, vno duntaxat prælio omnis profectò fortuna Reipublicæ disceptasset. Hæc certè tua publica sunt, ac penè diuina beneficia. qualia verò sint ea, quæ priuatim in amicos conferre soles, nihil attinet memorare. de ijs autem, quæ abs tua voluntate in me ipsum profecta sunt, tantum possum

N

possū affirmare, ea animo ppetuò meo
fixa permansura. quo magis abs te petā
audacius V.C. sicut & magno opere pe-
to atque oro, si meam vitam, si fortu-
nas, si studia perspecta habes, vt eo
amplius me tuendum ac suble-
uandum existimes, quo
tibi tuo merito plu-
ra debeo.

K. Iunij. M. D. LXXVIII.

ANGELO COLOTII EPISCOPI

Nucerin. Ad Marium Salamonium.

Angelus Politianus, qui nostra ætate
multa præclara ingenij sui moni-
menta reliquit, Mirandulam, non
Picum, sed Phœnicem vocare sole-
bat, quasi avem vnicam, quæ in lauru Medicea
nidificaret, ego te, cum lucubrationes & vigili-
as tuas in ista veneranda canitie considero, nõ
Phœnicem, qui nusquam est, sed argenteũ An-
serem Capitolinum pro re Ro. custodem vi-
gilantem commodius appello, nisi si quispiã
te non MARIUM, sed MANLIUM malit, vt
pote qui stes pro Capitolio, hoc est, pro iuriã
Romani Principis, & Latinæ linguæ tutela in
ista arce dimices. Vale, & me ama.

MARI Salamonij opinionem de partu le-
gitimo censendo, etiam si biduo post X. men-
sem natus sit, referens Tiraquellus in l. si vn-
quã. C. De reuocandis donationibus. pag. 480.
appellat eum, virum planè iuris, & humanita-
tis doctissimum.

ANTONIUS VACCA
IVRISC. IACOBO COR-
BINELLO. S. P. D.

*P*VS hoc Marij Salamonij, è Sicilia quidē,
vt accepimus, oriundi, verum & paterno in-
colatu, & dignatione, quam obtinuit, ciuis
ac patritij Ro. cum ego iam pridem legerim,
Auctoremq; illum sapius collaudarim, nouissimè autem
estate torrida superiore anno mense Augusti, vixq; eo
ipso tempore otium ab interpellationib; nacti, feriando
cum relegerim, & à multis, quibus passim scatebat, men-
dis expurgauerim, nec ita multò post me ad te missurū
pollicitus fuerim, mittere tamen hæctenus distuli, quoniā
& cōtinua occupationum mearum molestia, & tempo-
rum à seuiente pestilentia difficultates, innumeris circū-
quaque occlusis, impedimento fuere. Nunc, cū & Lug-
duni, & alijs locis (quæ Deo gratia habenda est) melius
esse allatum sit, mitto ad te Corbinelle optime: tu si res
digna videbitur, etiam typis excudendum curabis ita, vt
quæ nostrarum emendationum coniectura dubia consta-
re videbuntur, ea in marginem reijci facias: nam omnia
nimis longum foret, sunt enim plura sexcentis, nec sanè
talia, quæ quiuu deprehendere potuisset. Ego vero, mul-
tifariam huic diligentia assuetus (vtpotè qui Gabrielem
Faërrum Cremonensem, quo nemo atate nostra in hoc
studiorum genere diligentior ac felicior fuit, Romæ etiā
in contubernio habui, ludensq; sapius, atque interdum
serio illi concertabam) fiducialiter hoc ausus sum. Quid
verd in ea re præstiterim, tuum & aliorum iudicium esse
malo, quàm meam ipse operā atque officium ambitiosè

A S extol.

extollere. Illud certo scitq, opus hoc, nec Roma quidem,
vbi primum, idemq, postremum impressum fuit, vsquã
inueniri. nam & diligenter ego id quæri feci, scilicet vt
compararem vbi nostrarum emendationum exemplar
referre, ac simul citra itinerũ ac viarum discrimen trãf-
mittere ad te possem. Me tamen & promissi obseruandã
fides, & Operis ipsius, ac tui bonorumq, omnium, præser-
tim eorum, qui ciues Romani sunt, amor vicit, vt pericu-
lus id committere, quàm expectanti tibi deesse malletm.
Vale: & vt facis, rem literariam promoue, atque in ijs
studys elabora. id tibi gloriam peperit. & pariet non cõ-
temnendam: Regi verò, atque Regina eius matri, Chri-
stianissimis, quorum auspicijs ac prouidentia hæc
agis, etiam supra immensos cæterarum
laudum cumulos, immor-
talem.

Roma K. Decemb. Anno Sal. 1577.

II

AD SANCTISS^{VS} LEO-
NEM X. PONT. MAX. MARL
VS SALAMONIVS DE
Principatu.

LIBER PRIMVS.

ROLLICITATIONE B. P. spopō-
di hoc libro de iusto principatu
quædam ad te scribere, tametsi
stricto iure inuitus exigere non pos-
sim, diuinum tamen, quod in te numen est,
efficit, vt ipse reus sim debendi, & tu cre-
dendi. In arca nullum stipatum mihi est ta-
lentum maius, neque maximum auri, vel
argenti puri puri, sed vix inter minora appen-
sum. Tu, tuo libripende adhibito, librabis,
ne adulterinum fiet. Reliquum est, vt quale-
cunque sit, capias, capies autem quàm maxi-
mum habui.

Quærere, Vtrum legibus solutus Princeps
sit, non aliud est, quàm de principis potestate,
ac iure quærere. sacrilegium vulgò est, de
eius potestate, cui quicquid libuerit licet,
quæstionem facere, & vtique retulissim pe-
dem; nisi tuæ mansuetudini dicatum opus
castigandum exhiberetur, qui nosti, non ex
summo iure accipienda quæ disputationis gra-
tia conferuntur. Absit à simplicitate nostrorū
verborum malignus interpres, si, vt cæteri,
licen-

A
Sacrilē-
gium esse
potestate prin-
cipis huius
spuatare

x
A
licentiosa vtar disputadi solertia, sine qua veritas iacere solet in tenebris. Et quia res ardua, subtilique disputatione digna est, & à solis Iuriconsultorū traditionibus minimè pendens, verumetiam à Theologorum, & Philosophorum sublimitate: idcirco operæpretium duxi adhibere ex quaque disciplina personas, quæ inter se more Socratico disceptarēt: & quia historiarum cōmemoratione oratio fit illustrior, historiæ studiosum adieci, qui noua, ac vetera acta, vbi historia opus est, recenscat. Hoc enim pacto quid in quaque re veri fuerit, facilius excutietur. Iam ipsos audire dignaberis.

PHI. IUR. THE. HIST.

Salve, Iurisperitorum maxime. Quid isthic tacitus tecum cogitas? videris, nescio quid, tota mente speculari. IUR. Rectè iudicas Philosophantium antistes; nec mirum, si quod in te sæpe experiris, facile in alio intelligas. PHI. Quid igitur? num aliquid inquisitione dignū? IUR. Dignum, & non dignum. PHI. Aenigma loqueris. IUR. Indignum inquam, quoniam tritum apud nos est, Romanum principē solutum esse legibus, & ita tritum, quod secus affirmare nefas & sacrilegū est, & idem, ex contrario, inuestigatione dignum, quod non facile animus assentitur, sic malè cum genere humano agi, vt quicquid vni libuerit, pro lege & ratione sit. PHI. Principem, vel Tyrannum loqueris?

A
principe
solutum
esse 22

+ A

queris? I V R. Qui principem dicit, Tyrannum omninò excludit. P H I. Dic age, num legibus omnibus solutum dicitis? veluti quæ à natura vel iuregentium sunt. T H E. Diuinis etiã. I V R. Vix excipiuntur iste, quas nihilominus moderandi habere ius dicunt. P H I. Quid audio? I V R. Miraris? P H I. Profus obstupear. I V R. Quamobrem? P H I. Quoniam Tyrannicũ sonat vox ista. I V R. Quid ais? Tyrannidem ergo fouet ius nostrum? P H I. Si à recta proficitur ratione, non fouet: sin à potētioris vi, foueat est necesse: certò certius habe, non teneri legibus, Tyrannidem, non principatum esse, rectè philosophantium docere scholam. I V R. Mira narras. P H I. Audi ergo Aristotelem 4. Politices pro omnibus loquentem; Necesse est, inquit, Tyrannidem esse illam, quæ nullis legibus subiacet, & dominatur ad propriam vtilitatem: Cuius sententiæ rationem alio loco sic explicat: Ciuitas, liberorum est societas, & ideo à dominis gubernari transgressiones sunt, & labes. Et alibi? Regia potestas, inquit, per quam Rex omnia ex voluntate sua gubernat, videtur non esse secundum naturam, vt vnus omnium dominus sit ciuium: cùm ex similibus Ciuitas constet, nam similibus naturâ idem ius esse, est necessarium. Vides quàm planum sit, Tyrannidis esse legibus non ligari. I V R. Video sanè, eo modo quo Aristoteles dicit, nullis legibus subijci, quòd planè fateri conuenit immanissimi Tyranni esse, diuina & humana iura contemnere.

D.

A

E

O

Tyrannis

par in
parem n
habet im
penium

A

PHI. Verba aucupari minimè oportet; non hoc solum Aristoteles sensit, quādo dixit: Regia potestas, per quam Rex omnia ex volūta- te sua gubernat &c. & alio loco, Reges secun- dum leges, & volentibus; Tyranni contra, & inuitis dominantur. de legibus enim ciuilibus loquitur Aristoteles, & non diuinis. THE. Cō- firmo B. Thomæ auctoritate, prima secundæ: vbi tradit Principem subijci legibus directi- uis, & plenius idem Thomas. III. commenta- riorū in politices sic loquitur: Oportet in ciui- tate Principem habere regulam, per quam di- rigatur in operationibus suis, & dirigat alios, & per quam iudicet. hoc autem fit per legem. PHI. Appositissimè hæc Aquinatis. Tu verò dic quæso; qua ratione legibus solutum dicis? Nec illo cōtentus sum, quod sit constitutū le- gis istud, Quoniam potētioris vis est, nō iuris. I V R. Ratio ea in primis proditur; quod nemo sibi met præscribere legem potest, similiter nec præcipere. ridiculosa enim res esset lex, veluti stipulatio, quando vim necessitatis non affert. Nihil tam proprium legis est, quàm imperare, vetare, & punire: quæ non nisi in subditos vim habent. THE. Hinc apud nos quæri solet: Nun- quid Papa eādē constitutione teneatur, quæ omnis vtriusque sexus quotannis peccata con- fiteri, & Eucharistiam religiosè capere præci- pitur: & vicit ea sententia, vt non obligetur. I V R. Idem & iuris Canonici professores sen- tiunt. HIST. Non peccauit ergo Iulius. II. qui

A
Ratio,
quare
princeps
dicat
plurē esse
f. 2.

DE PRINCIPATV.

15

quī bello Bononiensi occupatus, confessionis
 oblitus fuit? THE. Peccauit: quamuis pœna il-
 lius Canonis non ligetur: quippe in Pontifice
 minimè boni res exempli fuit. PHI. Aut pecca-
 uit, aut non peccauit; si peccauit, utique non
 ob aliud peccauit, nisi quòd huiusmodi legi
 non paruit: non enim peccasset, nisi talis lex
 lata fuisset, cui peccasse non potuit, nisi illi ex-
 titisset obnoxius. THE. Sic argumentatur Apo-
 stolus ad Roma. dicens: Peccatum autem non
imputabatur, cum lex non esset. & rursus: Vbi
non est lex, nec præuaricatio. I V R. Solùm lex
causam peccato dedit: quod alterius, & haud
 illepidæ inuestigationis est: PHI. Redeamus
 ergo ad quæstionē nostrā. I V R. Expedit. PHI.
 Luculèter explicastis rationes & exempla, qui-
 bus dicitis, Principē solutū esse legibus, verū
 melius multo futurū, si de singulis nominatim
 disseratur, dū tepus suppetit, quod turpe est
 nobis ducere ociosum. I V R. Vtinā: hoc ipsum
 diu desiderauī, aliquando mihi cōtingeret cū
 sapiētibus disputare. tenes quæ à me dicta sunt?
 alioquin breui epilogo repetā. PHI. Teneo: nō
 opus est repetas: verū si quid præterisse vide-
 bor, nō pigeat recordari. I V R. Obtemperabo.
 PHI. Attētè velim audiatis oēs, & si quid dicē-
 dū succurret tibi, tu diuini dogmatis magister
 in mediū afferre nō remoreris. THE. Libētissi-
 mē morē gerā. Dic age tuo arbitrio, sed caue
 ne inauspicato incipias. PHI. Religiosè mo-
 nes, vt Christianum decet, & ipse habeo, quos

Lex Can
 peccato d
 dit.

A

in

non
 Re-
 ūta-
 gun-
 a, &
 ibus
 Cō-
 dæ:
 ecti-
 ntā-
 iui-
 di-
 ios,
 em.
 erō
 cis?
 le-
 ris.
 mo
 nec
 uti
 rt.
 re,
 im)
 in-
 uā
 on
 ci-
 ur.
 n-
 II.
 ui

omnia incipienda

pluribus

diuino

in xijto

pretas

MARIVS SALAMONIVS

in hoc imiter. THE. Quos? PHI. Pythagoram,
& Platonem, qui vbi, nos admonent, nequid
aggrediamur sine diuini numinis inuocatiōe,
vt ne cogitatum quidem exceperint. In omni-
bus. inquit Plato, rebus dicendis, & cogitandis
principium semper de Dijs est faciendum. Py-
thagoras: Accede ad opus, ait: Deos ora, vt cō-
ficias. Adde & Varronem in principio, de re ru-
stica. Et quoniam Dij facientes adiuant, pri-
us inuocabo eos. THE. Inuocemus igitur. PHI.
Tuum est enim, antistes diuinorū. THE. Cautē
dictum. PHI. At casta, pura, & defæcata mente
iubent iidem. THE. Piē iubent, & cum nostris
commune traditionibus. HIST. Perpaucissi-
mi quidem implere nunc hoc munus ista rati-
one potuerunt. PHI. In legibus hoc amplius
adijcit: Ab impuro, quia infensus est Deo, mu-
nera capere, neque Deum solere, neque bonū
virum decere. HIST. Iccirco Dion Platonius
grandē pecuniā à Dionysio Tyrāno missam
respuisse fertur. THE. Didicit ea Plato in libris
Mosis, vt in Leuitico: Homo, in quo fuerit ma-
cula & vitium, non accedat dona offerre Deo.
Idem in Exodo: Sacerdotes, qui accedunt ad
Dominum Deum, sanctificentur, ne fortē de-
relinquat eos dominus. Et Propheta, O Sacer-
dotes si non posueritis in corde vestro, vt detis
honorem nomini meo, dicit dominus, mittam
in vos maledictionem, & maledicam benedi-
ctionem vestram. Et alibi: Peccatores Deus nō
audit. Et in parabolis: Victimæ impiorum ab-
omina-

ominabiles Deo sunt. HIST. Hem quàm malè nobiscum agitur, qui pro benedictione, malorum Sacerdotum precibus maledictionem recipimus. O miseram, & stultam plebeculam, quæ dum credit istorū supplicationibus Deum propitiari, quotidie emungitur, & tondetur, vt Deo tandem fiat infentior. THE: Nostra ergo oratio in Deiparam dirigatur, quæ peccatoribus etiam aduocationē non denegat. HIST. Factu, & cogitatu religiosissimum. THE. Et vos piè tota mente intendite. Te Diua parens supplices exoramus, tuis meritis, tuisque precibus impetra, vt diuini Spiritus illapsu, illustratis animis, veritatem in singulis eruamus. Audacter nunc, ac fidenter ad opus accedamus. PHI. Principem dicis, sapientissime Iuris perite, suis non ligari legibus? I V R. Proorsus. PHI. Ligatur ne alienis? I V R. Minimè. PHI. Ergo neque suis, neq; ligatur alienis. I V R. Vtique. PHI. Si neque suis, neque ligatur alienis, ergo nullis. I V R. Non dixi omnino nullis; alioquin tyrannum defenderem. PHI. Quid iccirco sentis? si dicis, nonnullis, ergo aliquibus. I V R. Non ita nego teneri, quod nullis omnino non ligetur, & per hoc, neque diuinis, neque humanis: sed alienis, id est, quæ positiuè ciuili sunt alienæ. PHI. Ergo ijs, quæ ab vniuerso scriptæ sunt populo, est solutus? I V R. Nulli dubium. PHI. Et propterea Lege regia est solutus. I V R. Hoc ipsum enim Lege regia continetur, vt legibus solutus esset. PHI. Legistin' tu Legē regiam?

+

A suis legib

X

+

Legis

+

B

regiam?

13 MARIVS SALOMONIVS

Lex regia lata
a Rege in
populo Romano

regiam? I V R. Non habemus. P H I. Diuinator
sic mihi videris, non legum peritus. I V R. Li-
quet inter nos locupletissimo Vlpiani testimo-
nio, Po. Rom. qui suis legibus solutus erat, Le-
ge regia omne suum imperium, ac potestatem
in Principē transtulisse. P H I. De hac re paulò
pòst differemus. At nunc ad quæ sita responde.
I V R. Quid desideras? P H I. Lex regia à quo lata
dicitur? I V R. à S. P. Q. R. P H I. Populi ergo lex
fuit. I V R. Quis ambigit? P H I. Si populi lex
est, & illa tenetur: ergò lege populi tenetur.
I V R. Sophismata loqueris: aio quidem Lege
regia solutum Principem, id est, ad hoc lata,
vt legibus solutus non ignoraretur: quomò-
do ita quis ea religari potest, qua liber solutus-
que esse iubetur? P H I. Responde quæso: fuit-
ne in arbitrio populi eam ferre, & non ferre le-
gem? I V R. Fuit vtique. P H I. Et illis conditio-
nibus quæ placuissent populo? I V R. Conce-
do. P H I. Potuit ne Princeps alijs cōditionibus
principatum inire, quàm quæ Lege regia sunt
scriptæ? I V R. Nequaquam. P H I. Ergò condi-
tionibus Legis regię parebit Princeps. I V R.
Proculdubiò, nisi velit Tyrannidem exercere.
P H I. Ergò Lege regia ligatur Princeps: & per
hoc, populi. T H E. Negari non potest, cede.
I V R. Cedo ligari illa sola. P H I. Et nisi eadem
lege cautum sit, alijs quibusdam subijci. I V R.
Videtur. P H I. Quid? si Lege regia cautum sit
omnibus teneri? I V R. Subsisto: quoniam isto
modo à priuato distare non videretur: Verum

talis

Handwritten notes and symbols on the left margin, including a large '2' and various scribbles.

talis inquisitio superuacua est: quū liqueat, le-
 gibus & populi, & suis solutū. P H I. Nimis pro-
 perè: nondum liquet, quod haud multò pòst
 excutiemus. Firmum sit itaque inter nos, lege
diuina, & naturali, ac regia solutū non esse prin-
cipem. I V R. Esto. P H I. Rogare omiserā, si quid
diuini, vel naturalis iuris Princeps suis legibus
interuerit, diuine iure sic, vel naturali solu-
tus erit? I V R. Captio hæc esset. P H I. Non intel-
ligo. I V R. Diuino, & gentium iure omninò te-
netur Princeps, suis vel interferat legibus, vel
non interferat: diuina etenim iura, ac natura-
lia factio hominis neque mutari, neque labefa-
ctari queunt. P H I. Et si supersint adhuc quædā
de Lege regia, cōuenit prius excutiamus: quo
pacto accipitis illud, Neminem sibi legem di-
cere posse? I V R. Doctores nostri exemplum ca-
piunt à testatore, qui nulla ratione potest ita
testamentū condere, quin valeat aliud, atq; ali-
ud mutare. P H I. In arbitrio iccirco semper est
suo? I V R. Proculdubiò: etiam si iuramēto, vel
stipulatione se obstrinxerit: quoniam moribus
improbatū est id ligamen: P H I. Dic quæso: quā
diu non mutauerit, erit ne validè scripta volū-
tas? I V R. Validissimè. P H I. Ni fallor conclu-
dit hæc ratio, in arbitrio Principis esse legem
abrogare. I V R. Certè. P H I. Sed antequam ab-
rogetur, illi stabitur veluti testamento non
mutato? I V R. Prorsus. P H I. Si stari conuenit,
ergò non abrogata lege Princeps ligatur. I V R.
Scitè dictum, stari conuenit, nō autē, oportet.

S M I S

Neminem
sibi legem
dicere posse

L 2

Exa verum 20

MARIVS SALAMONIVS

imagines

se est
non regu
die

Lex con
Contractus

Et
Cumo
N

g

R

maiestas

PHI. Alia est consideratio: Si conuenit, vtrum oporteat. Ipse nūc inquam stari oportere. IVR. Exempla, rerum imagines sunt, non regulæ; fa- ciliōris enim demonstrationis gratia adhiben- tur: non me fugit exemplo testatoris minimè probari licentiam principis erga leges: sanè in- dubitati iuris est, quod nemo sibi met legem di- cere potest, PHI. Dic quæso: pactis conuentis obstringitur Princeps? IVR. Vtique. PHI. Le- ge ergo conuentionis obstringitur? IVR. Non dubium. PHI. A seipso, an ab alio sic obstrin- gitur? IVR. Lege, à seipso, & alio dicta. PHI. Er- go non suo placito. IVR. Immò suo, & alterius contrahentis. verum non eadem generalis, & legis conuentionalis est ratio: Lex enim gene- ralis à solo Principe vt vulgari potest, æquè ab eodem solo abrogari potest: Contractus autè & conuentiones, veluti sine plurium consensu haud conficiuntur, similiter sine eorundè con- sensu minimè dissoluuntur: & hoc natura pro- prijssimum est, eodem vnumquodque vincu- lo dissolui, quo colligatum est. PHI. In summa lege contractus ligari ais Principem; quia à se solo non dicitur: lege autem constitutionis, se- cūs; quia à se solo dicitur. IVR. Rectè tenes. PHI. Ergo si quid statuatur Princeps, Senatus po- pulive consensu, ligaretur Princeps. IVR. Ne- quaquam, humanissime: qui facit populi adhi- bere consensum, cōsideratius sic tulisse legem creditur: nihil de Principis minuitur maiesta- te, si sapientum consilio Remp. administrat; quini-

quinimò plus ponderis, & auctoritatis suis ad-
 iungit actibus. P H I. Non igitur interest, solus,
 vel cum alio legem ferat. I V R. Ita prorsus: in
promulganda lege non hoc agitur, vt ipse lige-
tur Princeps. P H I. Quid si ageretur? I V R. Sub-
sisto: veruntamen quis impellet eum legibus pa-
rere? frustratoria lex esse non debet: propter
hanc etiam causam contendimus, nò de vinciri
legibus, qui sibi met vti non præcipere, pariter
nec semet cogere potest. P H I. Animaduerte
quid loqueris. I V R. Scio hanc rationem omni-
bis probari. P H I. Caue ne decipiaris. I V R. Ni-
hil vulgarius in iure nostro: nò decipior. P H I.
De Tyràno, an de principe sentis? I V R. De ve-
ro Rom. Principe & sentio, & loquor: quid cau-
sæ est, quòd de Tyranno potius, quàm de Prin-
cipe arbitreris? P H I. Recordare, quòd paulò
ante concesseras, Tyrannidis esse nullis teneri
legibus. I V R. Planè concessi, & concedo. P H I.
Si diligenter inspicias, nihil aliud ista ratione ef-
ficatur, quàm quod non magis diuina, aut hu-
mana, aut regia, aut conuentionali lege tenea-
tur; postquàm neque ab alio, neque à seipso co-
gi potest legibus parere. quid iuris, nos quæri-
mus, non quid iniuriæ & licentiosæ potentia.
alioquin princeps, neque fur, neque adulter,
neque raptor, neq; sacrilegus esse poterit, sicut
legum ista ratione neq; temerator. I V R. Natu-
ra turpia sunt hæc, quæ nulla hominum consti-
tutione queunt fieri licita, P H I. Quid tum, si
ab impunitate metimur licita, & illicita? I V R.

Naturæ turpia
 nulla consuetudine hominum
 licita. Quid

Quid ais? PHI. Id ipsum, quod paulò ante dice-
 bas, Principem ideò legibus solutum, quia cõ-
 pelli non potest legibus parerere. quæ vox ni-
 hil aliud sibi vult, nisi omnia principi licere,
 postquã neq; à seipso, neq; ab alio cogi potest.
 de quo modò ex his cõflatur, solum Pont. Ro-
 manum solutum esse legibus. attamẽ nihil re-
 fert, Papam, vel alium noster respiciat sermo,
 postquã de eo loquimur, qui supremus est
 Princeps. THE. Animaduertite viri disertissi-
 mi, quod idem Thomas in illud psal. Tibi soli
 peccaui, &c. iccirco soli Deo peccare Rex dici-
 tur, quia non est homo, inquit, qui facta eius
 iudicet. HIST. Psallentis Davidis verba sunt
 hæc, qui à Deo Rex fuit ante Ro. Imperium.
 THE. De omnibus indefinitè Regibus Thomas
 loquitur. I V R. Ioannes Andreæ, vir in iuris sci-
 entia sapientissimus, subtiliter in vtramque
 partem disputando defendit, Episcopum non
 ligari suis legibus, quem Pont. Romano, & ali-
 is primatibus obedire non ignoramus: vnde
 perspicuum fit, non independere, quòd Prin-
 ceps principum fit. PHI. Vnde ergo pẽdere de-
 bent? I V R. Sufficit eiusmodi fit Princeps quod
 in arbitrio suo sit legem dicere, & tollere. adie-
 citque idem Ioan. Andr. inutiliter de seipso sta-
 tuere Episcopum. PHI. Multò magis ergo ma-
 ior Episcopo. I V R. Nihil obstat. PHI. Sed cur
 inualidè de seipso legem fert? I V R. Si quidem
 par in parem non habet imperium, multo cer-
 tè minùs in seipsum. PHI. Quid si par par se

Neminem habere imperium
 in se ipsum.

obiectio

A

Argumentum
 in Phi.

A

A

subijcit? *IVR.* Est receptum, *Vlpianus* ait, eo-
 que iure utimur, Siquis maior, vel æqualis se
 subijciat iurisdictioni alterius, in eum ius dici
 posse. *PHI.* Cur legi, quæ maioris auctoritatis
est, se non potest subijcere, & rationi, per quam
homo est? *IVR.* Quoniam lex ab ipso est, nec
 quisquam subijci sibi potest. *PHI.* Ergo
 qui suæ se legi subijcit, sibi met se subijcit. *IVR.*
 Videtur. *PHI.* Lex igitur, & princeps idem
 sunt. *IVR.* Non idem. *PHI.* Si legibus paren-
 do Principi obeditur, mortuo sic principi o-
 bediretur. mortuoque se subijcit, qui legibus
 mortui obedit. *HIST.* Similiter Popu. Roma-
 nus expulsis Tarquinis obediuit, qui eorundē
 expulsorum legibus obediuit. *IVR.* Neq; mor-
 tuis quippe regibus, neque eiectis obeditur. &
 sublatis de medio regibus, sublata simul eorū.
 dem non intelliguntur leges. *PHI.* Quid cau-
 sæ est? *IVR.* Non succurrit. *PHI.* Sublatis Ty-
 rannis eorum non rata sunt acta rerum. *IVR.*
 Quòd Princeps iure legitimo, Tyrannus verò
 contra. *PHI.* Quid istud ius legitimum? *IVR.*
 Quòd rex secundum leges regnat, Tyrannus
 secus. *PHI.* Ius istud legitimum nunquid aliud
 est, quàm ius publicum? id est, populi; cuius iu-
 re lex cõstituitur. *IVR.* Ius principatus arbitror.
PHI. Ius principatus ais: dic quæso qua pote-
 state Princeps constituitur? *IVR.* Sua ipsius.
PHI. Princeps à seipso, an ab alio princeps est?
IVR. Nihil refert à seipso, an ab alio sit, qui
 ubi principatū adeptus est, à seipso, id est, suo

Subtil: De iur. lib. 1. cap. 1.

A

Principatus principatu potestatem habet. PHI. Principatus
 quis un. ab æterno est? an aliquando esse cœpit? IV R.
 AE. Omnium parens Natura, siue Deus ab initio
 omnes homines æquales genuit; ingruentibus
 deinde necessitatibus, processit nõ eadem om-
 nium conditio, & officium; sic cœperunt re-
 gna & Principatus hominum cõventionibus.
 PHI. Principatus ergo non à seipso, sed ab alio
 quandoque esse cœpit. IV R. Non dubiũ Prin-
 cipem Romanum prouidentia Pop. Romani
 cœpisse. HIST. Julius Cæsar, inuito Pop. Ro-
 mano atque expugnato, obtinuit principatũ.
 PHI. Archityrannum loqueris. IV R. Archity-
 rannum memoras Cæsarem? PHI. Cæsarem.
 HIST. Nullus ædepo l vrbi vnquam infestior,
 expilato sanè erario, direptis templis, profana-
 to diuino, humanoque iure, infestis armis, sa-
 cro sanctam patrię libertatẽ primus violauit,
 atque eripuit. PHI. Quomodo ergo prouiden-
 tia Pop. Romani principatus esse cœpit? HIST.
 Cæsar Octavius primus à Populo Rom. Augu-
 stus est appellatus, IV R. Decreto Popu. Rom.
 Princeps fuit, quod Lex regia dicta est. PHI.
 Ex auctoritate ergo Legis regię Princeps dici-
 tur, atque cõstituitur? IV R. Etiam Imperator,
 Constantini confessione, dicentis de auctori-
 tate iuris Principatum pendere; auctoritatem
 scilicet Legis regię Accursius, & omnes intelli-
 gunt. PHI. Nunc quæso aduertite quàm lucide
 ex his efficitur, Principem, qui suis se legibus
 subijcit, illi se subdere potestati, qua cõstitui-
 tur.

AE
 Noly
 Caus
 est a
 mro
 diti
 do

F
 Suis

9
 1

tur. I V R. Animaduerto. P H I. Palamque fit, nō
sibimet subijci, sed maiori cuidam auctoritati.
 I V R. Diligenter considera quæ loqueris, vir sa-
 pientissime: noua nimirum sunt ista. Maius est
se quippiã in Ciuitate ipso principatu, & Prin-
cipem, suis qui se subijcit legibus, non suæ se
subdere potestati, quasi Princeps alia potesta-
te, quàm principatūs, leges constituat, & per
hoc defendi posse, legem Principis maioris es-
se auctoritatis, quàm ipse sit Princeps, vel prin-
cipatus. Hinc etiam illud effici, non fore in ar-
bitrio Principis suas abrogare leges, si maioris
auctoritatis sunt leges, quàm ipse sit principa-
tus. P H I. Ingeniosè colligis, & subtilius quære-
 re videris, Nunquid in Ciuitate maior sit ipso
 principatu potestas? Nunquid Princeps alia le-
 ges constituat auctoritate, quàm principatus?
 Nunquid maioris auctoritatis leges ipso prin-
 cipatu existant? postremo, Num in arbitrio sit
 Principis, leges tollere? Quamuis inter nos dis-
 putetur, vtrum princeps valeat suis ligari legi-
 bus, per commodè incidunt quæstiones, quas
 facis, sine quibus omnis nostra disputatio ex-
 tricari non potest: & quo facilius earum proce-
 dat discussio, ad quæ rogauero, non dedigna-
 beris breuiter respondere. I V R. Morem geram.
 P H I. Nonne maior Legis regię vis est, atque
 potestas, quàm ipse sit principatus? I V R. Subsi-
 sto. Cardinales summum Pont. eligunt, qui ab
omni parte maior est ipso collegio. P H I. Non
 hoc sciscitor, Cuius potior auctoritas electi sit

A
 In magis: quidam est in Ciuitate
 ipso princeps potestas

vel eligentium : sed, Nunquid vis atque po-
 testas maior sit eius iuris, quo principatus fit,
 an Principatus ipse? &, vt tuo vtar exemplo,
 Nunquid vis ac potestas maior sit eius iuris,
 quo Papatus constitit, an ipse Papatus? THE.
 Scitè philosopharis : nam Papa auctoritate &
potentia diuina constat, & non eligentiū Car-
dinalium: quæ quidem electio declaratio ma-
 gis est hominis vnius, in quo Christi resideat
 auctoritas. I V R. Haud latet nos istud; propter
 quod dicimus, mox vt declarat^r Papa est quis-
 piam, plenam habere clauium potestatem. PHI.
 A quo habet? I V R. A Deo. PHI. Et cuius insti-
 tutione? I V R. Non alia, quã diuina. PHI. Non-
ne auctoritas, & institutio diuina, qua eligitur
Papa, maior est ipso Papatu? I V R. Prorsus.
 PHI. Similiter auctoritas ac vis, qua Prin-
ceps constituitur, maior est ipso principatu.
 I V R. Non eadem in vtroque ratio. nam Papa
 semper est minor suo authore: Princeps verò
 nõ princeps esset, si minor esset suo populo. pugn-
ant præesse, & subesse: qui subditus est, natu-
 ra nõ patitur maior sit suo Principe. HIST. Cre-
 distu populum Rom. in dominum sibi Princi-
 pem suscepisse, seq; illi vt mancipium dedidisse?
 I V R. Quid obstat? PHI. Huius rei tota cogni-
 tio pendet ab historia: quam tantisper obsecro
 differamus, donec ratiocinatione pugnatur.
 HIST. Auscultabo. dic breuiter: non enim pa-
 tiar amplius istos leguleios tãto in errore deli-
 rescere, vehementer excrucior, quòd, rerū Ro-
 narum

Subleu
 p m e paly re
 m l o h e s q u a
 s o n s l u d i e s

Hola

Et

A

narum sponte ignari, non erubescunt de insti-
 tutis Romanis sese exhibere magistros. P H I.
 Dic quæso, quid maius censes eligere, an creari
aliquid à creatore? I V R. Proculdubiò creare:
 plus enim iuris habet; eligere verò, plus facti.
 & ideo serui & deportati, & cæteri, iuris inca-
 paces, possunt electionis fieri cõpotes. P H I. Dic
 rursus, creatura potest esse maior suo creato-
re? I V R. Haudquaquã. P H I. Populus, qui nouũ
 magistratum, vel principatum instituit, nõn-
 ne id creat, quod antea non fuit? I V R. Quidni?
 P H I. Et suo iure, auctoritate, & potentia creat?
 I V R. Fateri conuenit. P H I. Populus creans ma-
 ior est à se creato Principe: suo veluti effecto
maior sua quæque causa: similiter ipsum ius,
 authoritas, atq; potestas, qua creatur Princeps,
 maius quiddã est suo principatu. I V R. Concede
dum creat, sed ubi creatus est, supereminet
suo populo. Nam in hoc creatur, vt esset Prin-
 cept, id est, maior. P H I. Scilicet vniuerso popu-
 lo. I V R. Cuius alterius? P H I. Vt esset ciuiũ sin-
 gulorum. dic agè populus sponte, an inuitus
Principẽ ab initio constituit? I V R. Nemine co-
 gente, communinisi commodo, quod interdũ
in necessitatis vim habet. P H I. Seruitus sponte
 subitur, an contra? I V R. Non nisi ab inuito
 quoque. P H I. Credibile est ergo, non in do-
 minum populũ sibi præfecisse Principem. I V R.
 Non verisimile, veruntamen fecit. P H I. Redis
 ad historiam. I V R. Vt quid ergo princeps est?
 P H I. Vt princeps sit, non dominus: vt volenti-

bus

V
 H
 X
 E
 DB
 Commu-
 ne Com-
 modum,
 interdum
 necessita-
 tis vim
 habere.

X

CA

Magistratus
Vok
A
B
C
D
E
F
G
H
I
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z

bus imperet, & non dominetur inuitis, quod proprium est Tyrannidis, vt supra retulimus, si memineris. I V R. Non oblitus sum. P H I. Dic amice, supremus quantumuis magistratus, est ne maior vniuerso populo, cuius auctoritate magistratus est? I V R. Non ædepol. minister sane est, inutiliter iura a populo scriberetur, nisi essent, qui illa gererent. P H I. Num magistratus minor est vt populo, ita ciuibus quibusque? I V R. Singulis quidem maior, in quos exercet imperium: vniuerso verò populo inferior, cuius minister est, veluti seruus aut libertus vniuersitatis non est singulorum seruus neque libertus; æquè magistratus non est singulorum minister, sed superior; agit enim in singulos vices, ac populi potestatem. nam vniuersus populus simul nequit omnia gerere. Ideo magistratus constituit, qui eius vices agant. P H I. Quicquid ergo magistratus facit ac gerit, populi auctoritate facit & gerit. nec diuersum de Principe censendum est. I V R. Atqui diuersa satis est causa principatus. nam perpetuus est, suoq; nutu ac iure gubernat omnia. Magistratus autem temporanei sunt, vt populi arbitrio variabiles, ita etiam administrantes. P H I. Dic quæso, menstruus magistratus nonne magistratus est? I V R. Vtique. P H I. Et annuus? I V R. Etiam. P H I. Et decennalis? I V R. Nihilominus magistratus est, etiam vicennalis, & tricennalis. P H I. Nunquid tricennalis, quod diuturnior est, amplius quàm magistratus est? & menstruus vel

Mens Tru
us mae
stratus
an magi
stratus
stratus

us vel annuus, quia mensurius vel annalis est, ideo magistratus non erit? IV R. Veluti mēstruus, & annalis, quia huiusmodi est, nō ideo minus magistratus est, pariter tricennalis, ac longior magis, nihilomagus magistratus est. PHI. Tempus ergo non est efficiens magistratum. IV R. Proculdubio. PHI. Sic ergo perpetuus vel momentaneus magistratus nihilominus magistratus est. IV R. Nihil obstat. PHI. Principatus non est aliud ista ratione, quā magistratus quidam perpetuus: & propterea non plus quā populi magistratus. Cur ergo non auctoritate & iure populi gerit ac constituit, sicuti cæteri magistratus? Cur similiter ipso populo nō inferior? IV R. Cōcederem, nisi Princeps super omnes Magistratus esset. PHI. Firmū sit inter vos perennitatem temporis non facere, quo minus Princeps sit magistratus. IV R. Sit firmum vt libet: quid tum? PHI. Non est nouum in Ciuitate plures esse magistratum ordines, alios maiores, alios minores. qui maiores, vnus vel plures, non eo minus aut magis magistratus sunt, quōd supremum locum obtineant, vt Consules, licet infra se sint Prætores, Censores, Aediles, & deinceps reliqui. IV R. Alio imperio supereminet Princeps, alio maiores magistratus: pendent ab eo omnes, creanturque, & ad arbitrium abrogantur. PHI. Qua ratione? IV R. Iure principatus. PHI. Iure principatus, an quōd populus sic sciuit? HIST. Dictatores cōstat ante Imperatores haud minorem potestatem exercuisse;

Tempus
non efficit
magistratum.

Regnum
quidam
principis
Nihil?

Dictatorum
30 polonica

MARIVS SALAMONIVS

A

ercuisse: neque aliudè, quàm quòd populo sic placuit. PH I. Et similiter si ex voluntate, magistratus creat vel abrogat, & alia omnia aut invito dixeris populo, aut còtrà. Si invito, Tyrannis, non Principatus est. Si non invito, ergo illa potestate facit, quàm populus sciuit. HIS T. Fallitur, qui putat semper in arbitrio fuisse Principum magistratus facere, & abrogare. nã diuus Aug. legem Iuliam de ambitu tulit, qua multiplici pœna ambitum coercuisse Tranquillus meminit: mitiùs enim lege Calphurnia, deinde. S. C. quod Cicerone Consule factũ fuit, ante puniebatur. Hinc Antistius Labeo, & Iuris Ciuilis, & omnium bonarum artium scientia pollens, ab Augusto oblatum Consulatum renuit, quòd neque ipsi dare, neque sibi capere contra leges, & mores fas esset: quòd ex voluntate Augusti si deferebantur magistratus, frustra graui sanctione legis Iuliae ambitum cohibuisset. Præterea multos legimus Principes candidatos in Campũ descēdisse: & præ cæteris pro tertio Consulatu diuum Traianum ante sedentem Consulem stetisse: & in eius manibus ex more iurasse in leges. I V R. His congruunt Modestini, ad legem Iuliam de ambitu, verba: Hęc lex, inquit, hodie in vrbe cessat. ad curam Principis magistratuum creatio pertinet, non ad fauorẽ populi. Hodie, ait, quasi nõ prius, aut nõ semper sub Imperatoribus ea lex cessasset. HIS. Modestinus hic Maximini Imper. temporibus floruit. Jam tunc, imperium, & ante descuerat

in

R

g
f

in Tyrannidem. I V R. A te mihi explanari ve-
lim, qualis fuit popularis fauor ille. H I S T. Co-
itiones populares ad creandos magistratus, ad
leges ferendas, Comitua appellarunt. cum Co-
fularia, quibus de creandis Coss. agebatur, tum
Prætoria, Censoria, Aedilitia, & reliquorū de-
nique magistratuū, quorum alia calata, alia cu-
riata, alia cēturiata, dicebantur. Calata pro col-
legio Pontificum habebantur, & Flaminum, &
facrorum augurandorū causa: vbi manumis-
siones, emancipationes, & testamenta per æs &
libram fiebant. Calari, id est, conuocari per li-
ctorem solebāt. Hinc calata hodie vocitamus
conuiuia ruralia, siue vinearia: quæ conuoca-
tis vicinis & propinquioribus frequentamus.
Curia, vbi per Curias, id est, Tribus, quæ 35.
erant, suffragia ferebantur. Centuriata, quādo
centuriatis, id est, per centurias suffragia adno-
tabantur. Die comitorū Candidati, id est, ma-
gistratus petitori in Campū Martium descen-
debant: qui maiori suffragiorum fauore vicif-
set, Consul à Consule renunciabatur. ambiētes
itaque non gratia, sed premio suffragia, lege Iu-
lia de ambitu plectebantur. nam honores peti-
turi, ambire, id est, circuire singulos solebant,
prestare dextras, rogareq; vt se suffragijs iuu-
rēt. habes hæc? I V R. Habeo. H I S T. Quid admi-
rabundus ergo cogitas? I V R. Mecum cogito
atque perpendo, quā malè intelligāt Docto-
res nostri illa Modestini verba, ex quibus dedu-
cunt cū Papa non contrahi simoniam. H I S T.

Comitia

Calata

Calata Con-
uiuia.Comitia
Curia
Centuria
fa.Candida-
ti

prestita

An cum papa Contra-
gatur Simonia. Quid

Simon
Magus.

Quid habet commune simonia cum ambitu?
 I V R. Nihil me hercle, vt nunc didici. Simonia
 à Simone Mago, qui gratiam Sancti Spiritus
 promercari voluit. Ambitus autem lex non
 cessat propter personam Principis. sed vbi ces-
 sat necessitas popularium suffragiorum ambi-
 endi fauores, qui ad simonias non desideran-
 tur. T H E. Simon Petrus protopapa & ipse fuit,
 à quo Magus ille emere sanctualia prætetauit.
 I V R. Quid ergo? T H E. Si Petrus licitatorē ad-
 misisset, vt tentatæ, sic consummatæ simoniæ
 diffinitionem ad nos transmisisset. P H I. Hem
 quo diuertistis? quid ad rē nostram simonia,
 vel ambitus? I V R. Si non ad nos, verum ad me
 pertinet cuiusque legis mentē & vim non igno-
 rare, ne per imprudentiam falsa consulentibus
 respondeam. At nunc perge quò cœperas. P H I.
 Ex supradictis animaduertisti manifestum fie-
 ri, Principatum esse magistratum quendam à
populo institutum; & vt primum institutus
 fuit, talem consensum & auctoritatem ab vni-
 uerso populo cepisse, vt quicquid ageret, eo-
 dem consensu & auctoritate agere videretur:
 quicquid ergo constituit Princeps, populi cō-
 sensu & auctoritate statuere dictum est, & per
 hoc non sua, sed populi auctoritate cōstituit,
 vt reliqui Magistratus. I V R. Vix mihi suaderi
 hoc potest. & sentio & aio, postquam Princeps
 cœpit esse, veluti quilibet Magistratus iure ma-
 gistratus munia obit, eodem modo iure prin-
 cipatus obire Principem. habet enim quisque
 magi-

Magus
 Genera in
 Principatu
 Magus
 Genera in
 Principatu
 Magus
 Genera in
 Principatu

magistratus sua quædam propria, quæ iure magistratus competere dicuntur. pariter & Princeps habet sua ipsius, quæ iure Principatus gerit atque constituit. P H I. Hæc sua ipsius iura cuiusmodi sunt? I V R. Sine prouocatione ius dicere, In caput ciuis animaduertere vel indulgere, Leges in primis sine scitu populi condere vel abrogare, De bello & pace decernere: & alia multa, sine quibus Princeps non est. P H I. Quæ sunt illa, sine quibus Princeps esse non potest? I V R. Lõgum est singula persequi: in summa quicquid libuerit, ius & fas fit. P H I. Ad Tyrannum redis. Dic agè, Princeps est à natura semper eodemque modo Princeps, & vbique similiter? I V R. Apertiùs ediffere. P H I. Principatus ipse est à natura, siue hominum constitutione: & ideo vbique sibi ipsi similis tam apud Romanos, quàm Parthos, Scythas, Medos, & alias nationes omnes. I V R. Talis est, qualis suo cuique placet populo. P H I. Parthorum Princeps, Medorum, & Scytharum, si talis, qualis Parthis, Medis, & Scythis placet, nõne Romanus, qualis Populus Romanus sciuit? I V R. Quis dubitat? P H I. Similiter & Iura Romani Principatus non possunt alia esse, quàm quæ Romanis placent, veluti alia nequeunt principatus Parthici esse, ac Medici, quàm quæ Parthis, & Medis placent. I V R. Prorsus. P H I. Iure ergo principatus illa competere dicendum, quæ populo placuerunt. I V R. Conuenit. P H I. Ex his, si diligenter consideras, palàm fit, ius Principatus

M

iura p
cipit

I

Vota

E

Ius prin-
cipatus
Ius populi
esse

R MARIUS SALAMONIVS

34
Ius nihil aliud esse, quàm ius quoddam populi
& per hoc, iure populi & auctoritate quisq;
Principatum agere, ac leges constituere: nec
plus posse & valere, quàm eius potest populus:
Inge illius populi Principem, qui nullius im-
perij sit, proculdubio nihilo plus Regulus e-
rit. I V R. Non succurrit, quid obftet. P H I. Quis-
que suis paret legibus, & auctoritati populi, &
imperio, quo leges constituit: & per hoc suis
se legibus subijcere non est impossibile, vt dis-
cebat. T H E. Chrysoftomus ad Hebræos: Non
homo est, inquit, qui ligat, sed Christus, qui
hanc potestatem dedit, & dominos fecit homi-
nes tanti honoris. vnde planè deducitur, Quæ
decernit Papa, potestate Christi statui: eius-
que decreta, Christi intelligi. H I S T. Siquid
iniuste Papa constituit, ista ratione Christus
constitueret? T H E. Nullius mali auctor est De-
us, neque esse potest, ligatque Papa, clauæ non
errante. P H I. Si accuratè quæ supradicta sunt
perpedimus, liquet maius ipso Principe, quod
esse diximus in Ciuitate, non esse magistratū
aliquem, sed populū ipsum vniuersum simul,
eiusque imperium, licet singuli inferiores sint
ciues, & vi huius potestatis, quæ maior est ipso
Principe, leges principales constitui: & quia le-
ges Principis populi imperio constant, planū
fit maioris auctoritatis esse ipso principatu, si-
cut reliquis magistratibus leges constituenti-
bus. Nimirum igitur si suis subijcitur legibus,
nō quasi suis, sed vniuersi populi, cuius aucto-
ritate

papam
gare
ue non
vante

ritate sunt constitutæ, ac vigent. hinc est, quòd }
 mortuo Principe, leges non intereunt, quia nò }
 interit populus, cuius auctoritate viuunt. Le- }
 gimus, exactis Regibus, eorundem leges vene- }
 ratas: neque mirum videri debet, quum nò ea- }
 dem auctoritas atque potestas sit Principis, si- }
 ue principatus, vt sæpe diximus, cum illa, qua }
 Princeps est: veluti non eadem persona est Ci- }
 uitatis, & Principis, pariter non eadem perso- }
 na est populi constituentis, & constituti Prin- }
 cipis: &, veluti non idem sunt causa efficiens & }
 effectum, æquè non est eadem actio efficientis }
 & effecti. & propterea haud ineleganter ait Ci- }
 cero in Officijs, Magistratus gerere personam }
 & dignitatem Ciuitatis. Nam in eo, quòd per- }
 sonam ciuitatis agit, nomine & iure Ciuitatis }
 agit. Ita quòd nò ipse, sed persona scilicèt Ciui- }
 tatis, quã gerit, dicitur cõstituere. exue persona }
 Ciuitatis, & nihil efficiet; & idem si ei personæ, }
 quã geris, se subijcit, nò sibi, sed personæ se sub- }
 ijcit Ciuitatis, aut ipsi Ciuitati. I V R. Si ista per- }
 sona est principatus, cui se subijcit, nõne ipse- }
 met se subijcit principatui? exuta enim perso- }
 na illa, Princeps nò erit. Ideo est Princeps, quia }
 personã inducit Ciuitatis. PHI. Princeps, & prin- }
 cipatus nò idẽ sunt: vt corporeũ, & incorporeũ; }
 quãuis Princeps sine principatu, ac populo nò }
 sit, neq; Princeps ipsa Ciuitas, neq; persona ciui- }
 tatis. gerere. n. ciuitatis personã, ait Cicero: qui }
 gerit, & idipsũ qd geritur eadẽ esse nõ possunt. }
 & sicut diuersa sunt Princeps, & Ciuitas, exque }
 per.

~~EX~~
 Excola
 hunc lo
 M X

Princeps
 de principatu
 patum d.
 uera est

persona Ciuitatis, quæ ab eo geritur, vt quid
personam Ciuitatis agere dicitur, nisi quod
quicquid sub ea persona fit, ipsa Ciuitas agere
dicatur? Si ergo ex persona Ciuitatis agit, non
ipse magis agere, quàm ciuitas videri potest.

I V R. Principis igitur constitutiones, non Prin-
cipis, sed populi essent, quomodo dicuntur

Principis, si populi sunt? P H I. Quia se ministro;
vt Iulia de adulterijs, Cornelia de falsis, & simi-
les. Dic agè, qui negotium mandat, & qui susci-

pit, sunt idem? I V R. Minimè. P H I. Qui manda-

tum exequitur, cuius personam gerit? I V R. Mā-

dātis. P H I. Persona, quam gerit, cuiusmodi est?

Se maior, an contra? I V R. Ipso quidem māda-

tario maior. P H I. Mandatum suscipiēdo, mā-

danti se subijcere quodammodo videtur? I V R.

Mihi persuadeo. P H I. Negocium, quod sic ge-

ritur, an geri dicitur à mandante, an mandata-

rio, an ab utroque? I V R. Ab utroque. P H I. Ae-

què ab utroque? I V R. Nequaquam: Mandans

quidem, vt maior: Mandatarius, vt minister.

P H I. Qui mandatum ergò accipit minister

quidam est eius, qui mandat: & in quo minister

est, personam gerit mandantis: & qui mandat,

eius ministerio vtitur. I V R. Hæc quæstio à no-

stris Doctoribus diligenter tractata est, Vtrū

mandans verè agere dicatur. P H I. Quæ tandè

decisio? I V R. Vt verè. & propterea mandans

homicidium homicida est. P H I. Ista ratione,

qui à populo principatum suscipit, nonne ciui-

tatis mādato suscipit? I V R. Profectò. P H I. Cō-

sequens

Mandans
verè agere
re dicitur

sequens fit, sicut Mandatarius inferior est & minister eius, qui mandat, equè Principem ministrum quendam ciuitatis esse: ac per hoc quicquid Princeps agit ipsa verè Ciuitas agere videtur. si leges condit, leges Ciuitatis sunt: & legibus ciuitatis subesse non inconuenit, neque impossibile est. *IVR.* Aduerte, Mandatarij exemplum non, vt reris, vrget: quoniã Princeps cum imperio est. *PHI.* Cum imperio est, quoniam Ciuitas hoc ipsum mandat: nõ enim quæ imperij sunt, agere posset, nisi ciuitas demandasset. *IVR.* Possent hæc recipi, nisi Popu. Rom. omne ius suum, imperium, ac potestatem in Principem transtulisset. *PHI.* Sic recurris ad historiam, de qua postea dicere conuenimus. At nunc contenditur, Vtrum possibile sit, Principem suis legibus ligari. quod licet multis argumentis planum fecerimus, confessione tua omnibus fit perspicuum. *IVR.* Quo pacto? *PHI.* Eo ipso, quod Lege regia solutum dicitis, mox intelligitur haud impossibile ligari, alioquin superuacua fuisset lex, vt solutus esset, qui non nisi liber esse posset assertrice natura. *IVR.* Minimè necessaria lex fuisset, nisi tollendæ dubitationis causa. *PHI.* Quæ natura impossibilia sunt in dubitationem trahere, stultorum est. *IVR.* Videtur. *PHI.* Redeamus ad illud de Imperio collato. dic Jurisconsultissime, potuitne Pop. Rom. plus iuris in principem contulisse, quam ipse haberet? *IVR.* Minimè. *PHI.* Fuit ne vnquam Rom. Popu, vt suis non ligaretur le-

gibus?
 Impossibilia in dubitationem trahere, stultorum est.

Arg.

2 R

X
 gibus? I V R. Legem sibi dicere non potest, à qua
 non queat discedere. P H I. Non hoc interrogo,
 vtrum suas queat abrogare leges: sed, antequã
 abrogarit, nunquid ligetur: sicut in cæteris pas-
 sim experimur populis. I V R. Ligatur quate-
 nus velit, verũ pro nõ vinculo est, quod haud
 inuitum obstringit. P H I. Ridiculæ itaq; sunt
 tuo iudicio in ciuitatibus leges. I V R. Ridiculæ
vtique reticulæ sunt sæpenumerò, licet eius na-
turæ sint, vt obstringant. P H I. Dic age obstrin-
 gunt ne volentem, & interim, quãndiu vult,
 ligant? I V R. Profectò. P H I. Ergò natura non
 impossibile. Namque naturalia vt infringi ne-
 queunt, pariter quæ natura impossibilia sunt,
 nulla queunt humana ope fieri possibilia. I V R.
 Me fugit, ædepol, quid dicam amplius: quini-
 mò Diuorum Alexandri, & Constantini re-
 scripta, quibus vitro sese legibus submiserunt,
 & allegari velle ingenuè protestantur. quòd si
 factu fuisset impossibile, nugatoriè rescripsis-
 sent. adde, quod idem Alexander Antichonio
 rescripsit, Ex imperfecto testamentò, Impera-
tozem capere non posse, sæpe cõstitutum esse.
 P H I. Capere non posse constitutum ait? I V R.
 Hæc ipsamet verba Imperatoris sunt. P H I. Li-
 quidissimum ergo est, Imperatoris etiam con-
 fessione, legibus inferiorem esse Principem. I V R.
 Videtur. H I S T. Audi, quid iunior Plinius de
 Traiano dixerit: In nostris quoque simili reli-
 gione ipse te legibus subiecisti Cæsar, quas ne-
 mo Principi scripsit. sed tu nihil amplius visti.
 bili.

bi licere, quàm nobis. P H I. Audite, quē in mo-
 dum nos deuinciāt leges, Ciceronis verba pro
 Aulo Cluentio: Lex vinculū est, inquit, huius
Ciuitatis, qua fruimur in Rep. Hoc fundamen-
 tū libertatis, hic fons æquitatis, mēs & animus,
 & consilium, & sententia Ciuitatis posita est in
 legibus. vt corpora nostra sine mēte, sic Ciui-
 tas, sine legibus, partibus & neruis ac sanguine
 & membris vti non potest. legū ministri Magi-
stratus, legum interpretes Iudices, legum deni-
que iccirco omnes serui sumus, vt liberi esse
possimus. non enim vinculum dixisset Cicero,
nisi obligarent: neque legum Seruos appellas-
set, nisi in obedientia cōtinendi vim haberent.
quæ quidē seruitus vera est libertas. Aristote-
 les in Rep. Seruitus non est, viuere ad formam
Reip. sed salus. I V R. Plus in recessu, quàm in
 fronte, hæc habent difficultatis: vereorq; ne
 pugnantia contineant. quando Populus, siue
 Princeps suis ligatur legibus, duas necesse est
 personas sustineat, vnam Principis, alterā Sub-
 diti. Porrò, ferēdo leges, Principem agit: pari-
 ter & subditum induit, suis hisdem parendo le-
 gibus: præesse & subesse, imperare & obedire
 sibi simul ipsi natura nō patitur. alia proculdu-
 biò opus est persona sit gubernātis, alia guber-
nati: neq; ambigitur apud nos Populum vnus
vice defungi, vnumq; corpus esse indiuiduū,
 vt noster declarat Baldus. T H E. Imò nihil est,
 quod magis homines deceat, q̄ sibi ipsi impe-
 rare & obedire. Brutorū sanè numero habētur,

~~T~~
 Libera
 seruis

~~EX~~

Salomo
 moſus

~~EX~~

qui appetitus non moderantur ac cohibēt: neque victoria gloriosa magis, quā seipsum vincere. PHI. Ad philosophiam meam perlepidē me reuocatis, tranquillissimum diuerticulum. mos vobis gerendus est. Aliud est, quòd anima imperitet corpori, & appetitus obediat rationi: aliud est, quòd homo sibi ipsi imperet atque obediat. primum à natura; hoc alterū impossibile. Aristoteles primo de Rep. Animal cōstat anima & corpore, quorum alterum imperat secundum naturam, alterum paret, quod multò elegantius expressit Salustius, dicens: Animæ imperio, corporis seruitio magis vtimur: quorum alterum nobis cum Dijs, alterum cū belluis cōmune est. inter quæ colluctatio quidem non modica. THE. Apostolus ait: Sentio legem aliam in membris meis repugnantem legi mentis meæ. PHI. Si vna ergò pars hominis imperat, altera obtemperat, quæ inter se distinguuntur, non homo anime imperio subigitur, sed vtitur. Illa enim argumentatio de parte ad partem est, non de toto ad seipsum. & quamuis anima, & corpore constet homo, non tamē est anima, neque corpus; sed quiddam ex utroque commixtum: neque anima per se, neque corpus aliquid deducit ad actum, sed solū hoc cōpactum, id est, homo. vnde quicquid ratio aut stultitia dicit, & corporis ministerio impletur, non alius est, qui agit & facit, quàm ipse totus homo. sapientissimè iccirco Salustius dixit: Animæ imperio, & corporis seruitio vtimur.

Animæ imperio vtimur
 Corporis seruitio vtimur

Quæ singuli faciunt, non facit

DE PRINCIPATV:

41

populus

mur. Compositi enim actiones esse dicimus,
non partium. *IVR.* Hinc perpulchrè noster tra-
ctat Bartolus, quod quæ facit populus, non fa-
ciunt singuli; & quæ singuli faciunt, non facit
populus. *PHI.* Patet igitur impossibile esse, ho-
minem sibi met præesse & subesse, veluti vnū
quodque aliud ens impatiens est simul pluriū
repugnantium, de qua re Platonis 4. de Rep.
velim audiatis verba: Ridiculum est, inquit,
quod quid seipso potentius nuncupetur. quis-
quis enim seipso potentior, seipso imbecillior
erit; rursusque, qui imbecillior, potentior. at-
qui id vult hic sermo, quod in hominis anima
duo quedam sunt, vnum quidem melius, alte-
rum verò deterius, & quando quid natura me-
lius deteriori dominatur, tunc aliquis se potē-
tior dicitur, & hoc sermone laudatur. Haud
incommodè digressi sumus. *IVR.* Atqui periu-
cundè, ac sapienter. *PHI.* Ut ad me redeam: li-
gatur autem populus suis legibus, quasi pactis
conuentis: quæ veræ sunt leges. Effare quæso
Iuris antistes: quid est consuetudo? *IVR.* Tac-
ita quædam ciuium conuentio. *PHI.* Quid lex?
IVR. Expressa ciuium conuentio. *PHI.* Quid
ipsa conuentio? *IVR.* Placitus plurium in idem
cōsensus. *PHI.* Lex ergò inter ipsos ciues pactio
quædam est, si placitus ciuium consensus est.
IVR. Atqui pactio strictissimè stipulata, post-
quam, interrogante magistratu, & vniuerso
sciscente populo, conficitur: quinimò nulla so-
lennior stipulatio, quam quæ vniuerso stipu-

X

Q

Consuetudo
do.

lante populo celebratur: sicuti testamentum
 coram Principe nuncupatum solennissimum
 confitemur. PHI. Patet itaque, veluti nouum
 non est homines pactio[n]ibus sese deuincire in-
 uicem, æquè & populum. Nec ad rē, quòd po-
 pulus vna interdū cēseatur persona: quoniā, vt
 fictè vna, ita verè populus nō aliud est, quàm
 quædam hominum multitudo. I V R. Similiter
 & Bartolus apud nos definiuit, Vniuersitatem
 hominum, scholariūve, nō aliud esse, quàm
 homines vniuersos, ac scholares ipsos. PHI. Li-
 cēt in vnum corpus coeant, tamen plures sunt
 numero: alij saniores, alij stultiores. distrabi-
 turque populus in has partes: vt de homine
 paulò ante differuimus. Typum sanè tenent
corporis stulti: animæ verò, sapiētes: sicut con-
tra naturam est, infanior pars hominis præua-
leat saniori: pariter in ciuitate stultiores, si non
obtéperent sanioribus; tunc, vt in homine per-
turbationes, æquè in ciuitatibus tumultus &
seditiones erumpunt, ac debacchātur: nec sibi
ipsis obediunt, vt dicebas, populi, sed legibus.
 legum seruos vocat Cicero. Seruitus que homi-
nibus impenditur, vera est seruitus: que nostris
legibus, libertas, quòd ab hominum seruitio
vendicāt: siquidem quidam non malè sentiūt,
legem rectè positam Dei donum esse. I V R. Vt
 Martianus in librīs Digestorum, auctore De-
 mosthene: Qui bonis legibus obtéperant, Deo
obtemperant. PHI. Plato: Qui legibus seruit,
Dysipus. THE. Aquinas noster, Iustas leges
 vim

Legem
 donum
 Dei esse

vim habere à lege æterna asserit, ac probat illo
 prouerbio: Per me Reges regnant, & legum cõ-
 ditores iusta decernunt. hincque concludit, iu-
 stis legibus ligari Reges. PHI. Quo fit, non be-
 nè definisse illos, dicentes, Qui legibus suis obe-
diunt, sibi ipsis obedire. nam imperio rationis
 obeditur, quæ à Deo est: & secundum Pytha-
 goricos, Dei est imago. THE. Moyses: Faciamus
 hominem ad imaginem & similitudinem no-
 stram. PHI. Præterea, vt à diffinitione quæstio
 dirimatur, ediffere, quid est Ciuitas. I V R. Quæ
 Episcopum habet. PHI. Magis est, quod Episco-
 pus non sit sine ciuitate. celeberrimæ quidem
 apud Maumetanos numerantur Vrbes. I V R.
 Quidam adiiciunt, Quæ muris cingitur. PHI.
 Desertus isto modo locus, muris cinctus, foret
 ciuitas. cæterum vbiq; oppidula videmus mul-
 ta, ac villulas validissimis cinctas muris, & Epi-
 scopis obedientes. I V R. Alij, authore Isidoro,
 dicunt, hominum multitudinẽ, societatis vin-
culo adunatam, simul viuendi causa. PHI. Præ-
 donum multitudo, ista ratione sociata, ciuilẽ
 populum constitueret. melius ergo Cicero in
 Rep. definiuit, Cætum hominum, iuris cõsen-
su & vtilitatis communione sociatum. Iuris
 cõsensu ait, ad excludendos prædones & reli-
 quos, qui ad aliorum iniuriam sociantur. THE.
 Huius diffinitionis meminit Aur. Augustinus
 II. & XII. Ciuitatis Dei. PHI. Absolutius A.
 rist. in Politicis definit, Ciuitatẽ nihil aliud ef-
 se, quàm ciuilẽ quandã societate, simul, ac be-
 nè vi-

Thomas

Ciuitas de
 quæ Episcopum
 habet.

B

2

Ciuitas
 quia.

Aristo
 telisdo
 finitio

CAPITULUM
X
SCIENTIENS

44 MARIUS SALAMONIVS
nè viuendi gratia constitutam. THE. Neque di-
uersum sentit Cicero illis verbis, Iuris consen-
su, vt idem interpretatur Augustinus: iniustus
quippe consensus foret, si malè viuendi gratia
iniretur. PHI. Si nihil aliud est Ciuitas, quàm
ciuilis quædam societas, cõtrahiturne societas
vlla sine pactionibus? IVR. Non vtique, nisi ta-
citis aut expressis. PHI. Pactiones huiusmodi
nonne rectæ societatis leges dicuntur? IVR. Nõ
dubium; verum, quid ad populũ, qui nequit
sibimet obligari? PHI. Neque Societas sibimet
obligatur, sed ipsi inter se socij. dic quæso, est
ne societas antequam ineatur? IVR. Nulla pror-
sus. PHI. Inirine potest antequam socij de con-
ditionibus cõueniant? IVR. Minimè. PHI. Non-
ne conueniunt, sese inuicẽ placitis obstringen-
do? IVR. Proculdubiò. PHI. Ad esse ergo socie-
tatis pactiones requiruntur, quæ leges dicun-
tur. IVR. Necessariò. PHI. Ergo ad esse Ciuitatis
leges sunt necessariæ. IVR. Tam pernecessariæ,
quòd Ciuitas sine legibus stare nullo pacto po-
test. PHI. Si necessariæ sunt, ligandi iccirco vim
habeant oportet: alioquin sicut Societas, sic Ci-
uitas dissoluetur, si legibus nõ obtemperatur.
IVR. Illicò dissoluatur oportet. PHI. Et pro-
pterea, quamuis societas ipsa, ac populus sibi-
met obligari non possit, non sequitur in con-
trahenda ac gubernanda societate, queant
socij & ciues sese inuicem deuinci & Præfe-
ctis, Rectoribus, & Magistratibus leges præscri-
bi: ex quibus fit, sicut pactum in societate ne-
gotiali,

Ad esse So-
cietatis
pactiones
requiruntur.

Quæ pactiones
leges sunt.

Societas nego-
tialis

DE PRINCIPATV.

45

gotiali, ita lex in ciuili ordinatio est, ac conferuatio ciuitatis. Arist. 7. de Rep. Lex est igitur ordinatio quædam: & igitur bona lex, bona ordinatio. & alibi: Ius ordinatio ciuilis societatis est; iudicatio, iusti iudicium. Plato in legibus: Lex est rationalis quædam regula, certo ordine ad bonum ciues perducens. THE. Similiter Aquinas noster: Lex est, inquit, ordinatio quædam secundum rationem de cõferentibus ad finem politiæ. PHI. Manifestum itaque est, populum suis legibus ligari. IVR. Apprimè. PHI. Et per hoc populi nõ esse Romani, vt suis legibus ligari nequeat: quo fit, id iuris in Principem transferri nequissie, vt suis ligari legibus non valeret. IVR. Alia sanè Principis videtur ratio, quod vna verè supereminens omnibus persona sit, alijsque leges imponens. PHI. Hoc ipsum scrutemur. IVR. Operæpretium est. PHI. Paterfam. nõne eiusdem domus Princeps est, cuius est pater? IVR. Quidni? PHI. Et vnus eorũ, qui in domo sunt, & ipsiusmet pars? IVR. Etiam. PHI. Similiter & nauis gubernator vnus eorum est qui in nauis sunt, eiusdem quãuis nauis sit Princeps. IVR. Dubioprocul. PHI. Sic Princeps est vnus eorũ, qui in Ciuitate sunt, ciues, & pars Ciuitatis. IVR. Sed alio quidẽ pacto. PHI. Attende. caput quãuis omnium membrorum Princeps sit, quin membrum ac pars corporis exillat negari non potest. IVR. Vera narras. PHI. Aequè Princeps, quamuis potior in ciuitate sit, non propterea definit ciuis esse, atque

Handwritten notes and symbols on the right margin:

- Top: A large handwritten 'X' with a diagonal slash through it.
- Middle: A large handwritten 'A' with a diagonal slash through it.
- Below 'A': The word "Obiectio" written in cursive.
- Below "Obiectio": The words "Princeps" and "suis legibus" written in cursive.
- Below "Princeps": The words "suis legibus" and "non valeret" written in cursive.
- Below "non valeret": The word "Re" written in cursive.
- Below "Re": The words "suis legibus" and "non valeret" written in cursive.
- Below "suis legibus": The words "non valeret" and "atque" written in cursive.
- Bottom: A large handwritten 'X' with a diagonal slash through it.

Fragmentary text from the left edge of the page:

di.
en.
us
cia
m
ras
a.
di
Nõ
uit
et
est
or
n.
n.
e.
n.
is
e,
o
m
ci
r.
-
-
t
-
i
-
a

X
 ac ciuitatis pars. Si igitur Princeps ciuis est,
 ac ciuitatis pars, cōsentaneū est hisdē ligetur le-
 gibus quibus cæteri ciues, & reliquæ ciuitatis
 partes; id est, suum totum: hoc enim toto ciui-
 tatis corpore continetur etiā Princeps, vt pars
 totius. I V R. Vera narras. Nam Caius I. C. legi-
 tur respondisse, Familiæ appellatione etiam
 II
 X
Principem cōtineri: & Monachorum numero
Abbatem contineri non est qui ambigat. P H I.
 Et propter hoc non potest diuersi iuris cense-
 ri. nulla namque pars potior esse potest suo to-
 to. fit licet vna pars altera melior, quæque suo
 fungitur munere ac prærogatiuis; vt in corpo-
 re ipso videmus omnia mēbra non eundem a-
 ctum habere, sed opere & potētia distingui; &
 ideo nobilitate & principatu, vt Caput. Prin-
 cipatus enim diuersam speciem non facit, quā-
 uis non eadē sit dignitatis qualitas. assumitur
 autem Princeps ad gubernationem ciuiliis so-
 cietatis: & ideo sunt leges, quibus vtitur Prin-
 ceptus ad Deorum, & populi maiestatem con-
 seruandam, atque imperium exercendū. sunt
 etiam leges, quibus vtitur vt Priuatus. I V R.
 Hæc diualibus Constitutionibus eadem expli-
 cata habemus. P H I. Præterea, vt inductioni-
 bus Platonis & Aristotelis confirmemus,
 veluti omnium membrorum, & præcipuè ca-
 pitis vnum est opus, scilicet incolumitas & cō-
 seruatio: omniū itē nauigantium, & governa-
toris in primis, vnum salutis opus: æquè omni-
um, qui in ciuitate sunt, & quā maximè Princi-
 pis,

pars non
 potest
 esse potior
 suo toto

Marius

a finibus
 effecti

pis, vnum opus, scilicet Iustum, quod in com-
 muni vtilitate versatur. at quorum vnus & idē
 est finis, eadem sint actiones oportet. congru-
 entia autē media ad bonum politicū solæ sunt
 leges. iisdē ergo vtetur legibus Princeps, ac ci-
 ues cæteri, quæ ducunt ad finem: Princeps, vt
 nauis gubernator: ciues, vt nautæ. diuersitate
 autē officiorū, legum distinguitur vsus. Postre-
 mō socius sociali negotiationi præpositus, nū-
 quid ob id, quod præpositus est, definit esse so-
 cius? I V R. Minimè. P H I. Et socialibus legibus
 solutus? I V R. Absit. P H I. Cur non idem in ci-
 uili societate dicendum? Aut enim certa præ-
 ficitur lege, & illa tenetur, quam in Principe
 regiā vocamus: aut nulla dicta lege, & illa pro-
 culdubiō tenetur, vt nihil omittat eorum, quæ
 ad communem pertinent vtilitatem: etiamsi li-
 bera administratio cōcessa esset, illa saltē liga-
 tur, vt, arbitrio boni viri, quæ communiter v-
 tilia sunt, non negligat. I V R. Non semper socij
 communi negotiationi præficiuntur. HIST.
 Post Romulum, è Sabinis Numa in regnū ac-
 citus proditur. P H I. Principes institoribus isto
 modo æquatis. I V R. Reges non sunt institores,
 sed domini. P H I. Ergo socium societati ciuili
 præfectum in dominū assumi creditis. inæqua-
 litas conditionum societates dirumpit: mox
 enim quod aduena in Principē susceptus est,
 in ciuilem societatem receptus intelligitur cū
 potestate imperij exercendi ad comunē vti-
 litatem. à regēdo Reges, non à regnando dicti
 sunt.

Reges à regendo non
 à regnando dicti sunt.

27

Nota

Nota

U

Nota

Nota

sunt. THE. Sic definit Aur. Augustinus, De ci-
 uitate Dei. PHI. Haecenus satis multa percur-
 rimus, vt ostenderemus, non impossibile Prin-
 cipes suis ligari legibus: de qua re mediùs fidi-
 ùs pertinacia magis, quàm ratiõe pugnatis, aut
 quorundam Imperatorum vobis blandientiù
 verbis, dum se legibus solutos iactitant, suaq;
 duntaxat benignitate obstringi, quasi imperi-
 alis beneficentiæ, non officij sit, tyrannides nõ
 exercere. nam quotidie palpatis, Principes
 suis parere legibus. HIS T. Vnũ velim semper
 excipiatis, qui nihil vnquam ratum habuit, ni-
 si sibi commodum præsentiret. PHI. Et tu, &
 ipse, ac vulgus censetis commodum, quod sem-
 per verè fuit & sibi, & alijs incommodissimũ.
 quid enim commodi afferre potest, quod Prin-
 cipatus honore priuat, atque penitus humani-
 tate? Hi sunt homines, quos Poëtarum sales lu-
 pos factos modulantur, reiecta hominis di-
 gnatione brutalem vitam viuunt. I V R. Expe-
 rimur quidem Principes legibus parere beni-
 gnitate naturæ, non legis necessitate. PHI. Ta-
 met si temperatis viris lex Deus sit, vt ad ami-
 cos Dionis scribit Plato, nihilominus Princi-
 pes legibus & obedire & ligari quotidie legi-
 mus & videmus. quod breuiter explicabo, mo-
 dò ad interrogata respondeas, & ingenuè veri-
 tatem agnoueris. I V R. Respondebo, vt petis, a-
 uidissimeque auscultabo. PHI. Satis constitit
 inter nos, secundum leges Reges viuere: Tyrã-
 nos, secus. I V R. Profectò. diuus enim Alexan-
 der

Platonis
 sententia

DE PRINCIPATV.

der ad Antigonom rescripsit, Nihil tã propriũ
imperij esse, quàm legibus viuere. THE. Con-
firmatus est Aquinatis auctoritate, nisi vobis
excidit memoria, dicentis, oportere in ciuitate
Principem habere regulam, per quam diriga-
tur in operationibus, & dirigat alios, & per
quam iudicet. hoc autem fit per legem. PHI.
Secundum quas ergo viuit leges? I V R. Ciuita-
tis, & diuinas & humanas. PHI. De diuinis, &
humanis nulla contentio. Dic igitur, secundũ
leges suas ipsius Principis, an populi? I V R. Ni-
hil refert suæ, vel populi; modò sint iustæ. PHI.
Si secundum suas viuit leges, nõne suis obe-
dit legibus? si populi, popularibus similiter o-
bedit legibus. I V R. Viuit secundum eas, non vt
obediens, sed custos & cogens alios obedire;
ipse verò supra leges est, nutu suo omnia gi-
bernãs. PHI. Dic amice, iustus & iniustus non-
ne sic definitur aliquis, quòd, qui secundum le-
ges viuit, sit iustus; qui contra, sit iniustus? I V R.
Proculdubiò. PHI. Princeps, contra leges faci-
ens, sic erit iniustus. I V R. Minimè, quoniam nõ
sibi, sed alijs dicta est lex. PHI. Iustus nõne di-
citur ab eo, quòd iusta facit? ex diuerso, iniu-
stus, faciens iniusta? I V R. Quis ambigit? PHI.
Finge, Principem fortiter facienti, vel quid ali-
ud, lege præmium proposuisse: & ex cõtrario,
certam pœnam facienti vel non facienti qui-
piam; poterit ne Princeps merenti iure negare
præmium? & similiter contra legem facienti a-
lias quàm scriptas iure prærogare pœnas? I V R.

D

Non

Not.

7

7

7

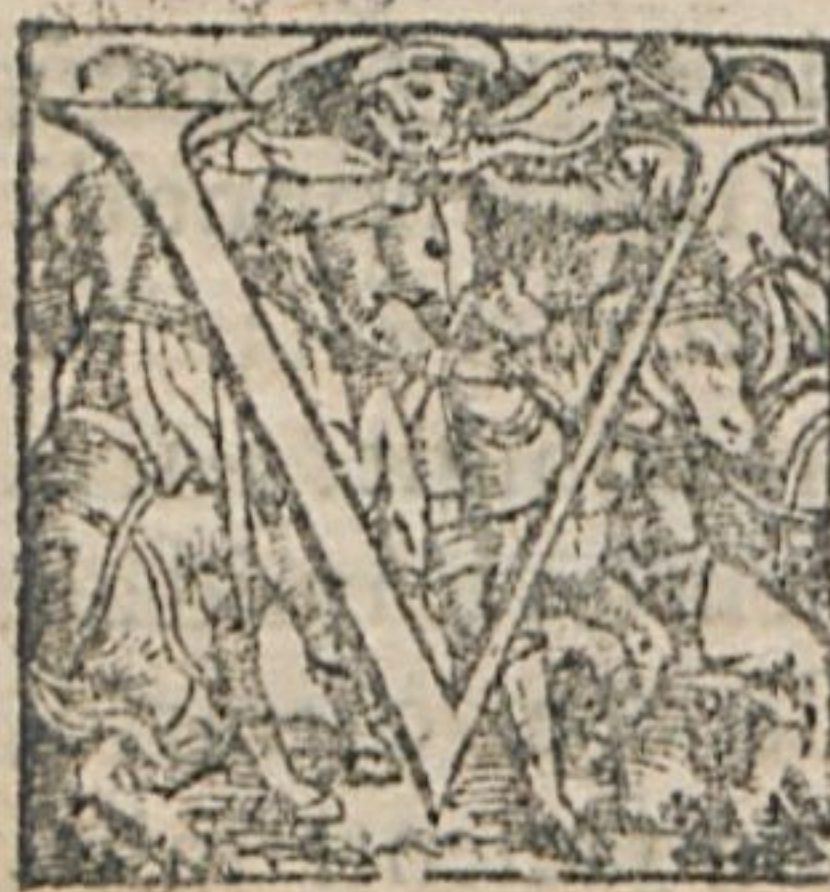
50 MARIVS SALAMONIVS

Non utique. PHI. Ut quid istud? IVR. Quoniam secundum legem à se dictam iudicare debet. PHI. Et si aliter facit, an iniuste facit? IVR. Utique non iuste facit. PHI. Nonne propterea Princeps est iniustus? IVR. Videtur. PHI. Et non ob aliud, nisi quod suis non obediit legibus. IVR. Sic arbitror. PHI. Lege igitur sua ligatur Princeps. IVR. Fateri conuenit: nam ex imperfecto testamento etiam Imperatorem capere inhibatum est; si capit, iniuste capit; si non capit, legi obsequitur: nec quisquam Princeps proditur huic legi, & alijs huiusce generis non obtemperasse.

MARII SALAMONII
DE PRINCIPATV

LIBER II

PHI.

VIDERE videor his dictis vix animum assentiri tuum, quamuis nihil repugnare intelligas. quid si monstrarem, Principem aut nullis, aut per paucis solutum legibus, hisque arctius stringi, quam alius quiuvis priuatus? IVR. Incredibilia polliceris. PHI. Plenius præstabo, quam polliceor. IVR. Nihil auidius discerem, quid expectas?

Can. in su.

pro po. 5. 2.

Finis principatus quibus?
DE PRINCIPATU. 51

Etas? P H I. Responde igitur. qui finis est Principatus? I V R. Populum suis legibus continere, regnum propagare, tueri, stabilire; & quantum in eo erit, ad nepotes, trinepotesque transmittere: & in summa nihil eorum, quæ ad eam rem pertinent, præterire. P H I. Qui Tyrannidis finis? I V R. Nō dissimilis. P H I. Tyrannis igitur & Principatus sunt idem? I V R. Non idem, sed similes. P H I. Quomodo similes? an quia vterq; bonus, an quia vterque malus? I V R. Similitudo est à natura, vt in cæteris rebus, quæ spontè sua student conseruationi & perpetuitati sui ipsius. P H I. Quomodo ergo non idem? I V R. Quoniam non eodem gradiuntur calle, vt eleganter Sallustius ait: Bonus, & ignauus æquè gloriam sibi exoptat. ille vera via nititur; is, cui bonæ artes desunt, dolis & fallacijs. Talis itaque similitudo est, & dissimilitudo inter Principem & Tyrannum. P H I. Si idem vtriusque est finis, proculdubiò eedem sint actiones oportet, quæ ducunt ad finem: & ideo, aut vtriusque bonus, aut vtriusque malus est finis: & quia, vt in pro- uerbijs receptum traditur, Cuius finis bonus est, ipsum quoque bonum esse, consequens fit, Si bonus vtriusque finis, vtique Tyrannus bonum quiddā est: si vtriusque malus est, Principatus quid malū sit, est necesse. & tamē neminē inexploratum liquet, sicuti Tyrannis res pessima est & inimica naturæ, sic Principatum inter bona adnumerari. Bonus, & ignauus æquè gloriam sibi exoptat; non æquè tamen assequitur.

*N³.
Bonus &
ignauus
æquè glori-
am exoptat*

falis ædepol plena sunt verba, & alterius quidē
 vim philosophiæ spectant. nam acriter apud
 philosophantes agitatur quæstio, Vtrum volū-
taria sint peccata, quū nemo propter ipsa pec-
cet, nisi impudens. dicebat Plato, Neminem vt
 spontē ægrotum, ita neque vitiosum. nam vt
 humorū intemperies corporis morbus est; e-
 quē animi ægritudinem nihil aliud esse, quā
 intemperiem quandam mētis. perturbatis sen-
 sibus, non gustus, neque iudicium constat vl-
 lum. **HIST.** Amicus ergō ille noster, cuius mēs
 semper inquieta, turbida, procellosa, non vo-
 lens ebriofus est, cinedofus, incommodofus.
auscultate facetam facetiam. Nonnulli in Ca-
 pitolio cōueneramus, inter quos Baptista Pau-
 linus, in Iuris scientia & aduocatione clarissi-
 mus, & suo Apuleio nasutior: Camillus, Patro-
 norum optimus, & percandidus Poëta: Hippo-
 litus Saxius, volucris & arguti ingenij, Mathe-
 maticæ & Geographiæ peritissimus. quumque
 coissemus in coronam, & in sermonem de vita
 illius incidissemus, aduenit Aulicus Imolen-
 quidam, vir impudentissimus, temerarius, im-
 portunus, loquax: Cumque è nostris vnus li-
 berè, vt in libera ciuitate solet, & parcè tamen
 ac verecundè quædam minùs decora protulif-
 set; tum aulicus ille quædam adiecit lasciuio-
ra: verum hominem defendebat bonæ mentis
esse, crapulas & venerea inter turpia non duce-
re. Tum Saxius: quid si turpia existimaret? res-
 pōdit ille: abstineret vtrique. Camillus cachin-
 no ir-

no irrisit. ad hæc Paulinus: si isthæc impeccan-
 tia est, dispereant qui nos tam sciolos fecerunt.
 T H E. Oblatteronis stultitiam: qui, sic excusan-
 do, acrius hominem incusabat. H I S T. quo pa-
 cto? T H E. Quia hæresis est, non imprudentia,
 turpia ducere non turpia. P H I. Atqui illas du-
 as gustandi, coeundi que voluptates ideo infam-
 es supra ceteras Sapientes nostri detestantur,
 quòd cum asino, fure, & reliquis bestijs sunt cõ-
 munes; à quibus ut vultu & animo distamus,
 sic & consuetudine non differre fœdissimum,
 & ab homine omnino alienum arbitrantur. Ve-
 rùm de finibus Principatus, & Tyrannidis no-
 stra nunc contentio est; quæ ut planius dirima-
 tur, diffinitiones, si placet, scrutemur. I V R. O-
 peræpretium videtur. P H I. Ab eo ducantur o-
 portet, quod in his potissimum existit, & ab a-
 liorum communione seiunctum est. I V R. Pro-
 fus. P H I. Verùm isthæc inquisitio litigiosa ma-
 gis, quàm necessaria videtur. I V R. Quapropter?
 P H I. Quoniam explosa illorum opinio est cõ-
tendentium, iustum esse quicquid potentiori
suo Principi placet, vel utile est, & alia his simi-
lia. at nunc, Sapientum traditionibus illustrata
ac in perspicuo posita, vera non ignoratur dif-
finitio: quorum sola auctoritate contenti esse
debemus. I V R. Atqui si singula persequi volu-
 mus, & à Sapientibus planè digesta in quæstio-
 nem reuocare, multa que, quæ supersunt, haud
 minus utilia, excutere, prius nos dies deficient;
 &, re vel infecta, aut melioribus neglectis, di-

Tyrannidis
 finis
 deti
 m ho

C

scedemus. THE. Importunum, atque nimis arrogans foret, sapientium auctoritatibus non acquiescere; quorum lucubrationibus tantum debemus, quantum ægri sanitatem, cæci lucem restituentibus. omnium bonarum artium ignari in tenebris ambularemus, victuque ferino viveremus, nisi tales viri nos præcellissent. quid igitur definitum sit ab his breuiter explica. PHI. Si patienter auscultabitis, aures & sensus omnes implebo vestros. IVR. Utinam. PHI. Principatus, omnium consensu, iusta est ad populi utilitatem gubernatio; praua autem gubernatio, Tyrannis. Ad eò inter se pugnantia sunt hæc duo, ut unius cognitione alterum non ignoretur. & verum in hoc proloquium de qualibet gubernatione quod aut Principatus sit, aut Tyrannis. Tyrannus itaque non alius diffinitur, quam iniustus Princeps: & Princeps, qui iuste regnat. Iuste autem, quod iure Principatum ineat & administret: contra, iniuste, altero de duobus modis, aut quod non legitime Principatum inierit. THE. Iuxta illud Saluatoris nostri, Qui non intrat per ostium fur est & latro. PHI. Aut quod in administranda iustitia deficiat. unde fit, isto iure qui nactus sit Principatum, nisi iuste moderetur, de solio Regiæ celsitudinis famosam exemplum decidat in tyrannidem. THE. Verè ergo August. III. Ciuit. Dei inquit: Remota Iustitia quid sunt regna, nisi magna latrocinia? PHI. Iustitiam autem Principatus non aliunde metimur, quam à vera religione & communi utilitate:

Tyrannus
 Dicitur
 Princeps
 iniustus
 & 4
 Regis
 pro
 publica
 utilitate
 de
 salute
 populi
 de
 salute
 populi
 de
 salute
 populi

Remota
 iustitia
 regna sunt
 latrocinia

DE PRINCIPATV.

plato lib. 2.

55

2.

& hic finis optimus, propter quem Principatus est institutus; vt dilucidè Socrates apud Platonem primo & secundo de Rep. subtiliterq; disputat. Quàm verò necessarium sit studiū obseruandæ religionis, sine qua Deus non propitiatur, inde liquet, quòd sine propitiati Dei auxilio Resp. malè administratur. primo, & quarto De legibus: Sicut pecora, inquit, non à pecoribus, sed alio meliore se genere, vt pastore homine, reguntur: sic homines ab homine, sine duce Deo, malè gubernantur. vbi non Deus, sed mortalis aliquis dominatur, nulla vnquã malorū laborumq; futura est quies. THE. Non Platonica, sed Daudica hæc mihi videntur. quid enim ab illo discrepant? Nisi dominus ædificauerit domum, in vanū laborauerunt qui ædificant eam: nisi Dominus custodierit, ciuitatē, frustra vigilat, qui custodit eā. PHI. Quod aut iustum à communi pēdeat vtilitate, Arist. III. Politic. In cunctis scientijs & artibus finis est bonum; ciuile autem bonum, id est, communis vtilitas. Et quale erga Remp. Principis officiū esse debeat, Plato primo de rep. describit verbis his: Neque alius vllus in aliquo Principatu & facultate imperās, quatenus Princeps est, quod sibi conferat, cogitat aut precipit, sed quod reip. conducatur; & quæ dicit, quæque facit, cūcta ad illius vtilitatē & decorē dicit ac facit. quod elegantius in Officijs transtulit Cicerō: Vt enim tutela, inquit, sic procuratio Reip. ad vtilitatē eorū, q̄ cōmissi sunt, nō ad eorū,

Relego
de Rep.
publica

Principis
officiū

II

op. cit. v. d. Arne s. 14
2220 6910 d. 14
Regia
potestas

35 **MARIVS SALOMONIVS**
quibus commissa est, gerenda est. **I V R.** Adijci-
te hæc Imperatoris Iustiniani verba: Imperia-
lis, inquit, benevolentia hoc esse iudicantes, vt
omni tempore subiectorum comoda tam in-
uestigare, quam eis mederi procuremus. quæ
omnia per quam breuissimè ac dogmaticè cõ-
plexus est noster Baldus, dicens: Principatus,
sicut Iustitia, ad alium est. **P H I.** Quoniam Prin-
cipatum, ac Tyrannidum plures sunt species,
in quibus falli verecundum ac detestabile est,
igitur Aristotelem, si placet, more suo diluci-
dè ac subtiliter distinguètem audiamus: Quã-
do vnus, inquit, vel pauci, vel multi commu-
nem vtilitatem in gubernatione sequuntur, has
esse rectas Rerumpub. species necesse est. quan-
do autem ad propriam vtilitatem, vel vnus,
vel paucorum, vel multitudinis gubernatur,
transgressiones sunt & labe. Vocare autem cõ-
sueuimus, cum vnus, ad vtilitatem communè
respiciens, gubernat Regiam potestatem. cum
verò pauci optimatum; vel quia optimi sunt,
vel quia ad optimum statum Ciuitatis guber-
nant. cum autem multitudo gubernat ad com-
munem vtilitatem, Resp. cõmuni nomine vo-
catur. Labuntur autem & transgrediuntur hu-
iusmodi species, ex Regia in Tyrannidem, ex
Optimatibus in Paucorum potetiam, ex Rep.
in Popularem statum. Tyrannidem dicimus
dominatum vnus, tantum ad proprium com-
modum intendentis: Paucorum potentiam, ad
opulentorum commodum gubernantem: Po-
pularem

pularem statum, ad commodum egenorum. harum enim nulla ad communem utilitatem respicit. HIST. Aristotelicis verbis palàm fit, qualis sit ventosus illorum status, in quo solis quibusdam familijs reliquus sine honore seruit populus. quæ quidem Tyrannis eo perniciosior est, quo intolerabilius est à Tyrannis pluribus, quàm vno, premi. PHI. Manifestum itaque est, Principis proprium esse vndequaq; communi utilitati intendere; & id ipsum, ut summum bonum, appetere; hoc est, non solùm sollicitari ad finem dirigentibus, sed à fine abducentibus, id est, publicæ utilitati summo opere procurare & facere; & ab his, quæ populo nocitura sunt, præcauere; nihilque ipsi communitati noxium statuere. I V R. Quid si statuat, iubeatue? PHI. Impunè non obtemperabitur. THE. Hæc est Aurelij Augustini sententia lib. Confess. dicentis: Regi, si non est contra societatem Ciuitatis, obtemperatur. PHI. Ex quibus planè conficitur, illis omnibus Principem ligari legibus, quibus communis utilitas continetur. quæ lex quàm latissimè pateat, quamque arctius obstringat, casuum varietates consideranti cuique facile succurret. Hinc etiam efficitur, Principem omnibus suis legibus teneri; & hoc amplius in arbitrio eius non esse, leges rectè positas sine iustiori causa abrogare. I V R. Deliras, aut iocaris. PHI. Serio, & plusquam serio loquor. I V R. Inaudita dicis. PHI. Atqui verissima; ac probatissima. I V R. Aperi nobis

D 5 oble-

X
o d' d' d' d'
X d' d' d'
in l' d' d'
mod' d'

X
Alas
S u d
Nota

Nota

Quis. li.
de re de.
beat prin.
Cops.

Lebor de hinc
no 14207

17

20

21

38

MARIUS SALAMONIVS

obsecro isthæc miracula. PHI. Dicamice, quas
leges ferre debet Princeps? IUR. Varij varia sen-
serunt. quidam, quas volet: alij, sibi vtilis, id
est, ad regni stabilitatem conducibiles: alij, cō-
munem vtilitatem respicientes; hocque iure
vtimur, recepta Isidori definitione, cuius ver-
ba sunt hæc: Erit autem lex honesta, iusta, pos-
sibilis, secundum naturam, & secundum con-
suetudinem patriæ, loco temporique cōueni-
ens, necessaria, & utilis, manifesta quoque, nec
aliquid per obscuritatem incautum captione
continens, nullo priuato commodo, sed pro
communi ciuium vtilitate conscripta. PHI. Pri-
mæ duæ opiniones tyrannicæ sunt. nam verus
Princeps Principatū ponit, quotiēs communi-
tati viderit expedire. THE. Nedū Principatū,
verum etiam animā ponere, id est, vitam, Sal-
uator docet. PHI. Tertia verò, omnibus enar-
ratis partibus, plena descriptio est, quamuis v-
nico Iusti verbo hæc omnia contineantur. non
enim iusta lex esset, si non honesta, si ipsi natu-
ræ moribusque ciuitatis incōgrua, inutilis, ca-
ptiosa, priuati cōmodi, siue Principis siue alte-
rius, non autem vniuersorum Ciuium gratia.
præclarè iccirco Plato: Neque censemus, ait, re-
ctas esse eas leges, quæ non sunt cōmuniter to-
tius ciuitatis gratia positæ. THE. Eodem modo
defendit Aquinas noster, dicēs: Iniusta lex est,
quando Princeps in suā, & non in communem
fert vtilitatē. item, quando nō distribuit æquè
onera, vel honores ad bonū cōmune. PHI. Au-
dacter

daeter itaque, Vir sapiētissime, cōcludamus o-
 portet, siquidem iustæ sunt leges, quæ commu-
 nitati prospiciunt, & alias quā iustas Princeps
 scribere non potest, alias ergò, quàm commu-
 nitati vtilis, ferre non posse: &, sicut cōmunis
 utilitas ferendarum legum causa est, tollenda-
 rum similiter diuersa non sit causa, est necesse.
~~defereret enim communem utilitatem~~ Prin-
 cepts; quod contrariū esse in Officijs exclamat
 Cicero, abrogādo Reip. leges vtilis vel neces-
 sarias. quo fit, tales leges tollere, nisi aliud iusti-
 us exposcat, nō possit Princeps. I V R. Hoc idē
 in nostris legibus ex sententia Vlpiani cautum
 nunc intelligo, De constitutionibus Principū
 dicens: In rebus nouis cōstituendis euidēs uti-
litas esse debet, vt recedatur ab eo iure, quod
diu æquū visum fuit. THE. Aquinas, Hoc solū,
 inquit, esse debet in mutandis legibus, vt maxi-
 mē euidētissima utilitas ex nouo statuto pro-
 ueniat. P H I. Sic illis, iisdemque suis arctissime
 illigari legibus suadet ratio humanitatis. T H E.
 Iustis proculdubiō legibus ligari Reges Aquinas
 defendit ex illo, Per me legum conditores
 iusta decernūt. P H I. Patere legem, ille ait, quā
ipse tuleris. T H E. Et diuina vox in Euangelio:
Quæcunque vultis, faciant homines vobis, ea-
dem & vos faciatis. Ministri enim Dei sunt in
bonum, ad Romanos scribit Apostolus. &, Illo
 iudicio, quo iudicatis, iudicabimini. &, Qua
 mensura dimensi eritis, eadem remetietur vo-
 bis. I V R. Prætor edixit, Quod quisque iuris
 in

in alium statuerit, ipse eodē iure vtatur. PHI.
 Suadet etiam æqualitas societatis ciuilib, vt sa-
 tis abunde mox differuimus. THE. Considera,
 ne his obftet illud Apostoli: Omnis potestas à
 Deo est. HIST. Imperium Romanum nimirū
 à Deo est; quoniam non vnus ciuitatis, sed v-
 niuersi orbis fuit Resp. Nec propterea Prin-
 ceps Romanus à Deo est, quòd Imperium Ro-
 manum à Deo fuerit; alioquin omnes Princi-
 pes optimi fuissent. sed à Populo Romano cō-
 stitutus nō ignoratur. PHI. Siue à Deo, siue ab
 hominibus Romanus sit Princeps, nolite exi-
 stimare à Deo creatum mundum, & in eo ho-
 mines, vt Principum seruirent emolumentis.
 absurdum quidē supraquā dici potest, pro-
 pter Principes factos homines opinari: nam li-
 beros, atque æquales nos Deus genuit; Princi-
 pes solum ad commoda populorum, quo faci-
 lius humanam atque ciuilem societatem inno-
 center custodirent, mutuis inter se beneficijs
 iuuantes. Sunt autem nonnulli natura subditi,
 id est, quibus vtile est, vt imperetur; vti liberis
 à parentibus, iuuenibus à senioribus, stultis à
 prudentioribus, ignobilibus à generosis; & his,
 non seruitutis iugo, sed charitatis complexu,
 & quamdiu ipsis conducere intelligeretur; vti
 eis, qui propter ætates, vel quid aliud, rebus
 suis superesse non possunt, velut prodigi, men-
 te capti, & similes. THE. Hunc locum perpul-
 chrè tractat Aurelius August. XVIII. Ciuitatis
 Dei, ex Rep. Ciceronis. PHI. Hic incidit haud
 illepi-

illepida inquisitio. I V R. Quænam? P H I. Quo-
 usque scilicet communem utilitatem procu-
 raturus sit Princeps. & hæc in alias multas diui-
 ditur, quas vereor ne fastidiosum sit profequi.
 I V R. Mihi & alijs, ni fallor, plusquam gratio-
 sum non dubites. T H E. Non falleris; res sunt au-
 ditione dignæ. P H I. Primùm diuiditur in eas
 quæstiones: Vtrum ita communem sequatur
utilitatem, ut suæ anteponat, etiam ingruenti-
bus utrinque necessitatibus. item: An eadem
 sit causa damni & lucri; Quid in pari, quid in
 dispari; putà si parum publicè interesset, &
 Principis priuatim multum. I V R. Quæ tandè
 decisio? P H I. Quod omnibus prodest vel no-
 cet omni casu præferendum ab eo, qui sese &
 sua omnia cunctis discriminibus obieciare pro
 communitate paratus esse debet. nam nulla tã
exigua communis utilitas, quæ maior non sit
quacunque maxima priuata. non est propor-
 tio eius commodi vel incommodi, quod pri-
 uatis parietibus coercetur, ad id, quod in mul-
 tos distenditur. quo latius diffunditur bonũ,
eo melius; & malũ, deterius. accedit, eo, quod
 communiter omnium interest, Principis quo-
 que negocium contineri; ex contrario verò se-
 cūs. Cicero: Potest autem quod inutile Reipu-
 blicæ sit, id cuiquam Ciui vtile esse? In compa-
 ratione causarum quæ potior sit habenda, idẽ
 Cicero, ex auctoritate Platonis, docet his ver-
 bis: Omninò qui Reipublicæ præfuturi sunt
utilitatem ciuium sic tueantur, vt quicquid a-
gunt

Nulla tamen
 exigua
 communis
 utilitas
 quia maior
 sit, quia
 cuiusque ma-
 xima pri-
 uata.

gunt, ad eam referant, obliu commodorū futu-
 rum. Idem tertio de Finibus: Vir bonus, & sapi-
 ens, & ciuilibus officij nō ignarus utilitati omni-
 um, plus quam vnus alicuius aut suæ, cōsulit.
 nec magis vituperandus est proditor patriæ,
 quam communis utilitatis & salutis desertor,
 propter suam utilitatem aut salutem. ex quo
 laudandus sit is, qui mortem appetat pro Re-
 publica, quōd docet Cicero, chariorem esse pa-
 triam, quam nosmetipsos. i v r. Audite ad hāc
 sentētiā aurea Imperatoris Iustiniāni verba:
 Quod communiter omnibus prodest, hoc pri-
 uatæ nostræ utilitati præferendum esse cense-
 mus: nostrum esse proprium, subiectorum cō-
 modum imperialiter existimantes. Hac enim
 Constitutione ciuium commodis restituit ca-
 duca, & pro non scripta omnia fisco vendicari
 solita. Alia item lege, iudicibus ex publico con-
 stituta stipe, suffragia litigantibus onerosa, &
 graua populo, singulorum præscriptione su-
 stulit; suo sic quæstu non modicè diminuto:
 quæ si non discessissent ex aula, non sic auarè
 nunc exigenterur, quas popinas vocant, quarū
 libidine tribunalia publica sub hasta veneunt.
 HIS. Videmus enim Scribarum, Quæstorum
 ac Magistratum concussiones in maximis red-
 ditibus computari, & noua veteribus grauio-
 ra pendi vectigalia. Dirus, non diuus Mero,
 misertus onerum popularium, vectigalia, quæ
 non aboleuit, imminuit. Diuus Augustus, & a-
 lij multi in annonæ difficultatibus gratis ple-
 rumque

Nero

Traianus 5000 ingeniorum, pauperum
DE PRINCIPATU. De suis aluit.

rumque, vel leuissimo pretio, dimensi sunt fru-
mentum. Traianus quinque millia ingenuorum
puerorum de suo assidue aluit. Imperator Nerua
omnes pecunias, quas iniuste Domitianus ra-
pauerat, spoliatis restituit: Romanis pauperibus
decies quinquagies centena millia erogauit:
Agros sua pecunia coemptos, praepositis Sena-
toribus quibusdam, inter egenos iussit diuidi:
& tantum largitionibus induisit, quae vasa aurea, ar-
gentea, pretiosamque suppellectilem, vestes de-
niq; atque ornamenta imperialia auctioni subie-
cit. Diuus Traianus, nihilo in munificentia se-
gnior, ingentem tabellam rerum propterea ve-
narium in foro suspedit, ac circumferri fecit. Im-
perator Antoninus philosophus, Marcomani-
co bello largitionibus exhausto iam erario, ne
provinciales grauaret, quicquid pretiosae sup-
pellectilis & imperialium ornamentorum, ve-
stes uxorias ac mundum omnem in foro Tra-
iani venundari fecit. Pudet a Gentilium Prin-
cipibus Christianos pijs largitionibus supera-
ri. PHI. Non minus elegans ex his alia surgit in-
uestigatio. I V R. Cuiusmodi est? PHI. Scilicet,
Id reip. utile num cum alterius detrimento sit
procurandum? H I S T. Haud multis res haec agen-
da est, quia sanctissimo maiorum nostrorum, & A-
theniensium iudicio sopita non ignoratur. PHI.
Si placet, audiamus; quia non paruo praedudicio
nobiscum agit. I V R. Imo delectat. H I S T. Po-
pulus Ro. F. Camillo Conf. Faliscis longa ob-
sisione cinctis, Magistri literarij ludi de prima

5000

Antoninus
philosophus

Utrum
utilitas pu-
blica cum
affectibus de-
trimento
procuranda

gij

fuo-
api-
ni-
lit.
ria,
tor,
quo
Re-
e pa
hac
ba:
pri
se-
co-
im
ca-
ari
on
&
fu-
to:
are
ru
nt.
im
ed
io.
o,
ua
a-
e-
ue

rijs pueris prodicionem respuit; expetibilius ratus, in longum atque etiam frustra obsidionē trahi, quàm sceleris turpitudine citam certissimam victoriam contaminare. Maximis idem Populus dispendijs, ac discriminibus subleuari poterat formidabilis belli, quod à generoso ac potente Rege Pyrrho inferebatur, si æquè conducere duxisset, veneno, vt armis, vincere. Similiter Athenienses, clandestino incendio subductæ ad Gytheum classis, Lacedæmoniorum opes comminuissent, & imperium maris vèdicassent, nisi Aristidi minimè honestū differenti, audissent. Palpitatis ergo, quod istorum exemplo quàm intrepidè defendi potest, Nihil quicquam vtile, quod parum honestū videri potest. PHI. Pulcherrimus hic in philosophia locus ac perutilis, quem copiosè ac luculenter explicauit Cicero in Officijs, à Panætio de industria prætermissum, quod dubitare turpissimum ducebat, num posset aliquando utilitas cum honestate pugnare. Censebat enim nihil esse vtile, quod non esset honestum, nullamque maiorem pestem in hominum animos irrepsisse, quàm eorum opinionem, qui hec natura cohæretia distraxissent, de qua re Cicero, omnium rectè Philosophantium consensu, ac firmissimis argumentis concludendo, ait: Detrahare igitur alteri; & eius incommodo suum augere commodum, magis est contra naturam quàm paupertas, quàm dolor, quàm mors, quàm cætera, quæ possunt aut corpori accidere, aut

Nihil quod
vtile quod
parum honestum
res sum in
deri potest.

Contra naturam esse, cum alterius rebus
iactura occupari.

rebus externis. Natura non patitur quod alio-
rum spolijs nostras facultates, copias, opes au-
geamus. neque hoc solum Natura, iure gentiū,
 sed etiam legibus populorum. I V R. Iure qui-
 dem nostro valdè abominabile est cum alteri
 us iacturā locupletari. Nunc demum intelligo
 ex hoc philosophiæ fonte Aedititia manasse e-
 dicta de rebus vendēdis, nequid emptor igno-
 ret quod norit venditor: & dictum præstare
 oportere, & non dictum, quod interfuisset em-
 ptoris dici vel non dici. P H I. Paulò post idem
 Cicero subiicit: Qui ciuium rationem dicunt
esse habēdam, externorum negant, hi dirimūt
 communem humani generis societatem; qua
 sublata, liberalitas, beneficentia, bonitas, iusti-
 tia tollitur; quæ qui tollunt etiā aduersus De-
 os immortales impij iudicādi sunt: ab ijs enim
 cōstitutam inter homines societatem euertūt.
 T H E. Constituit hoc Deus illo compendiofo
 præcepto, Diliges proximum tuum sicut teip-
sum. P H I. Meritò iccirco Socrates execrabatur
 eos, qui vtile ab honesto seiunxissent. T H E. No-
 stri etiam Theologi acerbioribus multò exe-
 crationibus, vt par est, insectantur. H I S T. O
 tempora, ô mores; in quæ incidimus: non
 solum in Priuatorū lares penetrauit hæc pe-
 stis, sed Regias. quid inquam Regias? verum
 etiam Sacerdotum sacraria occupauit; vt nihil
 iusti, nihil pensi, nihil recti habeant, nisi com-
 modum. Affiduos, solos beatos ac frugi: inson-
tes verò, aut ignauos, aut hypocritas arbitran-
E tur.

tura

*Ita similia
habendam
rationem
ne, respiciā
tur, exter-
norum*

*Prinātiū
Commodū*

tur. post mortem nulla de vita quæstio: sed
 quantum auri argentiue relictum ab his, qui-
 bus sola arca fuit nisi scortum, aut ephœbus,
 aut alia, aut hæc omnia pro nudis & elurienti-
 bus, quos ex officio pascere oportebat. Aeneas
 Pius secundus, Papa Maximus, dictare solebat,
 X } Regio nomine indignum illum, qui suis com-
 modis communem utilitatem metiretur. quid
 dixisset de his, qui honestatem non aliter me-
 tiuntur? THE. Beatus Bernardus vociferatur in
 Clerum plus iusto, etiam si vltro porrigatur,
 capientem: quibus nefas esse dicit; pluris vel
nummo vendere, vel minoris emere. HIS R.
 Sed humana isthęc. quid si diuina publicè pro-
 scribi vidisset, suppositis etiam licitatoribus?
 diuina inquam illa, propter quæ pastor Petrus
 Simonem à se eijciendo damnauit? O Bone Ie-
 su, semel & clam Iudas te vendidit, à Sacerdo-
 tibus & Pontificibus emptus vt saluum faceres
 genus humanum: at nunc, vt perdas, centies in
 die & palam venundaris, si emptor affuerit.
 Sunt qui hoc loco Populum Romanum incu-
 sent, qui gloriæ & imperij cupiditate totū ter-
 rarum orbem vi & armis infestassent; quibus
 ipsi recederent, nisi iusto bello parta diuino &
humano iure retineri possent, & nisi iustè do-
 mitis utilius esset bonis domitoribus obsequi,
 quàm licentiosè viuere. nō desunt celebres scri-
 ptores, qui doceant nullū iniustū vnquā à Po-
 pulo Romano gestū bellū; quod ante Cæsarū
 Tyrannides bellorum initia percūctanti cuiq;
 facile

ins bell.
 A

facile succurrit. sed pro omnibus sufficiat magnificum Ciceronis recensuisse testimonium; Veruntamen, inquit, quandiu Po. Ro. beneficijs tenebatur, nō iniurijs, bella aut pro socijs, aut de imperio gerebantur: exitus erāt aut mit- *Impe*
tes, aut necessarij; Regum, populorū, nationū *re*
portus erāt, & refugium Senatus. Nostri autem *re*
Magistratus Imperatoresq; ex vna hac re maxi *re*
mam laudem capere studebant, si prouincias, *re*
si socios æquitate & fide defendissent. Itaq; il- *re*
lud patrocinium orbis terræ magis, quàm im- *re*
perium poterat nominari. I V R. Si Principis est *re*
publica curare ac tueri, nūquid sic accipimus, *re*
vt quæ vsus duntaxat publici sint, curet, vt Sta- *re*
dia, Theatra, Tempa, Porticus, Mœnia, Por- *re*
tas, Portus; item Iudicia, Aerarium, Pacē, Bel- *re*
lum, Inducias, & id genus reliqua; non autem *re*
priuatis vtilia? P H I. Errant, qui ita opinantur; *re*
quasi homines talium gratia coissent in popu- *re*
los. vt nemo negotialem societatem in it ipsi- *re*
usinet societatis causa, sed vt ex ipsa commu- *re*
ni negotiatione priuatim quærat, & affluent- *re*
ius necessitatibus subueniat; sic mortales à natu- *re*
ra nudi omniumque rerum inopes, ac per se *re*
singuli ad paranda necessaria minimè idonei, *re*
nili mutuò sibi opitulentur auxilio, ad superā- *re*
das necessitatum angustias ab initio conuene- *re*
runt. Indigentia, inquit Plato, Ciuitatū origo *re*
fuit prima. Aristoteles, Communis vtilitas, ait, *re*
coniungit homines, in quantum confert singu- *re*
lis. bene viuēdi maximè hic finis est & publicè *re*
omnibus *re*

E 2

omnibus

*Quæstio quæ dicitur
 de rebus publicis
 de rebus*

omnibus & priuatim. Si priuatæ itaque vtili-
tatis causa ciuitates ab initio conditæ sunt, quò
commodius, affluentius, securius, & sine iniu-
ria priuatim quisque & sibi & suis prospiceret,
quamuis postea probè viuendi ratio accesse-
rit, ac perpolierit, nõ dubium est eadem ratio-
ne oportere Principem publicè administrare,
scilicèt priuatorum gratia, qua à singulis in ci-
uilem societatem coitum fuit, quod planè effi-
ciet, si ex publico ad singulos commoda deflu-
xerint: alioquin impium meherclè nimis, de-
testabile, ac minimè diuturnum, ciues in opu-
lenta Rep. Tantalos fieri. H I S T. Quod nobis,
me miserum, contingit. in natali solo nequic-
quam diuinarum humanarumque rerum par-
ticipes sumus; & inquilinorum melior condi-
tio. perlepidè iccirco M. Antonius Alterius nõ
ster, vir suauitate eloquij, elegantia, ac morum
grauitate clarus, percunctanti cuidam respon-
dit, se ciuem Zulfuratæ; gentilitiæ villæ nomē
est, ex qua vitam viuit: & quum instaret ille, nõ
Romanus esset, Erras, inquit; si Roma mihi pa-
tria siue matria esset, nutriret. vtique, proh do-
lor, despecti sine honore, sine fauore iacemus,
haud nostro, quod recreat, demerito, non fu-
res, non latrones, non maleficos, sed alti inge-
nij atque animi, nihilque ob diutinam seruitu-
tem remissi, bonarum artium studiosos adhuc
gignit mea Roma. testis est Italia, quæ Roma-
nis ducibus, equitatu, peditatuque cum Gal-
lis, ac Germanis fortissimè nunc pugnat. locu-
pletiores

Deo fa-
bile, Ciues
in opulenta
Rep. Tanta-
los fieri.

pletiores testes sunt hostes ipsi, cum quibus
quotidie cōfligitur. P H I. Redeamus ad Remp.
quæ stare non potest, nisi de peculij sui diuitijs
priuatum cuique, quasi mammillas fugendas,
prebeat. Aptissimè ad hanc rem animati corpo-
ris similitudine vtuntur Philosophi. cuius bu-
stum si, depastis cibis, speciales non transmise-
rit succos ad membra & minutos vsque articu-
los, debilitari ac breui interire necesse est. &
propterea, sicut nihil busto vtile est, quod non
idè membris; neque membris vtile, quod non
idem corpori; eodem modo nihil priuatum v-
tile quod non publicè; & è contra. Vnde palā
fit priuata publicis vsque adeo hæerere, quòd
ab eis diuelli nequeant: similiterq; priuatis pu-
blica inferuire, arctissimeq; colligata esse; vt
qui vnū probè gerit, vtrumq; gerat oportet;
nihilq; vtile priuatum censeat, quod non sit
publicè omnibus; & è conuerso; subtili quam-
uis consideratione distinguantur. præclarè igi-
tur Cicero inquit: Vnum debet esse omnibus
propositum, vt eadem sit cuiusque utilitas, &
vniuersorum. præterea si quisque Ciuis, vt sæ-
pe dictū est, particula est Ciuitatis, qui cuius-
uis Ciuis nō curat commoda, partem procul-
dubiò deserit Ciuitatis. Totum Reip. corpus
curari Plato præcipit, ne perniciosi tumultus
& seditiones excitentur. Princeps ergo & singu-
lorum & vniuersorum commoda procurabit.
I V R. Hoc voluisse Vlpianum arbitror, quan-
do dixit: Huius studij due sunt positiones, pu-
blicum,

✓
*Prinātam
utilitatem
publicam ita
coherere,
vt vna ab
altera diuelli
non possit.*

Nota

blicum, & priuatum: duos intelligo propo-
 tos fines, ad quos & Princeps, & legum lator, &
 interpret legum debet semper intendere. P H I.
 Rectè quidem sentis: Principis est, omnium tã
 priuatim, quàm publicè repositam in se curam
 non ignorare: & quæ omnibus profunt, præ-
 ponere his, quæ paucioribus: & quæ nequeunt
 omnibus, sed quibusdam prodesse, etiam si vel
 vni conducant, non negligere: & omnia ducat
 istorum gratia publicè & priuatim in Ciuitate
 disposita: & propter hanc ipsam, & non aliam
 causam se ad Principatum euectum. Imperiũ,
 ait Arist. est gratia utilitatis subiectorum. I V R.

*Imperium
 esse gratia
 utilitatis
 subiectorum*

Hoc idem Iustinianus in nouellis Cõstitutio-
 nibus ingenuè profitetur, & gloriabundus se
 iactat his verbis: Vt nostri subditi sub omni
 quiete consistant sollicitudine liberati, nobis
 in nosmetipsos pro omnibus cogitationes sus-
 cipiantibus; illa agere quærentes, quæ, utilita-
 tem nostris subditis introducendo, omni eos
 onere liberent, & omni damno extrinsecus.

*A. Diocle-
 tianus.*

HIST. Propter huiusmodi sollicitudinem sa-
 pienter diuus Diocletianus, Principatum mo-
 lestiam esse dictitabat: & ideo post maximas
 victorias, ac gloriosissimos triumphos magi-
 stratu se abdicauit: & pluries à Po. Ro. re-
 uocatus, maluit priuatim sibi viuere.

V plus enim oneris, quàm ho-
 noris habere di-
 cebat.

MARI

71
MARIJ SALAMONII
DE PRINCIPATV

LIBER III.

PHI.

Postremò, vt nihil desideretur eorum, quæ ambitu publicæ utilitatis continentur, cuius studiosissimum Principē esse oportere iā cōcessistis, scrutemur, Vtrū etiā quæ ad mores pertinent cōprehendantur: & dubio procul cōprehendi omniū sapientū vna vox est. Plato in Republica, & in Legibus nihil prius asserere videtur. igitur de hominum ad virtutem institutione ab incunabulis publicè curā suscipiendā præcipit. **THI.** Quis curiosius Romana Ecclesia ordinavit ista? quæ non solum per ætatum discrimina, sed singula propè temporum momenta, & ab ipsa prima diei natalis luce, curam suscipiendam agendamque præcipit, & à lustricis diebus, adhibitis probis viris, quos Compates vulgus vocat, qui religione & moribus pueros instituunt. vtinā, vt sanctè instituta sunt omnia, sic ab his, quibus commissa est diligentia, implerētur. **HIST.** Vereor de Clero nostro dici iam posse idem, quod de Grecis scribit Curtius, quod professione bonarum artium, malis moribus corruissent. **PHI.** Hunc locum de Ciuum institutione copiosè pertractat Aristoteles

E 4 les

2
} principis
} officij
} vtrum et
} circa mores
} subiec. Joz.

Ciuitates Constitui, non modo viuendy, vey

etiam bene

uiuendy

gratia

gratia

gratia

gratia

gratia

Mare
Stas

MARIVS SALAMONIVS

les 3. de Repub. planumque facit, non modo viuendi, verumetiam bene beateque viuendi gratia, Ciuitates constitui; alioquin seruorum & prædonum conuentus esset Ciuitas. & denique concludendo, ait: Ex his manifestum est de virtute curam habendam ei, quæ reuera ciuitas est nominanda. Si proprium est Ciuitatis de virtute curam habere, palam fit, haud diuersum Principis munus esse, qui personam Ciuitatis gerit. si neglectu virtutis Populus indignus sit nomine Ciuitatis, longè indignior fieri debet Princeps maiestate & nomine Principatus. Cuius rei multiplex proditur ratio; cū quòd virtutis vsus ad veram ducit felicitatē, cuius gratia omnis bene constituta intelligitur Ciuitas: tum, quòd sine amicitia, vt nulla alia, ita nec ista ciuilis consistere potest societas. morum enim similitudo inter se conciliat homines, secundum virtutem viuentes: dissimiles moribus diu simul esse non possunt. Plato: Vt simile simili, sic moderatum moderato amicū est. immoderata verò neque inuicem, neque moderatis sunt amica. & veluti Virtus cōstans & perpetua est, sic eadem semper à virtute lex, idem viuendi tenor sibi ipsi consentiens, & finis optimus est. vnde pulcherrima consensio & illa Pythagorica harmonia. neque longè exempla petantur. Mea Roma virtutis duntaxat ope cum cœlo de Imperij finibus litigasti: & tu mater Ecclesia, quando esuritione vescebaris, nuditate vestiebaris, egestate ditabaris, frugalitate

galitate ornabaris, fide cœlum scandisti, conti-
 nentia meruisti, charitate post Deum in excel-
 so cōsedisti, terram pro pedum scabello despe-
 xisti. si sic viuere perseuerasses, nullum inter
 Patres dissidium videremus, nulla de Cōcilio
 decennialis esset contentio, nullus de corrigen-
 dis moribus metus, sed omnis de sola animarū
 salute sollicitudo: cætera, vt caduca & vilia,
 despecta iacerent. at nunc, profligatis virtuti-
 bus, pro paupertate diuitiæ, pro pietate rapaci-
 tas & infensa Deo simonia, pro mansuetudine
 ambitio, fastus, superbia, pro frugalitate luxus
Attalici, & plus Neronianis inuidiosa atria, pro
 pānōsis, sericiæ & purpureæ inter vilissimas nu-
 merantur vestes. pro ieiunijs, crapulæ & cenæ
 plusquam centenariæ. pro continentia, omniū
 voluptatum exquisite illecebræ. pro orationi-
 bus, arma & anathematicæ consultationes. pro
 charitate, bella, cedes, oppugnationes, excidia;
 & inter ipsos Patres exitiale hoc ipsum, quod
 videmus, excidium. Quid futurum censetis, si
 Cardinalium pars illa, quæ Pisas secessit, Con-
 cilij compos fiat, & alterum nobis opponant
 Pontificem? Quis Gallorum & aliorum in nos
impetus sustinebit pro Ecclesia, & suo Antipa-
pa? iure se arma sumere malè persuasi, Antichri-
stos nos appellant. Verum si virtutis vsus, si ho-
 nos esset, si Saluatoris præcepta custodirentur,
 talia non timeremus. vereor, iratus ne Deus vi-
 bret in nos gladium vindictæ. merentur maio-
 ra his nostra peccata. in cilicio & cinere plan-
 gendum.

*Luxuria
papatus.*

Quomodo boni Cives efficiantur.

94 MARIVS SALAMONIVS

gendum. non est qui resipiscat. nulla sacerdotibus cura in asserenda, propitianda, procurandaque Dei ira. cæci à cæcis ducimur. I V R. Quibus ergo artibus Princeps bonos efficit ciues? an, ut ait Vlpianus, pœnarum cum metu, tum præmiorum pollicitatione? PHI. Solon dicere solebat, his duobus, præmio & pœna Remp. contineri. quæ haud inciuiliter accipiēda sunt; scilicet ut statim in delinquentem sequiatur, nisi virtutis indociles apparerent, & contemptores. philosophicè enim loquitur Vlpianus: bonos non solum metu pœnarum, sed præmiorum exhortatione efficere cupiens, is veram ni fallor, & non simulatam philosophiam affectat. oportet enim omnem operam nauare prius, ut discant benè agere. Aristoteles in Rep. Nihil profunt utilissimæ leges, quæ à Gubernatoribus decernuntur, nisi moribus instituti, & disciplina imbuti homines fuerint. Disciplina autem est, secūdam Platonem, ea vitæ institutio, quæ in amorem virtutis paulatim adducit animum puerilem. & propterea deridet idem Plato, & ut crudeliter detestatur eos legumlatores, qui statim constituunt, quemadmodum scelera plectantur; quomodo verò homines benè viuere discant, nihil adhibent diligentia. HIST. Ecce quàm planè experimur, sanctissimos Canones vel minimum valere inter perditos nunc mores. in coaptandis in Clerum viris, Ultima de moribus (ut ille ait) fit quæstio. ô vtinã fieret vltima. cordate ædepol Ennius: Moribus anti-

Præmio
& pœna
Rempubl.
contineri.

Disciplina

Ultima de
moribus
fit quæstio.

antiquis res stat Romana virilque. Maiores nostri utiq; huic diligentiae Cēsores tetricos praefererunt. THE. Aurelius Augustinus in laudem Romanorū, ex Republica Ciceronis verba haec scribit: Neque hi viri, nisi ita morata Ciuitas fuisset; neque hi mores, nisi hi viri praefuissent, aut fundare, aut tam diu tenere potuissent tantam, & tam iuste lateque imperantem Rempublicam. HIST. O miseram temporum nostrorū conditionem, quod nulla publicè instituta disciplina, peccantes veniam nec speramus, neq; benè agendo praemia expectamus. Consideratis quam grauius ferre visi sunt quidam, quando in consilia plus solito conueniebamus pro corrigenda cum inertis iuuentutis ignauia, tum luxu & petulantia, proque conciliandis ciuiū inter se animis: & vbi resciuerūt, inter Vrsinos & Columnen. positis armis ac simultatibus, Iulio hinc, & inde Fabritio Principibus, vniuerso S.P.Q.R. astipulante in Capitolio, desideratissimam celebratam pacem, cōceptam propter eā animi molestiam desitum fuit dissimulare. qua re cognita, nonnulli metuentes voluntario exilio secesserunt; vt Iulius Alberthiscus, quod in eius Conseruatoratu haec & alia multa gesta sunt è Republica: Pōpeius Colūna Episcopus Reatinus: Robertus Vrsinus, princeps Senatus: & alij Ciues multi. Heu heu, quod verfa res est? vt qui quondā benemereri de Republica studuissent, inter heroas claros venerabantur, ij nunc in tabellam proscriptorū referri timent.

Conf:

Dua species poenarum: castigatio & Exm.

26 **MARIVS SALAMONIVS**

ment. In puniendis peccatis pessimè cum reis nunc agitur: aut bonis, aut vita & bonis simul exuuntur. nulla castigandi ratio, vt meliores fiant: nulla quoque exemplaris poena, vt alij terreantur ararios fieri Ciues, non bonos, a-

Traianus

Imant. Diuo Traiano inter cætera Optimi cognomen tribuitur, quod nulla fisci causa, se Principe, bona esset; nunc verò nulla mala. Modestinum, in causis dubijs contra fiscum intrepidè iudicatum, respondisse ferunt; pro fisco

pro fisco nunc semper fit iudicatio.

nunc semper fit iudicatio. Sapientes duas poenarum species commendant, Castigationem & Exemplum: Castigatio, vt qui imprudens peccauit, posthac fieret cõsideratior, vel quoties spes esset reum ad meliorem frugem redire. Exemplum appellant capitalem poenam, qua cæteri admonètur. **I V R.** De hac poena nunc

Multis personis grassantibus, exemplo opus esse.

intelligo Claud. Iureconsultum respondisse: Nimirum, multis personis grassantibus, exemplo opus esse. **H I S T.** Eadem poenarum distinctionem Virgæ & Secures in fascibus Prætorianis pollicebantur. virgæ, quod emendari potest, corrigunt; secures, quod emendari nõ potest, succidunt. non ergo statim neque passim,

Virgæ & secures in fascibus prætorianis.

maximeque indicta causa, ad cædem profiliendum est. **I H E.** Peccantem iterum corripit, & nõ cædi, Iesus præcipit; & Arbor illa infructuosa post tertiam stercorationem iussa est succidi. **H I S T.** Aliud quoque notatu dignum in illis fascibus cernebatur, quod colligati, & non soluti essent. vnde vsurpatum arbitror, quod hodie

Arbor infructuosa post tertiam stercorationem incidenda.

die

die vaginati gladij Potestatibus præferuntur
pro fascibus; qui Prætores præibāt, ea ratione,
quòd non in promptu & ad manus de capite
cognoscentis expeditas secures esse volebant:
id est, quòd omnis puniendi ratio vinculo hu-
manitatis, & misericordiæ dulcedine esset irre-
tita, quòd que non nisi lege, & inuitus ad vici-
scendum accedere videaris. THE. Audite ad
 hanc rem quæso eloquentissimi, ac sanctissimi
 Leonis Papæ verba aurea hæc: Plus erga corri-
gendos agat beneuolētia, quàm seueritas: plus
exhortatio, quàm comminatio: plus charitas,
quàm potestas. Sed ab his, qui quæ sua querūt,
non quæ Christi, ab hac lege disceditur: & dū
dominari magis, quàm consulere subditis pla-
cet, honor inflatur in superbiam. HIST. Dio-
 cletianus Imperator, Iustitiam sine misericor-
dia crucem esse dicebat: dignū meherclè Prin-
cipe diciturum. furentis sanè, & sanguinem hu-
manum anhelantis est, præcipitem in supplicia
ferri. Sæpissimè nos ipsi vidimus, si memoria
 tenetis, in media vrbe, eodem momento & ca-
 ptos & capite truncatos multos. quod plerum-
 que passus est Princeps, à se imperatum ne sup-
plicationibus vinceretur. PHI. Quid audio?
 pulchrius duxit, crudelior quàm indulgenti-
 or videri. HIST. Antiquitùs tanti de capite ho-
 minis iudiciū erat, quòd publica iudicia mul-
 torum grauißima censura agitentur ex om-
 ni ordine lectorum iudicium, Plebeio, Eque-
stri, & Senatorio: ac dispari numero, vt pluriū
saltem

Princeps
 inuitus ad
 vici-
 scendum
 accede-
 re debet.

N3

Iustitiam
 sine miseri-
 cordia Cru-
 cem esse.

Gravißi-
 ma censu-
 ra, vt
 quon-
 dam, Cen-
 sura, de
 Capite ho-
 minis.

faltem numero certa sententia vinceret. In cau-
 sa Miloniana vnus & septuaginta dati Iudices
 memorantur; fiebatq; reis recusandi potestas,
 quos volebāt reijci; & in reiectorum locum ex
 vrna alij sublegebantur. auctor est Afconius
 Pedianus. Sub Imperatorib. postea introductū
 de nullo suppliciū sumi, nisi proprio Cæsaris
 chirographo tabella subscriberetur: &, quum
 inhumanū ducerent etiam in facinorosos seui-
 re, Aqua & Igni interdicendi ius induxerunt:
 interdicto enim earum rerum vsu, sine quibus
 vita consistere non potest, rei inter mortuos
 numerabantur. humore sanè, & calore corpo-
 ra animari intelligebant. Hinc à noua nupta
 ignem, & aquā tangi instituerunt. quod insti-
 tutum adhuc in sacris nuptialibus retinemus.
 Cruenta verò supplicia raro, & in humiliores
 ac perditissimos, exercebant. nūc aut vnus stul-
 ti arbitrio, & indicta plerumque causa in omnē
 passim secures expediūtur. Horret animus dū
 recurat in mentem carnificina illa, quā quoti-
 die pro spectaculis spectamus, de exossatis per
 longa supplicia, & candenti forfice excarnifi-
 catis corporibus. Olim non nisi atra die, ac de-
 ferto & intami loco supplicijs rei subijcieban-
 tur. nunc verò ipsa die, ac via celebri, qua in
 Consistoriū itur; quali cōmeantibus gratū sit
 in crucē actorū spectaculū. non sic Maiores no-
 stri, sed humaniter, clemēter, religiosè. & Sacer-
 dotibus omninò piaculare esse voluerunt, ne
 vita forent inoptabili. P H I. Platoniciū est etiā
 istud

Aquam et
 ignem at-
 tingebant
 noue nupte

Olim atra
 die & deferto
 loco
 supplicia a
 reis sume-
 bantur.

DE PRINCIPATV.

79

istud institutū. in Epistola ad propinquos Dionis scribit, Sacerdotē in ferenda necis, carceris, exilij sententia contaminari nefas esse. idem in Gorgia ait, Non decere sapientem inoptabilem vitam habere: inoptabilem putat eorum, qui capitalibus ius dicunt. I V R. Hoc idem sacris Constitutionibus continetur; quamuis Episcopi hodie titulo Gubernatoris huic ministerio p̄ficiantur. P H I. Dic, prudentissime, quā benē Episcopus orabit pro populo? Vir sanguinis quā benē plebē suā instruet: cuius inter tortores & carnifices conuersatio est, & de extendendis equuleis, sedula disputatio; quiq; pulchrius ducit solertiorē latrūculatorem, quā religiosum Episcopum, haberi? H I S R. Dirus, non Diuus Diocletianus, Magistratibus urbicis, prouinciarumq; Præsidibus tantum curæ adhibuit, vt neq; modestiores vnquā, neq; iustiores extitisse perhibeantur. nūc autem pudet à Cæsarum ignauissimo in moderamine Iuris dicūdi nostros superari. ad Magistratus deliguntur inclemētes, rapaces, callidi, & plerunq; licitatione vincentes, ea, quod peius est, lege, vt nullis legibus etiā repetundarum teneātur. vnde verum experimur illud Aristotelis: Qui legibus hominem præponit, sæuissimā bestiā præponit. P H I. Obseruate obsecro hæc Platonis quarto De legibus, verba: Interitū, inquit, illi Ciuitati paratū video, in qua nō lex magistratibus, sed legi magistratus præsumt: salutem verò illi, vbi lex seruiētibus magistratibus dominatur,

Vita inop...
fabilis.
Episcopos
Gælie fitu
lo Gubernat
fons, præfi
ci iurisdictioni
seculari
D. Diocletiani

Quales de
beant præ
figi subor
tis magi
stratus.

#

cau
ces
tas,
ex
ius
ctū
aris
um
ui-
nt:
ous
os
o-
ota
ti-
is.
res
ul
nē
dū
ti-
er
fi-
e
n-
in
lit
no
er
ne
iā
d

minatur. HIST. Inter ipsas namque leges &
 secures & tribunalia, flagrans in omne facinus
 libido dominatur. cuius rei quum grauatè pre-
 meremur, & in consilijs pub. verba fierent, de-
 testari nostra consilia cœpta sunt; nec antè ca-
 lumniari desitum, quàm Curia clauderetur.
 Eloquentissimus Tertullianus, bonorum vi-
 rorum, & pro rebus minimè improbis, negat
 esse conuenticula. Diuus Antoninus respōdit,
 Iustam seruitutem seruientium querelas male
 tractationis aduersus dominos suos audiēdas:
 nobis verò ne hiscere quidem concessum. in
Phalaridis Tauro bulliētium mugitus inhibi-
tos nusquam legimus: crudelissimum ædepol,
 & supra quàm dici possit, in tormentis tacere
 iussis tormentum. PHI. Bonis autem moribus
 imbuatur Ciuitas verbo & opere; quibus solis
 omnis recta institutio continetur. THE. Salua-
 tor noster cœpit prius facere, quàm docere.
Qui iubet aut docet, & non facit, seductor est,
ad vitiumque instruit. Lactantius: Incongruēs
 atque ineptum. non in pectore, sed in labijs ha-
 bere bonitatem. Verùm nemo effigiatius ex-
 pressit quàm sanctus Basilius ille, quē ex mul-
 tiscia rerum cognitione Magnum Græcia vo-
 citauit: Qui enim, inquit, virtutem in cœtu ho-
 minum laudant, amplissimisque verbis extol-
 lunt, ipsi verò & libidinem temperantiæ, &
 quæstum iustitiæ anteponunt, hi mea senten-
 tia nihil differunt ab Hystrionibus: qui, cùm
 poemata in scena agunt, sæpe vt Reges vel vt
 poten-

Ciuitatem
 bonis moribus
 suis imbuatur
 verbo: et
 opere.

potentes prodeunt: cùm tamen neque Reges
 sint, neque potentes, neque omninò forsitan li-
 beri. At hic vltimus est iniuriæ terminus, bonò
videri cum non sis. PHI. Nunc Christilogos se-
 quitur populus, id est, qui benè loquuntur &
 malè agunt. sic Imp. Pertinax huiuscemodi ho-
 mines appellabat. Mores Principum regula
sunt viuendi Ciuibus, ac exemplar validissi-
 mum; in quos omnium conuersi oculi infu-
 dant fieri similes. morum verò dissimilitudo
 parit odium, sicut similitudo gratiam. gestit
 quisque ea agere, quæ Principem oblectant.
 quæ res quantum valeat ad mores Ciuitatis,
 Plato docet his verbis: Non multo labore, ne-
 que longo tempore Tyranno opus est ciuita-
 tis mores mutare. nam siue ad virtutis officia,
 siue còtrà, ciues perducere velit, ipse prius vi-
 am, per quam sequantur cæteri, ingrediatur o-
 portet; omniaque in seipso primum expressa
 præscribat agendo; alia quidem laudans atque
 honorans, alia verò vituperans. HIS T. Elegã-
 ter ergò iunior Plinius Traiano dixit: Vita
Principis censura est, eaque perpetua. ad hanc
 dirigimur: ad hanc conuertimur. neque tam
imperio nobis opus est, quàm exemplo. THE.
 Hinc Apostolus ad Timotheum scribit: For-
ma esto fidelibus in conuersatione, in fide, in
castitate. HIS T. Sed quid sapientum, ac sancto-
 rum dogmata commemoramus? nõne ipsi
 experti sumus? quandiu virtuti honos fuit, Pa-
palis nõ solum Curia, verum etiam vniuersus
F Orbis

Christo,
 si.

Vitam prin-
 cipis censuram esse.

Orbis doctissimis atque sanctissimis abundavit viris. at ubi vitia irruerunt, & in summa arcis pro tribunali visi sunt dari honores, nemo bonus fieri concupiuit. si dignitates omnes auktionariæ cernuntur, quæ virtutum splendore mereri debent, quis, ad hæc fastigia anhelans (anhelant sanè omnes) cumulandis opibus non inuigilet? cumulari autem sine vitio vix possunt, vt in Prouerbijs legitur: Qui festinat ditari, non erit innocens. Pudet dicere, quibus gratis patent dignitatum portæ. nil mirum, si iam paucissimi bonarum artium sunt studiosi. veraque vox illa: Sub bono Principe mali Ciues esse non possunt. & contrà: Sub malo Principe boni esse non possunt. THE. Grande dubio procul in Principibus crimen, ac perniciosè contagiosum, quando eorum exemplo populi discunt intemperanter viuere: & vique adeo grande, quòd expetibilius sibi sit crudeliter cædi, Christo Iesu nostro acclamante: Si quis scandalizauerit vnum ex pusillis istis, expedit ei, vt in collo eius suspendatur mola asinaria, & mergatur in profundum maris. HIST. Quid si scandalizat orbem vniuersum? THE. Tot mortibus dignum beatissimus Gregorius tradit, quot ad subditos perditionis exempla transmittit: atque, omnium Doctorum consensu, tanquam hæreticus Episcopatu ei sciendus. incorrigibilis enim quisque non immeritò inter hæreticos nominatur, ea vel maximè ratione, quòd peccandi impudentia non nisi

ab

ab incredulitate proficiscitur, locupletissimo
 Cypriani testimonio, in hæc verba: Diem do-
 mini, & iram Dei, & incredulis dira supplicia,
 & statuta perfidis dira tormenta nemo confi-
 derat; quod metueret conscientia nostra, si cre-
 deret: quia non credit, omninò non metuit; si
 autem crederet, caueret; si caueret, euaderet.
 Clemens Papa: Qui enim rebelliter viuit, & di-
 scere aut agere bona recusat, magis Diaboli
 quàm Christi membrum esse ostenditur; &
 potius infidelis quàm fidelis esse monstratur.
 P H I. Postquam scandalizatio tam exitiale sce-
 lus est, utrum opus est à verò procedat crimi-
 ne? I V R. Sunt, qui exigunt verum sit crimen &
 notorium, vsquequo scandalum pariat in po-
 pulo: quorum iuuatur sententia, Si nemo præ-
 sumptione dānandus, multo certè minus sum-
 mus Pont. cuius culpam redarguere audeat ne-
 mo mortaliū. T H E. In diuersum eloquentissi-
 mi Martyris Cypriani vrget auctoritas, lib.
 de Sing. Cler. Peius est, inquit, quàm mœchia,
 continentiam ducere criminofam, & infa-
 mem facere sanctimoniam. Idem Cyprianus
 libr. De habitu virginum: Excusari non po-
 tes, quasi mente casta sis & pudica: redarguunt
 te cultus improbi, & impudicus ornatus; nec
 computari iam potes inter puellas & virgines
 Christi, quæ sic viuis, vt possis adamari. Et v-
 tique scandalizatio Deo infensa est; non ob-
 id solum, quo peccatur; sed quo scādalizatur.
 nam & peccari potest sine scandalo, vt illud

E 2

Aposto-

An Scandu-
 lizatio à
 verò Crimi-
 ne procedere
 debeat.

Culpam
 papæ à
 nullo re-
 darguen-
 dary.

Simon Castè, Cautè.

84

MARIVS SALAMONIVS

Apostoli: Si non castè, cautè. & scandalizare
potes absq; eo peccato, quod peccare videris,
nihil interest, quod ad nos mortales, malè vel
agas, vel agere videaris. si me fugit, verè num
feceris; non me fugit per id, quod peccasse vi-
deris. Neque minimum peccat, quisquis sic vi-
uit, vt peccare videatur; non enim in eo quod
non facis, sed in eo quod facere videris, scanda-
lizas. Ad hæc Aurelius August. lib. de Com-
vitæ Cler. Dux res sunt, conscientia & fama:
conscientia est necessaria tibi, fama proximo
tuo: qui confidens cōscientiæ negligit famam,
crudelis est: quæ crudelitas, Viri disertissimi,
non in seipsum, vt vulgò creditur, sed in alios
est, qui malè agēdi inducunt licentiam; vt idē
Aug. alio loco declarat, dicens: Non sunt audi-
endi, qui sibi sufficere conscientiam dicūt; exi-
stimationem autem non solum impudenter,
verum etiam crudeliter contemnentes; quum
occidant animas aliorum. I V R. Non ergò sus-
picionibus summus Pont. iudicatur, sed mani-
festo scandalizationis delicto. hinc, nullis ac-
cusantibus, sanctissimum purgandi ius intro-
ductum legimus; & spontè multos Pont. subie-
cisse colla; vt Xistum, Leonem III. HIS I. Ho-
diè capitale est de purgatione, aut concilio co-
gitare: nec ob aliud tot annos infestis oppressa
armis miserabiliter luget Italia; in cuius exci-
dium omnium Christianorum concitata sunt
arma, omnium Barbarorum immanitas, ac ra-
bies irritata. testis est Verona, Vicentia, Pataui-
um, &

MB.

um, & reliqua Venetia tota; item Aemilia, Tu-
 scia, Rauenna, Brixia: vbi sine discrimine æta-
 tis, sexus, locorum, sæuitum crudelissimè non
 ignoratur: illisi infantes, direpta templa, profa-
 nata sacra; Moniales virgines, nuptæ atque in-
 nuptæ cæsæ, stupratæ, venundatæ, prostitutæ:
 nec antè ab hostibus cessatum, quàm perpauci
 ad infamem miseriam reseruati intelligerètur.
 Ter signis collatis pugnatum; supra ducenta
 millia Cristianorum desiderata; plus riuulis
 decurrètis sanguinis humani, quàm imbrium,
 irrigata terra. delirant Reges, vt ille ait, plectū-
 tur Achiui. pro aliorum nequitia pœnas dant
 innocentes; & quod crudelius est, deletis sæpe
 copijs, redintegrare bellum non cessant. quo
 ventum est? aurum Ecclesiæ, ex eleemosynis in
 alimoniam pauperum, & captiuorum redem-
 ptionem congestum, effunditur in perniciem
 etiam animarum. Orabat Moses vt vinceret,
 non pugnabat. Cecidissent Reges & Duces Lo-
 gobardorum, si diuinus Gregorius humano
 sanguine pollui non formidasset. Ambrosius,
 irruentibus ad Ecclesiam occupandam arma-
 tis, ne qua strages sequeretur, non restitit vi. vt
 poterat, sed oratione & lachrymis; quæ sola
 Clericorum arma esse dicebat. Idem Ambrosi-
 us Theodosium Imperatorem Templi aditu
 repulit, quòd in Thessalonicenses non sine in-
 nocentum discrimine sæuisset: qualem arbitra-
 ris, se præstitisset erga eos Sacerdotes, qui haud
 dissimilis sæuitiæ extitissent? quid si vidisset,
 deua-

Oratio & Lachrymæ
 arma Clericorum.

Tyrannus
 Sacerdos
 fūm.

Moyse
 orasse sal-
 tem ut in-
 ceperet, non
 autem pū-
 gnare.

deuastatis Italiae Urbibus, & centenis millibus
 Christianorum caesis, Gentilium more super-
 bos per Urbem trahi triumphos, solennia Deo
 vota solui, gratulationesque agitari contra ra-
 tiones triumphandi, sanctissimaque Ciuitatis
 nostrae instituta? quae nunquam funestis Ciui-
 um, Sociorumue victorijs laetari visa est. Qui-
 bus verbis humanitatem tuam efferam, C. An-
 toni, victor Catilinæ, quod abstersos gladios
in castra moestus retulisti? inuidiosum sanè ce-
sebas (& si optabilis, & Reipublicae pernecessa-
 ria ea victoria fuerit) sanguinolentis gladijs
Ciuium, vt externorum cruore hostium, exul-
tare. L. Cecinna & C. Marius, vt ciuilis sangui-
 nis auidi, sic moderatissimi victores, quod nõ
 protinus ad templa Deorum & aras cucurre-
 runt. L. Sylla, insolens quamuis victor fuerit,
 de confectis per saepe bellis ciuilibus neque vn-
 quam ouans triumphansque visus proditur.
 denique Fabius meminit, lauream nec Senatũ
 cuiquam decreuisse, neque quenquam sibi da-
 ri petisse, Ciuitatis parte lachrymate. THE. Ne-
 que mirum; si tam execrabilis est scãdalizatio,
 quod plura deterrima inde sequuntur mala;
 ipsius charitatis derelictio, Christianis infide-
 litas, & peccandi licentia, non Christianis irri-
 dendae, at detestandae, quod peius est, Religio-
 nis ansa. Apostolus: Si propter escam frater tu-
 us scandalizatur, iam nõ in charitate ambulas;
 noli esca tua illum perdere, propter quẽ Chri-
 stus mortuus est. Cyprianus: Blasphemiam in-
 gerit

Incommo-
 da scand-
 alizationis

gerit religioni, quam contulit, qui, quod confitetur, non ante omnes impleuerit, ne Christianitas credatur esse fallacia, & mœchatio videatur sanctitatis velamento vestita. propter quod Dominus in Euangelio sic præmonet, dicens: Sic lumen vestrum luceat coram hominibus, vt videntes opera vestra bona, magnificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. Paulus; Estote sine scādalo Iudæis, & Græcis, & Ecclesiæ Dei, sicut ego, qui per omnia omnibus placeo; non quærens quod mihi vtile est, sed quod multis, vt salui fiant. Simon Petrus: Hæc est voluntas Dei, vt beneficientes obmutescere faciatis stultorum hominum ignorantiam. quomodo ergo obmutescere facient, qui blasphemias ab infidelibus prouocant, & fidelibus perniciosum præbent exemplum? iccirco Paulus ad Timotheum scribit: Non percussorem Episcopum, id est, qui conscientiam non percutiat singulorum, vt contra Iouinianum placet Hieronymo. male ergo Gratianus interpretatur, ne proprijs manibus aliquem cædat. qui sensus cū non quadraret eidē Hieronymo, statim subiunxit; Non enim pugilem describit sermo apostolicus, sed instituit, quid Pont. facere nō deberet. abstinere omninō debet non solū ab his, quæ turpia sunt, Episcopus, verumetiā ab his, quæ indifferentia habentur, quādo propter eā prospicit in scandali offensam incidere. Idē Paulus ad Corinth. Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum.

Etiā ab indiff. feruitib. abstinere debet eps.

ibus
per-
Deo
ra-
atis
ui-
ui-
An-
ios
cē-
fa-
lijs
kul
ui-
nō
re-
it,
yn-
ur.
tū
a-
e-
o,
a;
e-
L
o-
l-
s;
i-
l-
ie

*Omibus
virtutibus
præfari
debeat
princeps.*

PHI. Principem ergò & esse, & credi bonum virum oportet, si virtutis studiosam reliquam multitudinem fieri desideramus. I V R. Quibus virtutibus præstare debet Princeps? PHI. Omnibus quidem. & iccirco Aquinas noster ait: Non dicitur esse aliquis bonus Princeps, nisi sit bonus per omnes virtutes morales, & prudens. unde oportet Politicum, id est Rectorem politia, esse prudentem, & per consequens bonum virum. PHI. Et imprimis, prudentia; quòd dux est aliarum omnium virtutum; similiter, & temperantia; sine qua nemo iustus esse potest. Nam sicut haud quisquam est, qui vicino, familiarive forti, aut liberali, multarumve artium perito, contentus sit, nisi sit etiam temperatus; pariter nec intemperato Principe lætari potest. Hinc Plato ait; Princeps, si temperantiam non habeat, reliquas licet virtutes habeat, nihil est. item magnifica liberalitate usque ad eò pollere debet, vt ne minima pecuniarum cupidinis suspiciòe maculetur. quod si in pretio census habeat, nemo non auripeta efficietur. I V R. Nihil mihi videtur istud absurdi continere: quinimò plus Reip. expetenda Patrisfamilias diligentia, quàm inertium desidia: Patris enim familias est opus, quærendorum sollicitudo: isque œconomicae finis, vt Mercaturæ, quæstus; & Medicinæ, sanitas: quæ sollicitudo homines reddit solertiores, industrios; quique, quantum ignavis præstant, tantum cõmunitati sunt vtiliores. diuitiæ singulorum, non

*.i.
Debes eẽ
prudens.*

Temperans.

*.i.
Liberalis.*

Handwritten notes in the left margin, including the number 12.

non alterius magis, ingruētibus necessitatibus,
quàm vniuersorum, esse intelliguntur. quo o-
 pulentior est Resp. & potentior & sublimior
 & nobilior sit, est necesse. Si pauperes Maiores
 nostri extitissent, tam latè imperantem Remp.
 non habuissent: tametsi armis belligeretur, ni-
 hilominus belli neruus est pecunia; quam de-
 siderantes sunt imbelles, inermesque. præterea
pauperes foelicitatis Aristotelicę cōpotes haud
fieri possunt, quòd vsu exercendæ liberalita-
tis destituuntur. PHI. Etsi in fronte falsa opi-
 nione præcepta isthęc vera videantur, in reces-
 su tamen qui penitiùs introspexerit, & librami-
 ne rationis pensitauerit, nihil tam inimicum
 Reipublicæ comperiet, quàm diuitiarum il-
 lecebras. licèt patrisfamiliās officium sit quæ-
 rere, & quæsitā tueri, citra vitium tamen acci-
 pimus, vt non ducat in delitijs, ditari; sed, non
 egere. Hinc Diues dictus, quòd nihil egeat,
 quasi Deus. Egere verò sapientes referunt ad
 necessitatem, non autem ad luxus & volupta-
 tes. neque Diues definitur, qui multa habet,
 sed qui paucis eget, qui que egere non ignorat.
 nam quo plura habeas, pluribus egeas est ne-
 cesse. diuitiæ moderatione animi terminatur,
 non rerum affluentia. Cato Porcius sibi expro-
 brantes quòd multis egeret, deridebat, quòd
 nescirent egere. opes itaque appetendæ pro in-
 strumento ad benè beateque viuendum. THE.
 Hoc illud bonum opus est, de quo Apostolus
 sic ait: Qui Episcopatum desiderat, bonū opus

L

21 Muc
22 Va

X V

Diues
quis uide.
ah.

V A

num
 uam
 libus
 Om.
 r ait:
 si sit
 lens.
 po-
 num
 dux
 , &
 test.
 , fa-
 arti-
 pe-
 etari
 anti-
 eat,
 ad-
 n cu
 etio
 tyr.
 anti-
 sfa-
 Pa-
 sol-
 tu-
 ici-
 ios;
 cō-
 m,
 non

desiderat, id est, occasionem exercendarum virtutum habere, secundum Hieronymum. P. H. I. Verum quia difficile est in delitijs diuitiarum versari, & illis non reprehensibilem esse, eorum ne te infidiosis blanditijs committe, quibus facillime captiuaberis. Sapienter ergo Crates ille Thebanus, proiecto in mare non paruo auri pondere, Abite, dixit, pessimae voluptates: ego vos mergam, ne ipse mergar a vobis. Pythagorici, Platonici, ac Stoici in solitudinibus, & desertis, ac pestilentibus locis habitasse feruntur, ne vlla voluptatum illecebra a contemplatione Sapientiae auocarentur. T. H. E. Ad hanc rem Hiero. contra Iovinianum sic loquitur: Si quis existimat versari inter delitias, & delitiarum vitijs non teneri, se ipsum decipit: quum enim, procul ab his remoti, saepe capiamur naturae illecebris; & cogimur ea cupere, quarum copiam non habemus; quanto magis, si circumdati retibus voluptatum, esse nos liberos arbitremur? Vetus quoque sententia est: Difficile, imo impossibile est, delitijs & voluptatibus affluentes non ea cogitare, quae gerimus. frustra quidem simulant, salua fide & pudicitia & integritate mentis, se abuti voluptatibus: quum contra naturam sit, copijs voluptatum sine voluptate frui. & Apostolus hoc ipsum canens, dixit: Quae autem in delitijs viuens est, mortua est. P. H. I. Periculosa itaque res est, & usque adeo periculosa, quod reprehensione non carebit, quisquis continentiam vel prudentiam profitetur,

*Crates
Thebanus*

retur, & huiuscemodi discriminibus sese oblectare non reformidat: fatius quippe existimo per egestatem liberalitatis vsu carere, quàm tã infami periculo se committere. HIST. Quod si ratio non suadet, suadeat saltem haud latens atque domesticum experimentum. Rigiditas Romanæ Ecclesiæ aduersus voluptatũ illecebras diuitiarũ delinimentis emollita, atq; prorsus effeminata cernitur: & quæ calcare humilitate superbiam, & imperij fastus despiciere solebat, posita nunc mansuetudine, cæca ambitionis libidine furês, dominandi potestate superbit. Quid maius vnquã Ro. Imperio? quod tamen non alijs armis, quàm diuitiarum blanditijs expugnatum atq; euersum videmus. fallitur quisquis res magnas vi diuitiarum peragi putat: atqui nec armis præclarum quicquam conficitur sine prudentum consilio & auctoritate: quid humilius Cassio Romuleis? quid eiusdem victorijs gloriosius? non opulentia, sed virtutis robore totiens de finitimis triumphauit. decreuit, non creuit, immò interiit res Romana luxuriosis diuitiarum opibus. quid plura? postquã sapientissimi Catonis habemus testimoniũ: cuius verba in Oratione ad Senatũ contra Catilinam sunt hæc: Nolite existimare Maiores nostros Kemp. ex parua armis magnã fecisse; si ita res esset, multò pulcherrimam haberemus, quippe ciuium atque sociorum, armorũ atque equorum maior copia nobis, quàm illis, est; sed alia fuere, quæ illos magnos fecerunt,

*papaly
Delitijs &
Voluptati
Tuis Delitijs.*

sunt, domi industria, foris iustum imperium,
 animus in consulendo liber, neque delicto ne-
 que libidini obnoxius. pro his nos habemus lu-
 xuriam atque auaritiam. IVR. Nugas audire
videor. Si neque armis, neque pecunia res ma-
gnæ conficiuntur, quibus rebus dicitis confici?
 PHI. Non animaduertisti Catonis recitata ver-
 ba, quòd magistra Virtute? Hæc sola sapientes
 facit, fortes, prudentes. hæc nihil fugiendum
 docet, nisi ignauiam, turpitudinem, vitium:
 nullos hostes formidabiles fore, nullum locū
 asperum, inaccessibilem, inexpugnabilem: nul-
 lum laborem insolitum: sitim, famem, vigili-
 as tolerare: sub dio iacere: sole, imbribus, gelu, fri-
 gore durare membra: solos hostes odisse, ciues
 & socios diligere, iustitiam colere, Deos propi-
 tiare suppliciter: pro fide, pro patria pulchrum
 mori: hostes inuadere, loco pellere, ciues ser-
 uare: ante alios ascendere muros, dicto parere.
 HIST. His me herclè artibus fundata res Ro-
 mana creuit: potentissimi Reges domiti, bella-
cissima gentes ac populi subacti, parua sæpe
 militum manu numerosi hostiū exercitus de-
 leti. IVR. Superuacua ad rem bellicam sunt isto
modo pecuniæ. PHI. Nisi quatenus necessitati,
quæ citò expletur, faciant satis. nullus diuitia-
rum cumulus satis est his, qui mercenario bel-
ligerant milite, & Tyrānis imprimis. Alia sanè
ratio est pugnantium pro patria, pro imperio,
propagando vel conseruando, longeque nobi-
lior pro libertate, pro liberis, pro focis, pro la-
 ribus.

coll. rom.
 nos 172

A

ribus. alia alienigenorum, qui conductitia sti-
 pe pugnant. quid ab his præclarum expectare
 possumus, qui stipem quàm seipfos habent cha-
 riores, aut stipe se putant viliores? Nunquam
 ad tantum fastigium res Romana peruenisset,
 si non suis lacertis dimicasset. **HIST.** Quantum
 intersit pro se, an pro alijs pugnare, Pisani me-
morabile documentum nostra ætate præstite-
runt: omni pecuniarum & sociorum auxilio
 inopes, quatuordecim annorum obsidionem
 fortissimè soli sustinuerunt non modo aduer-
 sus Florentinas opes, verumetiam vniuersos
 prope Italos, Gallorumque impetus: qui om-
 nibustum formidolosi erant. splenduit tum
 Pisana virtus, etiam scæminis iuxta viros pro
 muris, pro portis, pro stationibus, die noctuq;
militaria munera intrepidè obeuntibus. merè-
tur certè suarum laudum egregium præconè.
 sed multum interest, vt ille ait, in quæ cuiusq;
 tempora virtus incidat. quia pro libertate pu-
 gnabant: vbi ab omnibus iuuandi erant, pudet
 dicere, vel expugnatores omnes senserūt. **IVR.**
 Profectò isthæc ratio efficit, quod mercenarij
 milites vel dum in castris degunt, vel in bello
 cadunt, ijsdem honoribus & fauoribus nō gau-
 deant, quibus pro patria pugnantes vel occum-
 bentes. **PHI.** Blandiuntur ædepol sibijsps Po-
 tentatus nostri temporis, quando se magnos
 existimant, quòd pecunijs, & multo conducti-
 tio abundant milite. Ego verò solitus sum di-
 cere, imbelles homines quamuis locupletes, &
 qui

qui alienis manibus præstantur, neque bello
 neque pace potentes. quid si pecuniæ non sup-
 petant? quid si mercenarium non inueniât mi-
 litem? Et profligato exercitu, vnde, & quàm
 præsto, & quàm strenuum reparabunt, nisi for-
 tuitum quemque, rudem, inexercitatum, vel
 trioboli militem? HIST. Verissima loqueris:
 experti nunc sumus Gallorum & Venetorum
 vires longè minores esse, quàm vulgò cre-
 debantur: Gallorum potentia, quæ pri-
 dem omnibus terrori erat, breui imbecillis
 apparuit, peditatu indiga: vno impetu Italia
 pulsæ. itaq; qui aliena appetebant, de suis nunc
 cum Hispanis, & Anglis dimicare compellun-
 tur. quod nō aliunde est, nisi quòd externo bel-
 ligerant peditate: & quamuis strenuissimo abun-
 dent equitatu atq; pecunia, veruntamē sine pe-
 ditatu non est exercitus. Aptissimè Epycrates,
 vir in re militari peritissimus, Pedites manibus
 similes esse dicebat; & Equites, pedibus. longè
 autem imbecilliores apparuerūt Veneti, homi-
 nes imbelles vtroque, scilicet peditatu & equi-
 tatu nisi cōductitio. quænam potentia ipso-
 rum censeripotest, quæ tota ab vnus Bartholomæi
 Albiani fortuna pendeat? qui licet fortissimè
 cum Gallis pugnaverit, & optimi ducis ac stre-
 nuissimi militis munia obierit, vno acri prælio
 superato, omnia Venetorum, præter vrbis mœ-
 nia, amissa vidimus; de quæ ipsis actum fuisset,
 nisi Iulij II. Pont. Ro. iram turpiter placassent,
 & per Oratores scilicet, publico decreto ad hoc
 ipsum

Sine, peditatu
 futu non
 esse, Exer-
 citum.

#

DE PRINCIPATV.

ipsum destinatos, Pontificis pedibus calcandas
 ceruices, vniuerso spectante Pop. Ro. vt Cris-
 pus ait, suppliciter porrexissent. Quā breui res
 Romana cecidisset, si post vnam, alteram, atq;
 alteram ad Tycinum, Trebiam, Trasimenum,
 & Cannas, memorabiles acceptas clades, nouo
 & ad manus expedito peditatus & equitatus
 ciuium delectu, reparari exercitus non valuis-
 sent. P H I. Satis euagati sumus: tempus est rece-
ptui canamus. Postquam exemplis lucidatum
 est infidiosas fore opum delitias, & veneno ma-
 lo plenas; quas, vt materiem omnium malorū,
 nemo sapiens, vt Christus ait, concupiuit, su-
 perest huius rei causa non ignoretur; quæ licet
 fortissimis argumentis explicari possit, breuita-
 tis tamen gratia sufficiat Platonis III. de Rep.
 recitasse omnibus probata verba; quæ velim e-
 vestro nunquā defluant pectore, si inter stul-
 tos cōnumerari fugitis: Cōstat, inquit, impossi-
bile esse in ciuitate diuitias honorare simul, &
tēperantiā possidere; sed necessariū est ad alte-
rius æstimationem semper alterū negligi. & a-
 lio idem loco ait: Quando in ciuitate diuites
 & diuitiæ honorantur, virtus probiq; viri def-
 picuntur: incenditur ad ea studia omnes, quæ
 in honore sunt. T H E. Hinc Iesus noster dixit,
 Facilius Camelum transire per foramen acus,
 quàm diuitem intrare in regnum cœlorum. &
 Hiero. lib. Conuers. Christi: Iustus nō est abū-
 dans extraneis facultatibus. I V R. Quid audio?
diuites ergò beari nequeūt. veruntamen mul-
 tos

~~Impossibile~~
 esse in Ciui-
 tate diui-
 tias honora-
 re simul, &
 temperanti-
 am possidere.

tos legimus viros sanctos locupletes fuisse.
THE. Quidam diuites sunt auari. opulentiam
 amare, & illam in pretio nō habere est impos-
 sibile; quia, Vbi thesaurus tuus, scriptum est,
 ibi & cor tuum. nemo potest Deo, & Mammo-
 næ seruire. & de his, qui diuitias in honore ha-
 bent, Plato loquitur, & Saluator noster Di-
 uites Camelis comparat. Quidam Diuites
 non sunt auari: virtutes suspiciunt ac vene-
 rantur: studium tamen sine iniuria cumulan-
 darum opum non negligunt; & hos dicimus
 non facile saluos fieri; & hi sunt, qui seminant,
 vt Iesus docet, inter spinas. nam, vti difficile est
 diuitiarum delinimentis non capi, ita non faci-
 le ad virtutes Diues accedit. Causam Diuus
 Hiero. Lib. de Conuers. Christ. differens, sic lo-
 quitur: Fluxu enim rerum, & vbertate copiarū
animus soluitur, vigor mentis infringitur, vir-
tus corporis enervatur. Alij vero, qui sunt libe-
 rales, id est, qui ad vsum virtutis effundunt di-
 uitias, hi beati & Deo similes sunt: qui vero ad
 malos vsus erogant, licet largiter, infelices sunt
 prodigi, & gratiæ Dei dissipatores. Sunt alij,
qui non iure proprietatis sunt diuites, sed vsu
& ministerio, vt Prælati, Episcopi, & reliqui
 ecclesiastici dispensatores. si panem frangant
 quibus & quando ius est, de liberalitate nequa-
 quam laudantur, sed de bene administrata pe-
 cunia. si sibi habent, aut suis delitijs indulgen-
 tes impendunt, impijssimo ligatur furto. nam
aurum, quod possident, elemosynarium, &
 panis

Bona pre-
 latorum
 Episcoporum.

##

panis pauperum est: inter quos æqua diuisio, non liberalitas est, sed pia distributio: quod si non fiat, æris alieni & esurientium panis fraudatio est. I V R. Quid si Princeps virtutis sit expertus? P H I. Et sibi & alijs conclamate calamitosæque cõditionis foret: sibi, quòd eis vita quàm misera est, inquit Plato, & ab omnibus fugienda, in quo anima, qua viuit, per vitium est deprauata. idem in Legibus: Si homo Vnus, aut Paucorum potestas voluptati & cupiditati deditum animum habeat, hisque repleti desideret, quanquam id minimè assequatur, inexplebili inextinguibiliq; ardore, & insanabili morbo vexatur. hæc Plato. & nõ dubium est, quòd voluptuosis hominibus furor fit læsa paululũ voluptas. horum autem causam Christianissimis eiusdem verbis explicatam atter dite: A superbis, ait, lex diuina respuitur: qui mox, sicut Dei legem derelinquunt, ita deseruntur à Deo. deserti autem & peccant atrocius, & miserabilius cruciantur. latius eadem Mercurius Trimegistus differit in Pymandro; à quo Platonẽ didicisse opinor: sic enim loquitur Pymander, id est, Mens diuina: Adsum ego, inquit, his qui boni, pij, puri, religiosi, sanctique sunt: præsentia mea fero illis opem; adeo vt statim cuncta dinoscant, Patremque pacatum, propitiumque habeant. itaque gratias agant, benedicentes piè, & hymnis solennibus collaudantes. cõcedunt sanè corpus morti suæ: sensuum illecebras fastidiunt, vtpotè qui planè dijudicent, quàm

G leti

68 MARIVS SALAMONIVS

lethifera sensuum lenocinia. quin etiã ego
ipsa Mens, ianitoris munere fungens, insidiãtes
insidias corporis haud quaquã permitto finem
consequi suũ: aditus aut, per quos blãditie ma-
nare solent, iugiter intercludo, libidinumque
fomites omnes extinguo. cõtrã, ab ignavis, im-
probis, inuidis, iniquis, homicidis, impijs, pro-
cul admodũ habito, permittens eos Dæmonis
vltoris arbitrio; qui, ignis acumen incutiẽs, sen-
sus affligit; magisque ad patranda scelera homi-
nem armat, vt, turpioris culpe reus, acriori sup-
plicio sit obnoxius, eumq; sine vlla intermissi-
one ad insatiabiles cõcupiscentias inflamat:
THE. Propterea supplex precatur Rex David;
dicẽs: Ne derelinquas me Domine Deus meus;
ne discesseris à me: intende in adiutoriũ meum
Domine, Deus salutis meæ. & iterũ: Non auer-
tas faciem tuam à me: in quacunque die tribu-
lor inclina ad me aurem tuam. Verũ si pensi-
culabimus supradicta Trismegisti, & Platonis
verba, nõ differunt ab illis Pauli ad Romanos:
Sicut non probauerũt, inquit Apostolus, Deũ
habere in notitia, tradidit illos Deus in repro-
bũ sensum, vt faciant ea, quæ non conueniunt;
repletos omni iniquitate, & malitia; fornicati-
one, & auaritia; nequitia plenos, inuidijs, homi-
cidijs, contentione, dolo, malignitate; susurro-
nes, detractores, Deo odibiles, contumeliosos,
superbos, elatos, inuentores malorum. HIS T.
His verbis mihi videtur Apostolus meherclẽ
nostri tẽporis mores taxare; qui nihilo melio-

DE PRINCIPATV. 99

res cernuntur, quamuis vera Dei cognitio ha-
beat. THE. Accuratiùs dixeris, haberi possit:
nam Ioannes Apost. ad Ecclesias scribens, ait:
Qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non
custodit, mendax est. PHI. Quantum verò ali-
is pestilentiores sint mali Reges, quorum du-
ctu omnes intemperanter degant, vitamq; vi-
uant infelicissimam, paulò antè vberimè de-
monstratù est. bonos & graues viros odio om-
ninò habent; quorum sanctitate vitæ sua ipso-
rum scelera coargui intelligunt; quodq; eorù-
dem virtus mirum in modum ipsis formidolo-
sa est: & ideò solos sibi similes diligunt. vnde
illud: Sub malo Principe boni Ciues esse non
possunt. THE. Regnãtib; impijs, ruinæ popu-
lorù; in Prouerbijs. PHI. Scitè igitur huiusmo-
di gubernatio vbique detestatur: & tanquam
pestem fugiendã exclamat diuinus Plato his
verbis: Quippe, inquit, extrema omnia subeũ-
da sunt prius, quàm sub ea gubernatione viue-
re, quæ peiores solet homines facere. HIST. Heu
heu, quàm omnis nunc dissoluta est disciplina:
Pudor, fatuitas dicitur; Modestia, rusticitas;
Frugalitas, hypocrysis. Apuleius Platonice phi-
losophans, violatæ professionis apud Procon-
sulem accusatus proditur, quòd speculum do-
mi habebat, capillo infordidato incederet, de-
tifritium cum verficulis dono amico dedisset.
at Clerus nunc noster, à quo cæteri discunt li-
centiosè viuere; quòd ambitiosè, delicatè, la-
sciuit, impudenter victitet, domi amatorijs

113

A Clero cæ-
teri discunt
licentiosè
vnuere.

Apuleius violatæ professionis specu-
latus, quòd speculum domi
habebat.

ego
iâtes
nem
ma-
que
im-
pro-
onis
sen
omi
sup
illi-
nat:
uid;
eus;
um
er-
bu-
ssi-
nis
osi
Deu
ro-
nt;
nti
mi
ro-
os;
s t:
clè
ros
res

180 **MARIVS SALAMONIVS**
speculis, concubinis, proliparis, tanta comā nō
modo calamistrata, verum etiam vnguentata:
mollibus nequitiosus vestibus, aut resupinus
fica terribilis incedit, non est qui paululum
admoneat.

MARII SALAMONII
DE PRINCIPATV
LIBER IIII.

PHI.

Principem plu-
ribus et ar-
tioribus
ligari, quā
quemvis
alium.
Mares

AM nedum oculis cernitis, sed etiā
manibus ac pedibus vestris palpatis,
Principem & pluribus, & arctioribus
ligari legibus, quā quiuis alius: &
errare illos, qui simpliciter solutū dicunt. I V R.
Satis mihi isthæc tua quadrant dicta. honesta-
tis magis iure quā necessitatis, conuenire di-
cimus tantæ Maiestati suas seruare leges, non
autem oportere. PHI. Perpende, quid loqueris.
I V R. Satis pensum, exploratumque est & mihi,
& reliquis Iurisperitis quod loquor. PHI. Ca-
ue absurdum. I V R. Quomodo absurdū? PHI.
Absurdissimum meherclè est æstimare, aliud
decere, aliud Principem oportere. I V R. Cur
non? PHI. Quoniam hoc pacto plus apud Prin-
cipem necessitas, quā honestas valeret: quod
est dubioprocul ipsa absurditate absurdius.
I V R. Planè quicquid licet non continuo ho-
nestum

Non omne quod licet honestum est.

DE PRINCIPATV.

101

honestum esse legimus; pariterque non quicquid
honestum est, mox facere oportet. PHI. Ple-
beie virtutis est ista distinctio. & sapienti ab
honesto turpe est discedere, Principi turpissi-
mum: & ut plebeium, sic falsum est, Quod non
omne honestum facere oporteat. si vitium fu-
giendum est, honestas omnino est appetenda:
& quicquid honestum non est, vitio mancipa-
tur. vnde fit, qui honestum respuit, vitium am-
plexetur, neque valere illam argumentationem,
Si non omne, quod licet, honestum est, pariter
non omne honestum facere oportere: quonia
nihil verè honestum est, quod facere non oport-
teat: Non omne quod, licet, honestum est, is ser-
mo indicat, aliquid fore licitum, quod honestum non sit;
& honesti tum ratio præualeat. esto, liceat transgredi leges. si id idem honestum
non fuerit, Princeps facere non debet. THE.
Hinc Apostolus: Omnia licent, ait, non omnia
expediunt. IV R. Quomodo honestum non est,
si licet? PHI. Licitum, & Honestum inter se differunt,
quod illud legis respicit sanctionem, honestum verò, quod nature conuenit. IV R. Nū-
quid lex minus honesta sancit? PHI. Minimè: quod si sanciret, ab omni vi & dignitate legis
decideret. tum labes sunt, inquit Cicero, non
leges. THE. Et Aur. Augustinus ait: Iura non
sunt putanda iniqua, vel hominum Constitu-
ta. PHI. Animaduertite, Legem licere, plurifariam accipitur:
quod, aut quid iubet lex, aut permittit, aut non inhibet. nam quæ iubet aut.

X

Non
omne quod
licet

Licitum
& honestum
differunt.

ruin.

V

i. 2.

triplex licitum: permit

3. permittit, semper honesta sint, est necesse: quæ honesta nō sunt, neque permittere, neq; iubere lex potest. Tertium genus liciti creditur, quicquid lege nō est inhibitum: quōd si quid honestū non sit, facere est impermissum; non quia lege inhibitum, sed honestati contrarium est. esto, lege ciuili solutus quis sit, non propterea lege honestatis, quæ validior est, solutus intelligitur. & quod lex ciuilis relaxat, lex honestatis plerunq; moderatur, vel inhibet. accedit alia non minus elegans ratio. I V R. Quæ nā? P H I. Princeps Dei locū tenet. T H E. Propter me Reges regnant, scriptum est. & Saluator noster ad Pilatum: Potestatem in me haberes nullā, nisi datum esset tibi de super. hinc Apostolus: Omnis potestas à Deo est; ministri enim Dei sunt in bonum. P H I. Sapientes nostri docent, Nihil in Deo indecēs esse posse. T H E. Id idē & nos probamus. I V R. Quid tum? P H I. Hinc efficitur, indecorum sicut in Deo esse non potest, sic in principe, qui vices eius gerit in terris, esse non debet. T H E. Heroica sanē virtute præcellere cæteros oportet eum, qui semetipsum vitæ exemplar exhibiturus est. I V R. Succurrunt iam mihi Iulij Pauli Iurisconsulti, & Diui Alexandri verba: quæ, simul iuncta, probant manifestè, Quod non decet fieri non posse. P H I. Recita, si memoria tenes. I V R. Teneo. ausculta, Pauli hæc verba: Ex imperfecto testamēto legata, & fideicommissa Imperatorem capere verecū- dum est; Alexandri autem verba, sunt hæc: Ex imper-

imperfecto testamento nec Imperatorem hereditatē vendicare posse, sepe constitutum est. ecce quod Paulus verecundum respondit: Diuus Alexander fieri non posse rescripsit. utroque autē elegantius Papinianus expressit his verbis: Nam, quæ facta lædunt pietatē, existimationem, verecundiam nostram, nec facere nos posse credendum est. P H I. Si priuatis impossibilia iure vestro existimantur, quæ verecunda sunt, multò certè plus Principibus sunt inhibita, in quos omnium conuersi sunt oculi: & in summa, ut ab initio disseruimus, Tyrannidis proprium est legum transilire lineas. I V R. Princeps ergò solutam potestatem, quæ vulgò summa potentia dicitur, exercere non potest. P H I. Aptissime Potentia, & non Potestas vulgò dicitur; quòd illud facti, hoc iuris est nomen, & procliuior sententia est, exercere non posse, quatenus Princeps est, sine iusta causa, nisi Tyrannus haberi malit. I V R. Delirant ergò Doctores nostri, dicentes, De summa potētia nihil excipi. P H I. Non delirant; quoniam Tyranni di nihil nefarium, nihil illicitum est. I V R. De vero Principe loquuntur, P H I. Vehementer errāt: propter hoc enim Princeps suscipitur, ut legum sit custos, non autem violator. I V R. Papa ista ratione derogare neque scripto, neque moribus recepto iuri posset; quod Canonistæ Dispensare dicunt. P H I. Vestra est hæc messis, viri sapientissimi. I V R. Nostra profectò est. tu, sanctorum antistes, quid censes? T H E. Cen-

potentiam
facti, potestatem
iuris esse.

De summa
potentia
imp: nihil
excipi.
Princeps
est esse
custos, non
violator.

Tyrannidis nihil nefarium, nihil illicitum est.

papam non
posse dispensare.

De dispensatione
papae.

104 MARIUS SALAMONIVS

seo, ut præ cæteris Papæ admirabilior est potestas, sic ipse circūspectior esse debet. sanè uiuens virtutis simulachrum & esse, & videri cōuenit. in edito sublimatur, ut cōspicius sua luce luceat omnibus: eo que minus sibi licere intelligat, quòd nullum eius factum, dictum, ac cogitatum latere potest: non vnum, sed mille Argos habet suarum actionum obseruatores, atque præcones: qui que, ut sanctissimi Gregorij in Iob verbis vtar, hominibus non præesse, sed prodesse lætari debet; qui que non quæ sua sunt quærat, sed quæ Christi, curet atque conficiat; quod est, non opes, non regna, non honores, sed solam animarum salutem: hæc que causa Dispensationis sit negandæ, vel concedendæ. I V R. Panormitanus Dissipationem, non dispersionem vocitat, que sine iusta causa indulgetur. obseruate obsecro Vlpiani ad hanc re verba: In rebus, inquit, novis constituendis euidēs utilitas esse debet, ut recedatur ab eo iure, quod diu æquū fuit visum. P H I. Vlpiani sunt verba isthæc? I V R. Ipsiusmet. P H I. Quo loci? I V R. In libris Digestorū, de Constitutionibus Principum. P H I. Ergò de constituendis à Principe loquitur? I V R. Proculdubiò. P H I. Et illa verba, Euidēs utilitas, num de publica, an ipsiusmet Principis intelligitis? I V R. Publica. s. populi. P H I. Item; Euidēs, nunquid vera & omnibus manifesta, an verbis adumbrata; ut illa pro annonarijs Ripæ? I V R. Ut omnibus liquido palam pateat. T H E. Quid tu vir sapientissime cen-

Dispensatio
fieri dicitur
dispersionem
Panormitanus
pellat.

In rebus
novis
constituendis
euidēs
utilitas
esse
debet.

me censeas, à te intelligere desideramus. PHI. De Sum. Pont. vestra est discussio, vt paulò antè dixi; de quo verecundè semper, ac reuerenter loquor. conuenire tamen videmini, omni-
nò quibusdà rationis retinaculis cohiberi. de reliquis Principibus intrepidè sentio, sine iustiori causa de via cedere nò valere. IV R. Quid si excessisset? PHI. Tyrannum agit. THE. Et Papa, quamuis à nemine propter hoc iudicari queat, diuinum tamen iudicium non subterfugiet. I V R. Vt quid igitur talis libera & soluta potestas? ventosa magis ambitio mihi videtur, postquam verè semper, & vbique libera nò est. PHI. Atqui perutilis ac necessaria est. cuius usus, & non abusus, probatur; nec aliundè pendet, quàm Principatus ipse, quem ad populorù commoda institutum constat. huius rei causa ea proditur: Vt non imaginari, ita nec scriptis legibus omnes casus comprehendi possunt. & propterea Arist. & alij Rerump. scriptores, Magistratus quosdam in Ciuitate creandos moneant cum summo imperio, qui vel legum interpretatione, vel noua sanctione his, quæ accidunt, suppleant, ac statuunt. derogat itaque vetustis legibus solus Princeps: supplet, variat ex natura rerum, morum, temporum, ac casuum vicissitudine, vbicunque euidens utilitas postulat. I V R. Diuus Iustinianus in Oratione De veteri iure ad Senatum, sic concionatus est: Ideo Imperialem fortunam rebus humanis Deus præposuit, vt possit omnia

106 MARIUS SALAMONIUS
nia quæ nouiter contingunt & emendare, &
componere, & modis & regulis competi-
bus tradere.

MARII SALAMONII
DE PRINCIPATV
LIBER V.

PHI.

BVNDE, ni fallor, discussa
sunt omnia, quantū ratioci-
nando assequi potuimus.
IVR. Ita mihi psuadeo. PHI.
Solū superest despiciamus,
Nunquid Princeps Roma-
nus verè solutus vnquam
fuerit: & An in dominū suscept⁹: vt vulgò cre-
ditur. quæ ad historiam pertinere dicebamus.
Igitur si placet Historicum nostrum cōpella-
mus. nō enim incōuenit, hæc, quæ disputamus,
historiarum commemoratione illustrari. THE.
Operæpretium est. PHI. Tuum nunc est, vir di-
ligentissime, initia ac causas Principatū disse-
rere. HIS 1. Exterarū omniū gentiū, an nostra-
tiū solū? exordiar, si vultis, à primis Regibus,
per singulas nationes ac temporū vices decur-
rens. PHI. Longa nimis isthæc atq; impertinēs
recitatio, postquā de Romano inter nos Princi-
pe agitur. IVR. Locupletissimus huiusce rei au-
tor

*In specie de Republica
2 fac humana
Nota*

*Arm Regni Romani
vera sunt Aus tota
et de tota*

Etor apud nos Pomponius est in Origine iuris,
 iccirco aliunde petere superuacuum foret: si pla-
 cet eius verba in medium adducam. P. H. I. Haud her-
 cle maioribus auctoribus hæc res discerni po-
 test, quam hisdem, quibus cum omnis de Princi-
 pe contentio est. I. V. R. Quemadmodum ad Sena-
tum, deinde ad Principem delata Resp. fuerit,
 Pomponius his verbis explicat: Quia difficile
 plebs conuenire coepit, populus certe multo
 difficilius. in tanta hominum turba necessitas ip-
 sa cura Reip. ad Senatū deduxit. ita coepit Se-
 natus se interponere; & quicquid Senatus con-
 stituisset, obseruabatur: idque Ius appellabatur
 S. C. Nouissimè, sicut ad pauciores viros iuris
 constituendi via transisse, ipsis rebus dictatibus,
 videbatur, p. partes euenit, vt necesse esset Re-
 ip. per Vnum consuli. nam Senatus non omnes pro-
 uincias probe gerere poterat. igitur, constituto
 Principe, datum est ei proprium ius, vt quod consti-
 tuisset, ratum esset. H. I. S. T. Ecce, apertissimo tui
Pomponij testimonio, quod non in Domini, ne-
que ipsius Principis gratiam. i. propter ipsum
Principem, sed propter Remp. quam optimè admi-
nistrandam, Principatus constitutus fuit. diffici-
lis numerosi populi coitio rem ad pauciores. i.
seniores detulit. eademque difficultas saepius
cogendi Senatū, Imperio iam propagato, nego-
cij vndique confluentibus, Principatum inue-
nit. bene gerendæ ergo Reip. primum gratia. Se-
nat. id est, Optimatum gubernatio suscepta est.
commodioris postea administrationis, additus

Aristo
 exulta
 in hunc
 plura
 AA

Senatus con-
 sulsum.

H
 V

Aristo
 orator

Principatus inuentus a Vnius
 bene regendum Rempubl.

&
 enti
 I
 uffa
 oci
 us.
 HI,
 us,
 na-
 am
 re-
 us.
 la-
 us,
 IE.
 di
 e-
 a-
 s,
 r-
 es
 ci
 t

Consules dicti, quod bene Consulere
Reipubl.

208 MARIUS SALAMONIVS

Vnius hominis principatus. per vnum consu-
li Reip. ait, non autem dominari. sic etiã Coss.
quod Reip. bene consulere, sunt appellati.
PHI. Item ait: Constituto Principe, datum est
ei proprium ius, vt quod constituisset ratum
esset. consideraſtis his verbis, prius creatũ Prin-
cipem, deinde potestatem iuris constituendi
datam? & sic, nisi data fuisset, iure principatus
minimẽ competisset, vt paulò antè dicebam.
additumque, Quod ratum esset, quasi non fa-
tis sit potestatem constituendi leges fieri, nisi
specialiter caueatur, ratum futurum. I V R. In-
dicant itidem Vlpiani verba, dicentis: Augu-
sta, licet legibus soluta non sit, Princeps tamen
eadem illi priuilegia tribuit, quę ipse habet. er-
gò non iure Principatus, sed priuilegij. Diuus
Alexander rescripsit: Nihil tam proprium im-
perij esse, quã legibus viuere. ergò imperij im-
proprium esset, suo arbitrio viuere. H I S T. Ani-
maduertistin' quid sibi velint eiusdem Pom-
ponij verba? illa, Nam Senatus nõ omnes pro-
uincias probè gerere poterat. igitur, constitu-
to Principe &c. I V R. Non vtique: quamuis ver-
borum sensus minimẽ sit ambiguus. aueo igi-
tur, quid sentias, discere. H I S T. Rectè dicis, in
aperto sensum esse; quòd Princeps, Senatui iũ-
ctus, ad prouinciales res potius, quàm urbicas,
aut Italicas administrandas sit constitutus: &
prouincialium non omnium, sed limitarium.
I V R. Quid audio? Diuus Antoninus apud nos
se mundi dominum iactat; & portiunculæ tu-
mini.

Nota

Nota

Nota

Augus. Jan.
iure priuilegij
legis. L. 1.
salutem ee.

Nihil. Jan.
proprium
Imperij ee.
nam L. 1.
uere.

Nota

Imp. mun.
di dominum
esse

ministrum facis. H I S T. Mundi, non Urbis, di-
xit. I V R. Aut iocaris, aut ineptis, quasi vrbs ex-
tra orbem sit, quòd eius amplexu minimè con-
tineatur. H I S T. Complectitur orbis ambitu,
non autem Antonini verbis; qui pro populo
Romano loquebatur, creditumque sibi Impe-
rium in orbem exercebat, pro vrbe quidem or-
bis dominus cura & sollicitudine; nec alia mēs
populi Romani fuit, vt testimonio Pomponij
tui iā cognouimus. Vox Domini in vrbe sem-
per infelissima. nam veluti Pater non est sine
filio, ita Dominus nō est sine seruo. si Princeps
urbis dominus, proculdubiò Pop. Romanus
Principis sui esset seruus. T H E. Sanctissimus
Gregorius in Epistolis scribit, differre Ro.
Principem à cæteris, quòd solus Princeps est
populi liberi. I V R. Constantinus ergò inutili-
ter Urbem cum Italia & Occidenti beatissimo
Syluestro dono dedisset. H I S T. Vtrum dona-
uerit, quamuis haud certis constet auctoribus,
variæ fortunæ visa est inquisitio. Laurentius
Valla, sine controuersia vir doctissimus, quòd
Constantinianam negauerit donationem, pa-
rum abfuit, quin inter hæreticos relatus fuerit:
Sylvium verò Aeneam, post eum, qui fortit-
mè contra eandem donationem scripsit, nequ-
vnquam retractauit, Pium II. inter Pont. Maxi-
mum omnium cōsensu approbatum vidimus.
nos latet, quæ fors futura sit nobis. taceamus er-
go, ne in aliquod discrimen incidamus. I V R.
Ediscere audacter. Ecclesia Romana gaudet

Ediscere

veris

Donatio
Constanti-

ij

Laurenti-
us Valla

Aeneas Syl-
uius.

nsu-
Coll.
lati.
m est
tum
Prin-
endi
atus
am.
n fa-
nisi
In-
ngu-
men
t. er-
uus
im-
im-
Ani
om-
pro-
itu-
ver
igi-
s, in
iū-
cas,
: &
m.
nos
e tu
ini-

veritate fabulosis adnotationibus inimicā
 HIST. Missa isthæc obsecro faciamus, vt à no-
 stra disputatione aliena. veràm quid diuus
 Hieronymus de Flauio Constantino, qui pri-
 mus Romanorum Patris maximi cognomine
 honestatus est, chronicis Eusebianis adiecerit,
 admirari me cogit: Constantinus, inquit, extre-
 mo vitæ suæ tempore ab Eusebio Nicomediē-
 si Episcopo baptizatus, in Arianum dogma
 declinavit: & quum bellum pararet in Persas,
 in Acirone villa publica iuxta Nicomediam
 moritur, anno ætatis suæ LXVI. hæc sanctissi-
 mi Hieronymi parum conuenire videntur cū
 scriptis Paleæ. Constantini filij, Constantinus,
 Constans, & Constantius, ex Cæsaribus Augu-
 sti appellati sunt. Imperium inter se partiti,
 Constantino obuenerūt partes Galliæ, Hispani-
 niæ, Alpes, Gotiæ, Britannia, Orcades, Hyber-
 niæ, Tylæ: Constanti, Italia, Affrica cum insu-
 lis, Illyricum, Macedonia, Achaia, Peloponne-
 sus, Græcia: Constantio Oriens, & Thracia: cu-
 ius caput Constantinopolis. si Italia cum vni-
 uerso Occidēti Ecclesiæ facta erat, quomodo
 inter se Cōstantini liberi iure hæreditario diui-
 serunt? Constantinus illa quidem donatione
 pius; eius vero liberi impijssimi: & quot post eū
 Principes extiterunt: & imprimis vester religi-
 osissimus Iustinianus Imperator, XIII. à Constan-
 tino, quòd illius donationis temeratores sese
 præbuerunt. cūcti sanè Romæ, & in Italia, atq;
 per vniuersum Occidentē imperiosissimè re-
 gnaue-

DE PRINCIPATV.

III

gnauerunt. Hispanias non ante amisimus, quā
 sub Heraclio, XIX. à Constantino Imperatore,
 eripiētibus Gothis, anno Salutis D. C. XXXV.
 sedente Seuerino Pont. Max. Quid tā vetera?
 multas adhuc Italiæ ciuitates parere Cæsari vi-
 demus, & amissas multas. Verum, dic Iuricon-
 sultissime, Valēt in alienos populos leges? **IV R.**
 Quid rogas? **HIST.** Hoc ipsum rogo; respōde.
IV R. Stultissimi est hoc quærere. **HIST.** Respō-
 de obsecro: & grauiissimi ac sapientissimi fortè
 efficiam. **IV R.** Cedo: non magis me herclè va-
 lent, quā seruorum in dominos: quid tum?
HIST. Ista ratione inanes & stulti apparēt om-
 nes sudores tui, vigiliæ, & lucubrationes, quas
 in Iustinianas impendis leges; quòd latæ appa-
 reant ab eo, & alijs post Constantinū, qui nul-
 lum ius, teste Palearia, in Vrbe, Italia, ac Occiden-
 talibus populis obtinebat. **IV R.** Nimis, me De-
 us, vrgent ista que loqueris. explorati iuris est,
 ditionis Ecclesiasticæ populos solo Pontificio
 ligari iure. Iurisdictionis quippe vitium nimis
 nimium vbiq; & semper est. Nilominus per-
 ge quod cœperas de limitari Cæsariū Imperio
 recēdere. **HIST.** Afferatur geographiæ Strabonis
Cappadocis libri. **IV R.** Ecce. **HIST.** Volue, &
 quære vltimū librū. **IV R.** Ecce, xvij. est, cōti-
 nens descriptionē Lybiæ, & earū regionū, quæ
 circa Nilum sunt, Romanis remōta satis loca.
HIST. Reuolue. in calce libri scripta quero: lege
 hos versiculos. **IV R.** Tuum est, qui isto Aucto-
 re superbis, **HIST.** Parebo. tu singula perpende
 verba:

Nota
An ualeant
ll. in alic
nos papulos.

Geographia
Strabonis.

29 Xu

112

MARIVS SALAMONIVS

verba: Cæsar Augustus, quum Patria ei totius Imperij patrociniū permiserit; vt pacis & belli, quamdiu viueret, potestatem haberet, totū Imperium bifariam diuisit. nam partem sibi asciiuit, partem populo dedit; ac sibi quidem quæcunque præsidio militum indiget: ea est regio barbara, & gentibus nondum subactis finitima; sterilis fanè, & cultu difficilis; vt, propter cæterarum rerum inopiam, & copiam munitionum, iugum detrectent. populo reliquã concessit, quæ pacata est, & facilè sine armis retineretur. vtramque portionem in Prouincias diuisit: quarum aliæ Cæsaris, aliæ Populi dicuntur. in suas præfecturas Cæsar ipse administratores mittit, & alio tempore aliter partitur regiones: & vt res postulat, ita versatur. In populi prouincias Populus Imperatores, vel Coss. mittit. sed hæ quoque in diuisiones alias deducuntur, prout vsus postulauerit. in initio tamen duas Cõsulares fecit, Lybiam. s. quæ Romanis paret, ea duntaxat excepta, quæ prius sub Iuba fuit: nunc vero sub Ptolemæo est illius filio: & Asiaticis Alim, & montem Taurum, Galatis exceptis, & gentibus, quæ sub Amynthæ fuerunt: præterea etiam Bythiniam & Propontidem. præfecturas verò decem, in Europa quidem & adiacentibus insulis, ea scilicet, quæ vltior Hyberia circa Bethim flumen est, & Attacen; & ex Celtica, Narbonensem; tertiam, Sardiniam cum Cyrno; quartam Siciliam; quintam, Illyrij partem, quæ ad Epirum

2

in Europa

rum vergit; sextam, Macedoniam: septimam, Achaiã vsque in Thessaliam, & Etholiam, & Acharnaniam; & nonnullas Epiri gentes, quæ Macedoniae sunt conterminæ; octauam, Creten cum Cyrenaica; nonam, Cyprum: decimã, Bythiniam cum Propontide & quibusdã Ponti partibus. Cæteras Cæsar prouincias habet, in quarum alias procuratores mittit Consulares viros; in alias, homines ex equestri ordine: Reges vero, & Principes, & Decarche eius portio- nis sunt, ac semper fuere. Iam perspicitis quo- modo Imperij Romani patrocinium, quo- ad viueret, suscepit Augustus; nec omnes pro- uincias gessit, sed illas solũ, quæ hostibus fini- timæ, quæq; sine militum præsidio defendi ne- quibant: quæ verò pacatè regi sine armis pote- rant, ab ipso Populo Romano administraban- tur. *IV R.* Perspicio sanè, & persuasum difficilia mihi foret ista, nisi cū Pomponij nostri scriptis conuenirent: qui ad gerendas, quas Senatus ge- rere non poterat, prouincias, Principem consti- tutum tradit. *HIST.* Non ergò in dominos, sed defensores, Augustos sibi fecit Populus Ro- manus: semperque imperium populi Romani mansit, non Cæsarum. Credo nos aliquãdo vi- disse Diui Seueri triumphalem arcum marmo- reum, qui adhuc integer extat in radicibus Ca- pitolij, in ea parte, quæ Palatium spectat; vbi post titulos & gloriosè res gestas, scriptum le- gitur, *OB IMPERIUM POPVLI ROMA- NI PROPAGATVM.* Si Imperium Seueri ex- titisset,

2

4
populus
Romanus
Augustus
sibi fecit
in defensor,
res non in
Dominos.

titisset, Populi Romani, scriptum non esset.
 P. H. Dic age, iuris antistes, si quid habes am-
 plius pro Rom. Principe. I. V. R. Habeo adhuc
 quædam Vlpiani verba. P. H. Recita, si pla-
 cet. I. V. R. Hæc sunt. Quod Principi placuit, le-
gis habet vigorem: utpotè lege regia, quæ de
eius imperio lata est, populus ei & in eum om-
ne imperium suum & potestatem cõcessit. P. H.
 Non dicit Legibus solutum. exultamus, Om-
 ne Imperium suum, nõne accipitis sui ipsius
 populi? I. V. R. Vtique. P. H. Et in seipsum, vel in
 alios? I. V. R. Profectò. P. H. Potuit in Princi-
 pem plus iuris contulisse, quàm ipse in semet-
 ipsum haberet populus? I. V. R. Minimè. P. H.
 Vbinam hominum quispiam est, qui sui ipsius
fit dominus ac servus? I. V. R. Nullibi. P. H. Si
 neque homo, neque populus sui ipsius est do-
 minus ac servus, pari ratiõne nec in seipsum quis
 habet imperium. I. V. R. Proculdubiò. P. H. Er-
 gò aliud imperium in Principem, quàm domi-
 nium, transtulisse necesse est. I. V. R. Videtur.
 P. H. Non dominus propterea Princeps, sed mi-
nister potius, natura contraria sunt Domina-
tio, & Principatus. hinc in Panegyrico Secun-
 dus de Traiano dixit: Sedemque obtinet Prin-
cipis, ne sit Domino locus. & de Diuo Nerua
 idem: Non enim servulis tuis Dominum, sed
Principem civibus daturum. I. V. R. Quid am-
 plius dicam nescio. P. H. Præterea, Quod Prin-
cipi placuit legis habet vigorem, Vlpianus ait
 quia lege regia populus omne suum imperi-

Quod prin-
 cipi pla-
 cuit le-
 gis vigo-
 rem habet.

Non dominus
 princeps
 minister
 natura
 contraria
 sunt
 Domina-
 tio
 &
 Principatus

A

um transtulit. dic Amicè, Placere verbum, in bonam, vel in malam partem capitis? I V R. Apertius differe. P H I. Vtrum licentiosum, an nō licentiosum Placitum dicitis? I V R. Placere verbum receptum est boni viri arbitrio; sed in Principe latius vsurpatur. P H I. Ergò Principis placitum mali viri placitum intelligitis? I V R. Cauillaris. P H I. Vera loquor. inter bonum & non bonum virum non est medium; veluti inter virtutem & vitium. aut ergò populus imperium transtulit in Principem vt malum virum, & absurdissimam rem dicitis; aut, vt placitis boni viri vteretur, & consequens est, vt boni viri non est legem transgredi sine iusta causa, sic à Principe publicæ utilitatis causa imperium collatum boni viri placito exercendū, & eo modo, quo in seipsum ipsemet Populus vteretur exerceretque. Postremò, in quem sensum accipitis illa verba, Omne imperium ac potestatem? an ita, quod populus nihil sibi reliqui fecerit; an quod parem cum populo potestatem legibus ferendis Princeps exerceret? I V R. Procliuior sentētia est, quod nihil sibi reliqui fecerit populus. siquidem parē potestatem retinuisset, nullum imperium super populum obtinuisset Princeps. P H I. In quæstionem reuocas qd̄ exactè inter nos discussum cōstitit, si tibi non excidit, Vniuersum simul populum suo Principe potioem, in singulos verò ciues ditionē habere ratio nō consentit: Ro. populū spōte se imperio abdicasse scio inter vos nō am

116 **MARIVS SALAMONIVS**
bigi: Senatum ius facere potuisse, quod S. C. dicebatur. I V R. Et crimine capitali damnatos restituere, & Plebs plebiscita, & suas Populus vniuersus leges, imperitantibus adhuc Principibus: quarum multæ inter manus versantur, religiosissimeque obseruantur. H. S. T. Q. Septimius Tertullianus meminit, Tyberium Augustum retulisse ad Senatum, & cum prærogatiua suffragij sui censuisse, vt pro Deo Christus coleretur; Senatum verò non modo vetuisse, sed Christianorū accusatoribus præmia proposuisse. Nero, à Senatu hostis iudicatus, more maiorum puniendus, id est, nudi hominis ceruicē inferi furcæ; & corpus virgis ad necem cædit. Cósideratis ergò, ex Senatus auctoritate, quãta totius populi fuerit. P. H. I. Seruiētis ædepol populi non sunt ista. I V R. Vnum, vel alterum exemplum adduxisse nihil est. postquam ad nuntum Cæsarum acta omnia non ignoramus, veteres abrogatas leges, nouas inductas, magistratus contra maiorum mores datos & ablatos, in Senatores Equitesque passim sæuitum, proscriptumque. P. H. I. Vis est ista: de Principatu, non de Tyrannide disceptamus. T. H. E. Vera narrat noster Sapiens. I V R. Constititq; illa inter Doctores nostros sentētia, quod Princeps potuisset iusta causa à populo Romano magistratu abdicari. & egregiè Baldus noster in libris Responsorū, Imperator, inquit, potest supremum imperiū alteri communicare: & communicando nihil à se abdicat: quia imperij honorem, vt

maiestas

maiestatem, non potest in aliū transferre, quin ipse remaneat superior. hæc Baldus: quæ Cacialupus commendat. sic ergo Pop. Romanus communicauit Principi Imperium.

MARII SALAMONII
DE PRINCIPATV
LIBER VI.

PHI.

Tempus est ad Legem regiam redeamus: de qua sæpissimè inter nos mentio facta est: & ne vnum quidem eiusdem Legis adhuc verbum audire quiui: cuius commemoratione blandiri potius ipsis Principibus videmini. asseueratis enim ea legibus solutum Principem: nec ququam vestrum est, qui Legem regiam legerit, audiueritue. I V R. Satis est nobis locupletissimum Vlpiani testimonium. HIST. Dic, consultissime, legem regiam, vnam vel plures, & quando latam dicitis? I V R. Vnam: & quando primū Principatus constitutus proditur: HIST. Ergo ab initio lata de Imperio omnium, quotquot futuri essent. I V R. Exploratū habemus. & hinc est, quod Iustinianus Imperator Vlpiani verba, dicentis, Principem solutū legibus, digessit in leges. HIST. Quid si non vna omnibus Imperatorib⁹ lex fuit, sed singulis Principibus haud

H 3

hisdem

L. Regia
vna e
quando la
ta.

hisdem cōditionibus renouari consuevit? IUR.
Fugit hoc nos. HIST. Non mirum, vt in multis,
sic in hac re, rerū gestarū incuria vos falli. Ta-
bula ænea, quæ adhuc in Lateranensi Basilica
pēdet, singulis Principibus, ex arbitrio Po. Ro-
mani, ~~legē regiam variari consueuisse arguit.~~
pars est enim legis regiæ de imperio Vespasia-
ni, quæ superuacua fuisset, si ab initio Principa-
tus pro omnibus in perpetuum successoribus
lex lata fuisset. eius verba sunt hæc:

Fœdusue cum quibus volet facere, ita vti-
licuit Diuo Augusto, Tib. Iulio Cæsari Aug.
Tyberioque, Claudio, Iulio Cæsari Aug. Ger-
manico.

Vtique ei Senatum habere, relationem fa-
cere, remittere Senatusconsulta per relatio-
nem, discessionemque facere liceat, vti licu-
it Diuo Augusto, Tyberio, Iulio Cæsari Au-
gusto, Tyberio, Claudio Cæsari Augusto Ger-
manico.

Vtique quum ex voluntate auctoritateue,
iussu mandatue eius, præsentue eo Senatus
habebitur, omnium rerum ius perinde habeat-
ur, seruetur, ac si è lege Senatus edictus esset,
habereturque.

Vtiq; Coss. Magistratus potestatem, imperiū,
curationemue cuius rei petetes Senatui, Popu-
loq; R. cōmendauerit, quibusue suffragationē
suam dederit, promiserit, eorū Comitijis qui-
busque extra ordinem ratio habeatur.

Vtique ei fines pomerij proferre, promoue-
re, cum

re, cum è rep. censebit esse, liceat, vti licuit Tyberio, Claudio Cæsari Augusto Germanico.

Vtiq; quæcunq; ex vsu Reip. maiestate diuinar. humanar. publicarū, priuatarumq; rerū esse censebit, ea agere facere ius potestatisq; sit, ita vti Diuo Aug. Tyberioque, Iulio Cæsari Aug. Tyberioque, Claudio Aug. Germanico fuit.

Vtiq; quibus legibus, plebisue scitis scriptū fuit, ne Diuus Aug. Tyberiusue, Iulius Cæs. Aug. Tyberiusq;, Claudius Cæsar Aug. Germanicus teneretur, his legibus plebisq; scitis, Imp. Cæs. Aug. Vespasianus solutus sit: quæq; ex quaque lege, rogatione, Diuū Aug. Tyberiumue, Iulium Cæsarem Aug. Tyberiumue, Claudiū Cæs. Aug. Germanicū facere oportuit, ea omnia Imp. Cæsari Vespasiano Aug. facere liceat.

Vtique quæ ante hanc legē rogatam acta, gesta, decreta, imperata ab Imperatore Cæsare Vespasiano Augusto, iussu, mandatūue eius quoque sunt, ea perinde iusta rata sint, ac si populi plebisue iussu acta essent.

SANCTIO. Siquis huiusce legis ergo aduersus leges, rogationes, plebisue scita, senatusue consulta fecit, feceritue, siue quod cum ex lege, rogatione, plebisue scito, senatusue cōsulto facere oportebit, nō fecerit, huius legis ergo id ei ne fraudi esto, néue quid ob eā rē populo dare debito, néue de ea re cui, actioneue iudicatio esto, néue quis de ea re apud eū agi finit.

PHI. Obseruastis, viri sapientissimi, singula

huiusce legis verba? nihil ædepol potuit adduci, quod apertius, quæ de Principatu paulò antè cōstituimus, lucidaret confirmaretque. Ultima tabula est legis de imperio D. Vespasiani. quod si omnes alias, vti hanc, ad nos transmississet vorax vetustas, singuli proculdubiò quæstionū de Principatu nodi facilè soluerentur. Hæc primum indicat, nō vnā pro omnibus Imp. legem regiam latam, vt Historicus noster verè assererat, sed singulis Principibus singulas necessarias fuisse, conditiones, quibus Principatus à Pop. Rom. deferebatur, continentes. nam Diuo Vespasiano apparet potestatis profere rendi concessa potestas, vti Germanico data: non autem alijs Principibus. & penultimo Capite, dum ait: Quæque ex quaque lege, rogatione, Diuū Aug. Tyberiumve, Iulium Cæs. Aug. Tyberiumve, Claud. Cæs. Aug. Germanicum facere oportuit, ea omnia Imp. Cæs. Vespasiano facere liceat, latior potestas Vespasiano data, quàm supra nominatis Imp. quòd quædam eos facere oportuit, quæ Vespasianum lege facere non oportebat.

Item illis verbis: Vtique quibus legibus, plebiscitis scriptum fuit, ne Diuus Aug. Tyberiusve, Iul. Cæs. Aug. Tyberiusve, Claudius Aug. Germanicus tenerentur, his legibus plebiscitis Imp. Cæsar Aug. Vespasianus solutus sit, liquet, non omnibus solum legibus Vespasianū, neque qui ante eū Imp. extiterūt. Rursum, ex Capite, vbi ait: Vtique quæcunque

ex

ex vfu Reip. maiestate &c. constat, non simpli-
citer liberam rerum administrationem demā-
datam, sed eam solum, quæ ex vfu, id est, utili-
tate & maiestate Reip. esset. vnde deducitur,
 quod ea, quæ ex utilitate & maiestate publica
 non essent, ius & potestas faciendi non esset.
Ex vltimo capite in perspicuo ponitur supe-
rior illa populi potestas ac maior ipso Princi-
patu, de qua me differenter irridere videba-
mini. Quomodo ergo Vlpianus; legibus solutū
Principem dicit? I V R. Non dixit Omnibus: cer-
 tē multis solutum non dubitatur, vt omnium
solennium Iuris obseruatione. Diuus Alexan-
 der, rescribendo, ait: Lex imperij solēnibus Iu-
ris Imperatorem soluit. H I S T. Fortē de suo A-
 lexandro loquitur Vlpianus; cuius protutor,
 & magnus consiliarius fuit. potuit enim, lege
 de suo imperio ob insignes eius virtutes à po-
 pulo Ro. mereri, vt nulla teneretur lege. P H I.
 Non iniuria: quoniam Temperatis viris Deus
lex est, inquit Plato. T H E. Aduesperascit, viri
 disertissimi. finē velim imponamus; tamen pri-
 us me fatigatū sentiā, quā fatiatū his sermo-
 nibus. H I S T. Cadentibus vmbri, velimus no-
 limus, noster intercipitur sermo. in aliam diffe-
 ramus diem. T H E. Nihil non abundē trutina-
 tum video. I V R. Et plenē, & ingenuē. P H I. Ce-
 do, abeamus: & interim vobiscum ruminato
 siquid excidit, aut nō bene dictum fuerit. Tu-
 multuaria disputatio nostra grauiori censura
 castiganda subijciatur. His dictis B. P. disputa-

932 **MARIVS SALAMONIUS**
rioni finis impositus est. perfecit quod promi-
seram: nisi verecundius dixerim, faciebam; mo-
re illorum sapientum, qui scitè arbitrati sunt,
imbecillitatis humanæ facere, non perficere.
scio tamen non defuturos qui studio obrecta-
tionis aliena insectantur. indulgeant sanè, ut
lubet, suo ipsorum genio. satis est Mario, à
te non reijci, in tutelamque suscipi,
qui ex bono & æquo singula
perpendis. Vale felicif-
simè, diutissimè.

(:.)

F I N I S.

QVAEDAM AD HOS
DE PRINCIPATV
LIBROS ADDITA.

RAGINA 16. lin. 17. *Ab impuro, quia in-*
fensus est Deo &c. namq; ab indigno
libata munera non sunt iucūda, te-
ste coma Beronica; nullamque ha-
bent vtilitatem, vt perhibet Soph. in Medea:
καὶ τὸ ἄστυ γὰρ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστι χεῖρα.

41.15. *Et quando quid natura melius &c.* Videtur
ex illis saluatoris nostri verbis desumpta ratio:
Quia Pater maior me est. Vniui enim vos mihi,
inquit Leo Magnus in iij. de Pentec. & factus
sum filius hominis, vt vos filij Dei esse possitis.
vnde licet vnus in vtroque sim, tamen quo vo-
bis conformor, Patre sum minor: quod autē à
Patre non diuidor etiam me ipso sum maior. B.
Greg. in Præf. iob: Hinc est, quod Angelus, qui
Moyfi apparuisse describitur, modo Angelus,
modo Dominus memoratur. Angelus videli-
cet propter hoc quod exterius loquendo ser-
uiebat: Dominus quia interius præsidens lo-
quendi efficaciam ministrabat.

47.3. *Congruentia autem media &c.* Symmachus
in i. Epi. Omnium beneficiorum quæ tribuit
potior fortuna subiectis, certa sunt tempora.
solæ leges, quæ in bonū commune procedunt,
nunquam patiuntur occasum.

53.22. *Iustum esse quicquid potentiori suo Principi*
placet. Aeschylus: *νοὺ καὶ ταῦτ' ἐπὶ τῷ δ' ἰκκουοῦ*
ἔχου

ἔχων ζῆλον. Demosth. ὅς ῥα ἅπαντες πρὸς τῶν
 παρ᾽ ἑσᾶς δ' ἀγαθῶν, καὶ τῶν δ' ἰσχυρῶν ἀξιομένους.

55. 4. *Quam verò necessarium sit studium obseruan-
 dae Religionis.* ideo Theod. Rex Iudæis in princi-
 pio cuiusdam Epistolæ. Sicut exorati iustum
 cupimus præbere consensum, ita per nostra be-
 neficia fraudes fieri legibus non amamus, in ea
 parte præcipuè, in qua diuinæ reuerentiæ cre-
 dimus interesse. Sed in extremo ita concludit:
 Damus siquidè permissum, sed errantium vo-
 tum laudabiliter improbamus: Religionè im-
 perare nõ possumus, quia nemo cogitur, vt cre-
 dat inuitus. Quam sententiam haulisse videtur
 ex Apolog. Tertulliani.

Beatus Ambrosius in Epistolis: De negotijs
 ciuilibus siquid statuitur, nemo putat esse te-
 merandum: & præceptum de religione calca-
 tur? Nihil maius est religione.

*Innoúati-
 ones peri-
 culosæ.* 59. 15. *In rebus nouis constituendis,* nam non fieri
 sine periculo rerum innoúationes sapièter do-
 cuit Arist. Vnde Philo Iudæus in extremo de
 Abrahamo libro dicebat: Senior & primus vir
 bonus dicendus est: omnis autem malus, extre-
 mus & nouissimus, vt nouator & tractans res
 extremi ordinis. Hinc semper Nouæ res, in ma-
 lam partè. & Tacit. Noua, ambigua, ancipitia.
 Adde quod differuit apud Tacitum C. Cassi-
 us: Sæpenumerò P. C. in hoc ordine interfui,
 cùm contrà instituta, & leges maiorum noua
 Senatus decreta postularentur, neque sum ad-
 uersatus, non quia dubitarem super omnibus
 nego;

negotijs melius atque rectius olim prouisum,
& quæ conuerterentur, in deterius mutari, sed
ne nimio amore antiqui moris studium meum
extollere viderer. Adde Machiauellum nostrum
in 3. lib. cap. 5.

60. 17. *Principes solum ad commoda populor.* Plini-
us secundus: O nouum atque inauditum ad prin-
cipatum iter: non te propria cupiditas, propri-
us metus, sed aliena vtilitas, alienus timor Prin-
cipem fecit.

74. 16. *Vt discant bene agere.* sicut vetustissimi
mortalium, inquit Tac. qui, vt nulla adhuc
mala libidine sine probro, scelere, eoq; sine pœ-
na, aut coërcitionibus agebant, neq; præmij o-
pus erat, cum honesta suo opte ingenio peteren-
tur; & vbi nihil contra morem cuperent, nihil
per metum vetabantur.

Ibid. 24. Qui statim constituunt &c. Non absurde
Clemens ille centurio apud Tac. in 1. An præ-
mia sub Dominis, pœnas sine arbitro esse?

76. 7. *Quod nulla Fisci causa &c.* Plin. in Paneg.
Eodem foro vtuntur Principatus & Libertas.
quæ præcipua tua gloria est, sæpius vincitur
Fiscus, cuius mala causa nusquam est, nisi sub
bono Principe. Vnde Cassiodorus in Epist.
Quapropter fit interdum, causa mala Fisci, vt
bonus Princeps esse videatur.

Ibi. 16. Exemplum appellant &c. quod pertinet ad
vtilitatem publicam. Tac. in 15. Vnde, quan-
quam aduersus fontes & nouissima exempla
meritos, miseratio oriebatur, tanquam non v-
tilita-

*Mala cā
Fisci sub
bono prin-
cipe.*

tilitate publica, sed in sæuitiam vnus absume-
rentur. & in xiiij. Habet aliquid ex iniquo om-
ne magnum exemplum, quod contra singulos
utilitate publica rependitur.

77. 14. *Dum dominari magis, quàm consulere.* Ta-
citus in 3. Tum Gn. Pompeius, 3. Coll. corrigē-
dis moribus delectus, & grauior remedijs, quā
delicta erant, suarumque legum auctor idem,
ac subuersor, quæ armis tuebatur, armis ami-
sit. ex in continua per xx. annos discordia; non
mos, non ius.

78. 27. *Quasi commeantibus gratum &c.* Scelera
ostendi oportet, dum puniuntur, ait Tac. De
morib. Germ. Flagitia abscondi debēt: vt fit ho-
die in hæreticorum mortibus apud Venetos.

ibid. 28. Non sic maiores nostri. Tac. in 14. Pætus
Thrasea multo cum honore Cæsaris, non quic-
quid nocens reus pati meretur, id egregio sub
Principe, & nulla necessitate obstructo Senatu,
statuendum differuit: carnificem, & laqueum
pridem abolita: & esse pœnas legib. cōstitutas,
quibus sine Iudicum sæuitia, & temporum in-
famia, supplicia decernerentur. & in 3. M. Le-
pidus: Si P. C. vnum id spectamus, quàm nefa-
ria voce Clutorius Priscus mentem suam & au-
res hominum polluerit, neque carcer, neq; la-
queus, neque seruiles quidem cruciatus in eū
suffecerint. sin flagitia & facinora sine modo
sunt, supplicijs ac remedijs Principis modera-
tio, Maiorumque & vestra exempla temperāt.
& vana à scelestis, dicta à maleficijs differunt.

est

est locus sententiæ, per quam neque huic delictum impunè sit, & nos clementiæ simul ac severitatis non poeniteat.

80. lin. penul. *Nihil differunt ab Histrionibus* ex Hippocrate sumpta similitudo.

81. 21. *Eleganter ergo iunior Plinius*. Et eius quoque familiaris, & meus, dicit in 3. Sed præcipuus adstricti moris auctor Vespasianus fuit, antiquo ipse cultu, victuque. Obsequium inde in Principem, & æmulandi amor validior quàm Poena ex legibus, & Metus. Adde quod Nicolaus Machiauellus noster docet in cap. 29.

84. 9. *Ad hæc Aur. Augustinus. & Cicero: Negligere quod de se quisque dicat, non arrogantis modo est, sed etiam dissoluti.* } NB.

88. 21. *Quod si in pretio census habeat &c.* Theod. Rex. in 1. Indigentiam iustè fugimus, quæ suadet excessus, dum perniciofa res est in Imperante tenuitas. modus ubique laudandus est. nam, cur aut vituperabilis negligentia in proprijs defluat, aut aliena cupiditas turpis abradat?

89. 7. *Belli nervus est pecunia.* Tacitus: Sed nihil què fatigabat, quàm pecuniarum conquisitio: eos esse belli civilis nervos dicitans Mutianus. non ius aut verum in cognitionibus, sed solam magnitudinem opum spectabat.

91. 16. *Fallitur quisquis res magnas &c.* Adde huic Cincinnati verba illa: Operæpretium est audire qui omnia præ diuitijs humana sperant.

nunt;

nunt, neque honori magno locum, neque virtuti putant esse, nisi effusè effluant opes. & quæ præterea ad ea scripsit Machiauellus, cap. 25.

95. 2. *Quas nemo sapiens, ut Crispus ait, concupiuit.* benè Tacitus: Stultissimus quisque pecunijs mercabatur. apud sapientes cassa habebantur, quæ neque dari, neque accipi, salua Rep. poterant.

96. 17. *Fluxu enim rerum &c.* Quia ut idem ait, miseræ tolerantur, felicitate corrumpimur. Quod iisdemmet verbis B. Augustinus protulit, siue ab ipso Tacito mutuatis, siue, ut loquētibis, moris est (vtar ego quoque Paciani acutissimi viri verba) ex copia sermonis humani dicere aliquid, quod ante dictum sit.

Ibid. li. vlt. Nam aurum quod possidet &c. B. Ambros. in Epist. Nihil Ecclesia sibi nisi Fidem possidet: possessio Ecclesiæ sumptus est egenorum.

99. 11. *Quodque eorundem virtus mirum in modum formidolosa est.* Sallustij dictum.

102. 16. *Ministri enim Dei sunt.* Pacianus in Parenesi: Nunquam Deus non pœnitenti comminaretur, nisi ignosceret pœnitenti: solus hoc, inquires, Deus poterit: verum est. sed & quod per Sacerdotes suos facit ipsius potestas est.

104. 2. *Sic ipse circumspectior esse debet.* Tyberius apud Tac. in 3. Mihi autem neque honestum silere, neque proloqui expeditum, quia non Aedilis, aut Prætoris, aut Consulis partes sustineo. maius aliquid, & excelsius à Principe postula-

stulatur. & cum rectè factorum sibi quisq; gratiam trahant, vnius inuidia ab omnibus peccatur.

Ibid. 6. Quod nullum eius factum &c. Plinius in Paneg. Habet hoc primū magna fortuna, quod nihil tectum, nihil occultum esse patitur: Principum verò nō modo domos, sed cubilia ipsa intimosq; recessus recludit: omniaq; arcana noscenda Fame proponit atque explicat, ex Sallust. in Orat. Marij.

Ibid. 11. Quique non quæ sua querat. qui non bona sua computet. vt Petronius loquitur: Nemo cælum putat, nemo iusiurādum seruat, nemo Iouem pluris facit, sed omnes opertis oculis bona sua computant.

107. li. antepe. Benegerenda ergo Reip. &c. Theodosius in 2. Var. Constat Senatum populis viuendi regulam præstitisse. nam quod ornat nomen R. à vobis legitur institutum. Item, Senatum, gremium libertatis appellat. & alio loco magnifica de ipso loquens, ait: Vos deuotionē Prouincijs: Vos priuatis iura decreuistis: & ad omnes iustitiæ partes subditos parere libenter docuistis.

109. 10. Vox domini. &c. à domino etiā nostro Iesu recusata. de Augusto legitur, Acerbè in crepuisse eos, qui Diuinas occupationes, ipsumq; Dominum dixerant. nam Dominatio propria superbor. Sallust. Post vbi imperium Regium, quod initio conseruandæ libertatis, atque augendæ Reip. fuerat, in superbiam, Dominatio-

I

nemque

nemque se conuertit &c. Tac. Quod precium effusi totiens sanguinis expectatis, nisi immortalia tributa, virgas, secures, & Dominor. ingenia? Vnde Dominum libertatis, Cassiodorus dixit eleganti temperamento.

114. 24. *Natura contraria sunt Dominatio & Principatus.* ex Paneg. ad Traianum: Scis, vt sicut diuersa natura Dominatio, & Principatus, ita non alijs esse Principem gratiorem, quam qui maxime Dominum grauentur. & Non de Tyranno, sed de ciue; non de Domino, sed de parente loquimur. vnum ille se ex nobis, & hoc magis excellit atque eminent; quod vnum ex nob. putat. nec minus hominem se, quam hominibus praeesse meminit. intelligamus ergo bonum nostrum, dignosque nos illius vsu probemus; atque idetidem cogitemus, si maius Principibus praestemus obsequium, qui seruitute ciuium, quam qui libertate laetantur.

120. 19. *Latior potestas Vespasiano data &c.* Adnotauerat Antonius Vacca, I. C. obstare huic sententiae verba Taciti, quae sunt in 20. At Romae Senatus cuncta Principibus solita Vespasiano decernit.

QVAE PRINCIPALIT
 TER IN HIS LIBRIS CON
 TINENTVR HAEC SVNT.

In primo.

Vtrum, & quibus legibus solutus sit Princeps.

Tyrannidis est legibus non parere. 13

Vtrum lege sua Princeps ligetur. *ibid.*

Nunquid in ciuitate maior sit ipso Principatu potestas. 17

Num Princeps alia leges auctoritate constituat, quam 25.

Principatus. 26

Num leges maioris auctoritatis sint ipso Principatu. 27

De ambitu. & quid inter ambitum sit, & simoni-
 am. 27

Quomodo sibi ipse imperare quis dicitur. 32

Quomodo populus suis ligatur legibus. 39

Quid est ciuitas. 41

Quid lex. 43

Quomodo legibus utitur Princeps, & quomodo Pri- 45

uatus. 45

II.

Quod pluribus & arctioribus legibus ligatur Princeps,
 quam ceteri. 50

Differentia inter Principem, & Tyrannum. 51

Quot eorundem species. 56

Quas leges condere, quasque tollere potest Princeps. 58

1 2 Qua

<i>Quae iusta, quae iniusta sint leges.</i>	58
<i>Propter quid Princeps.</i>	60
<i>Numquid Princeps communem suam anteponat utilitati.</i>	61
<i>An cum alterius detrimento communis utilitas sit procuranda.</i>	63
<i>An ad Principem pertineat curare commoda singulorum.</i>	67

III.

<i>An ad Principem de moribus cura pertineat, & quam necessaria sit.</i>	71
<i>Quibus artibus Princeps ciues bonos efficiat</i>	74
<i>Quae puniendi ratio, & castigandi modus.</i>	76
<i>De scandalizatione quadam pulchra.</i>	83
<i>Quibus Virtutibus praestare debet Princeps.</i>	88
<i>Diuitia quatenus utiles sunt in ciuitate.</i>	89
<i>Quod neque armis, neque pecunia res magna conficiuntur.</i>	91
<i>Diuitiarum cultus cur Reip. perniciosus.</i>	96
<i>Quid si Princeps virtutis sit expers.</i>	97

IIII.

<i>Quod decet Principem, utrum oporteat.</i>	101
<i>Quomodo differunt Licitum, & Honestum.</i>	101
<i>De usu supremae potestatis.</i>	103

V.

<i>Utrum Romanus Princeps verè legibus solutus fuerit.</i>	106
<i>Historia ab initio constituti Principis Romani.</i>	107
<i>De Imperatore Constantino.</i>	110
	Diuisio

58	<i>Diuisio Imperij inter filios Constantini.</i>	110
60	<i>Diuisio Imperij inter Romanos, & Augustum.</i>	112
vtili-	<i>Ad l. primam De constitutionibus Principum interpre-</i>	
61	<i>tatio.</i>	114
t pro-		
63		
regulo-		
67		

V I.

	<i>De lege Regia.</i>	117
	<i>Verba vltima Tabula legis Regia : eiusque interpre-</i>	
	<i>tatio.</i>	118
	<i>De Imperio Vespasiani.</i>	120

F I N I S.

quam
71
74
76
83
88
89
nfici-
91
96
97

101
101
103

fue-
106
107
110
diuisio

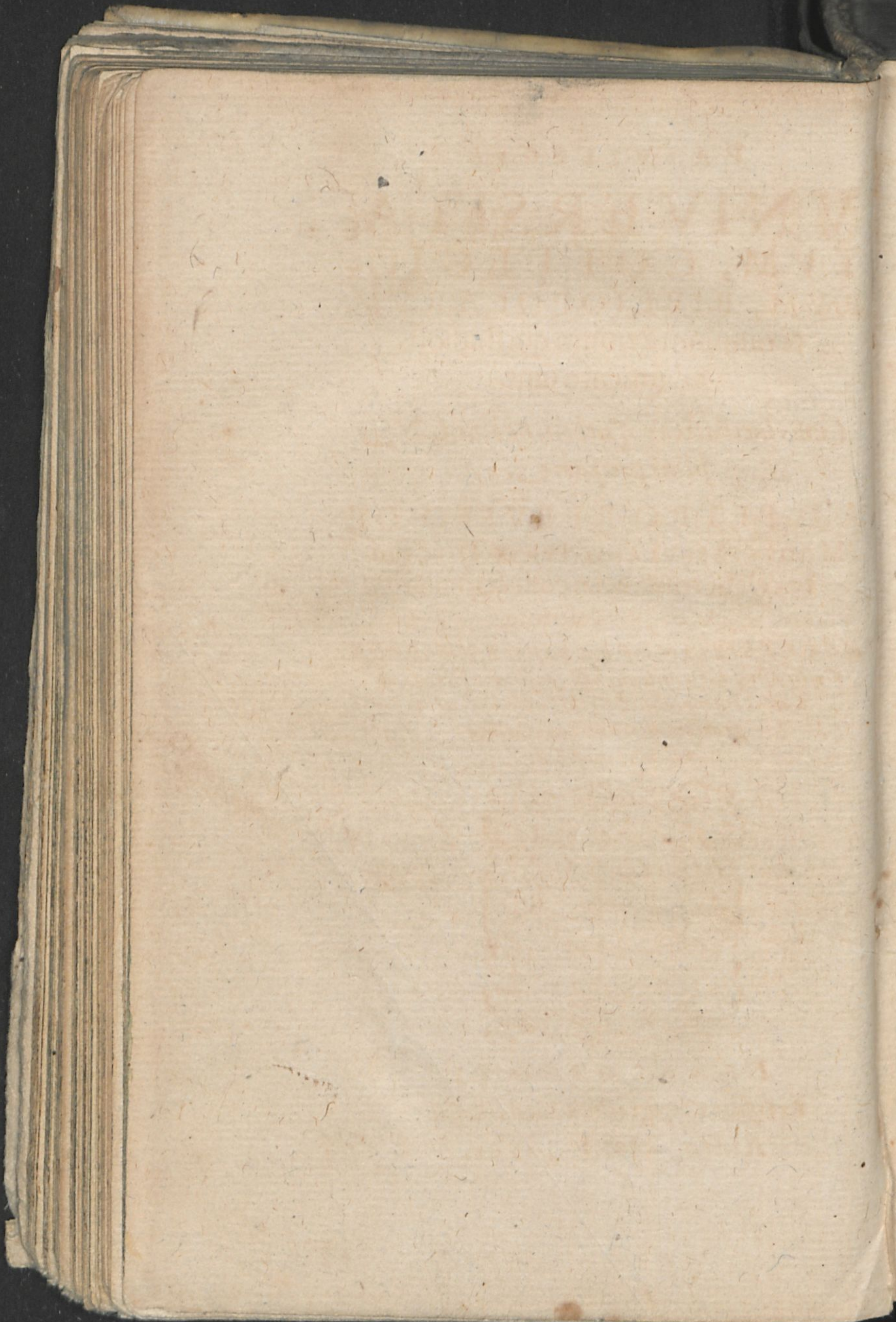
Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text visible on the left edge of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

V
T
R

A
I

A

N. Noms

D.

l imp.

C. cum

M.

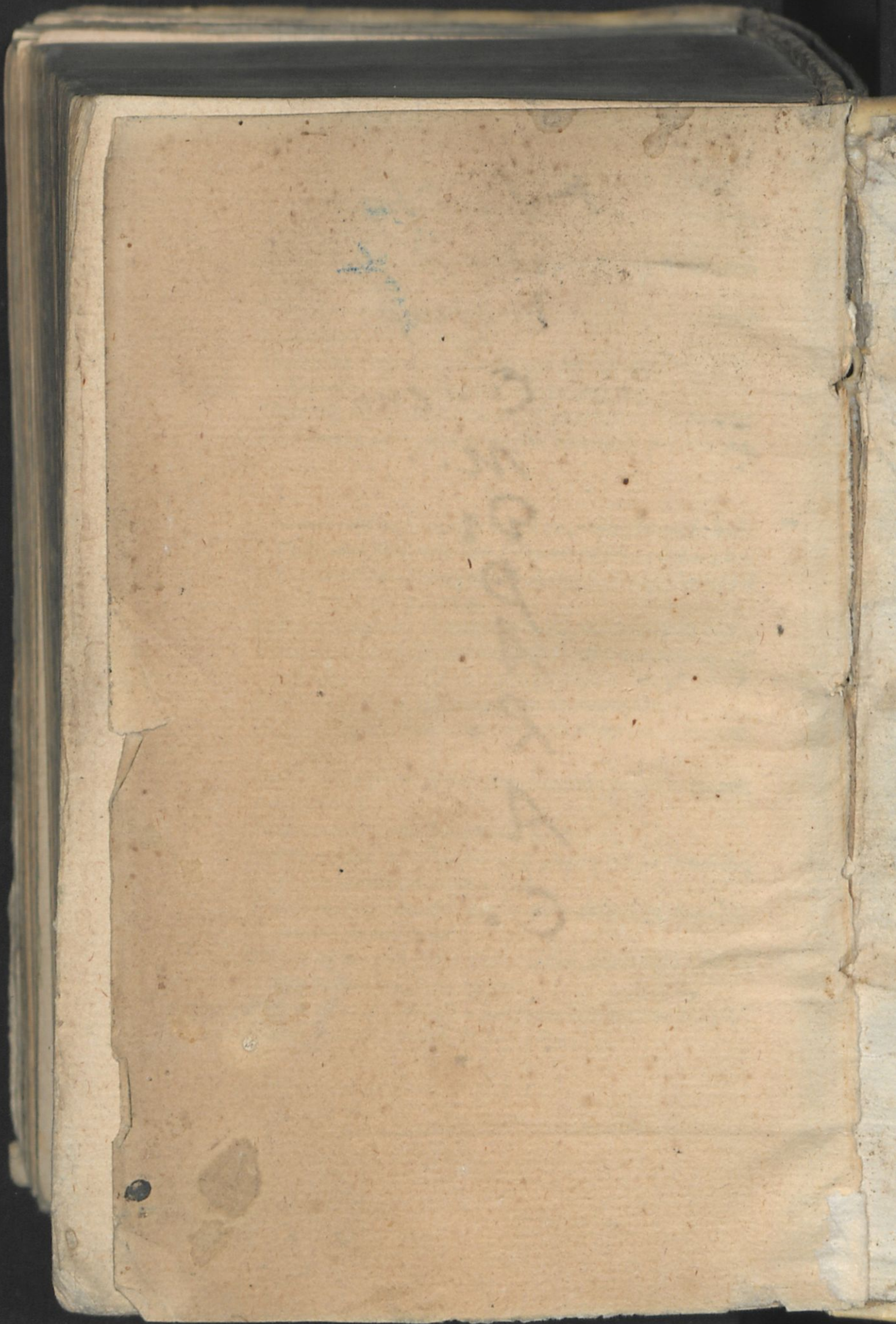
Di.

P
A

R.

A.

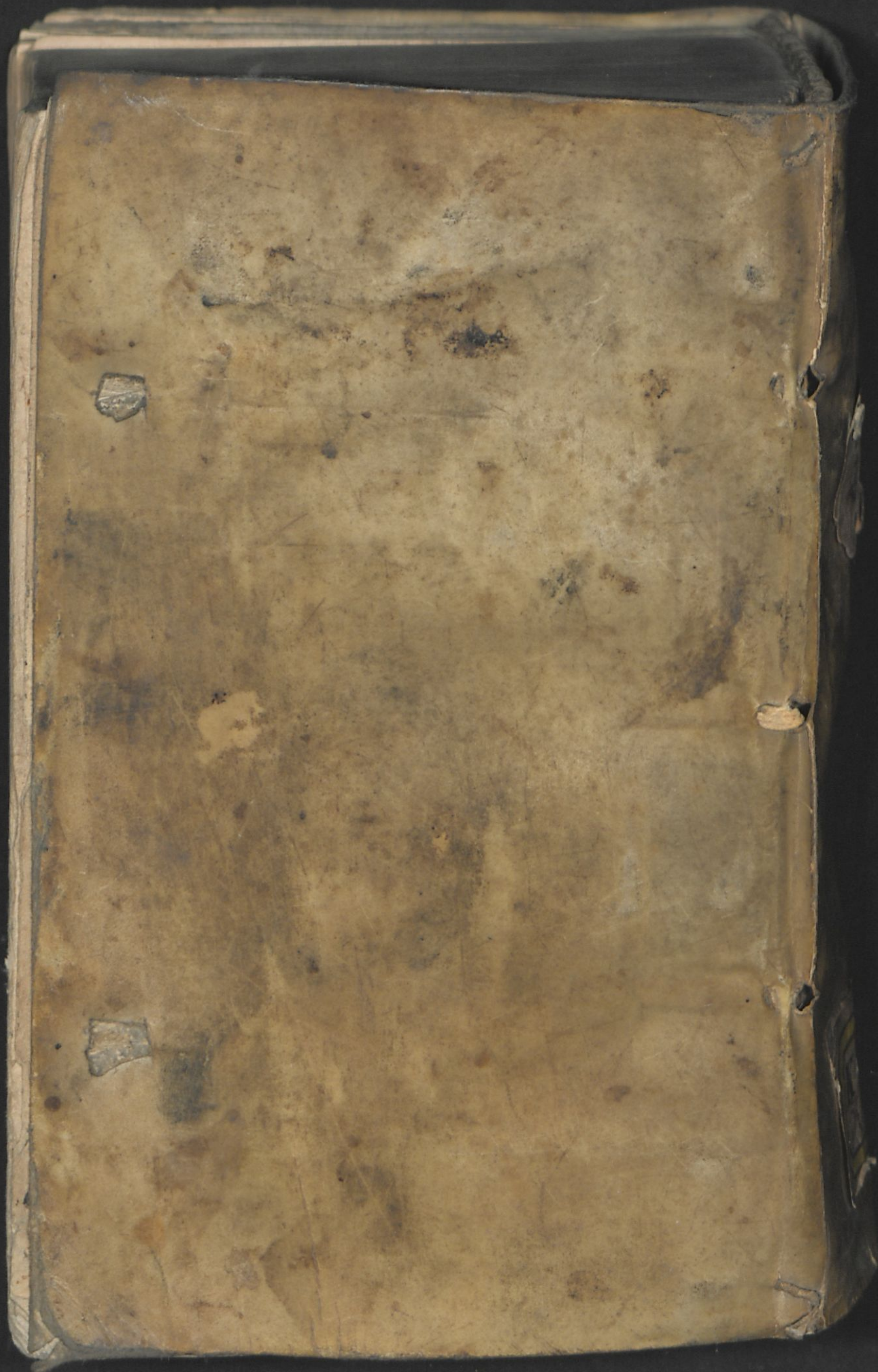
C.

K5 57

X 2208047

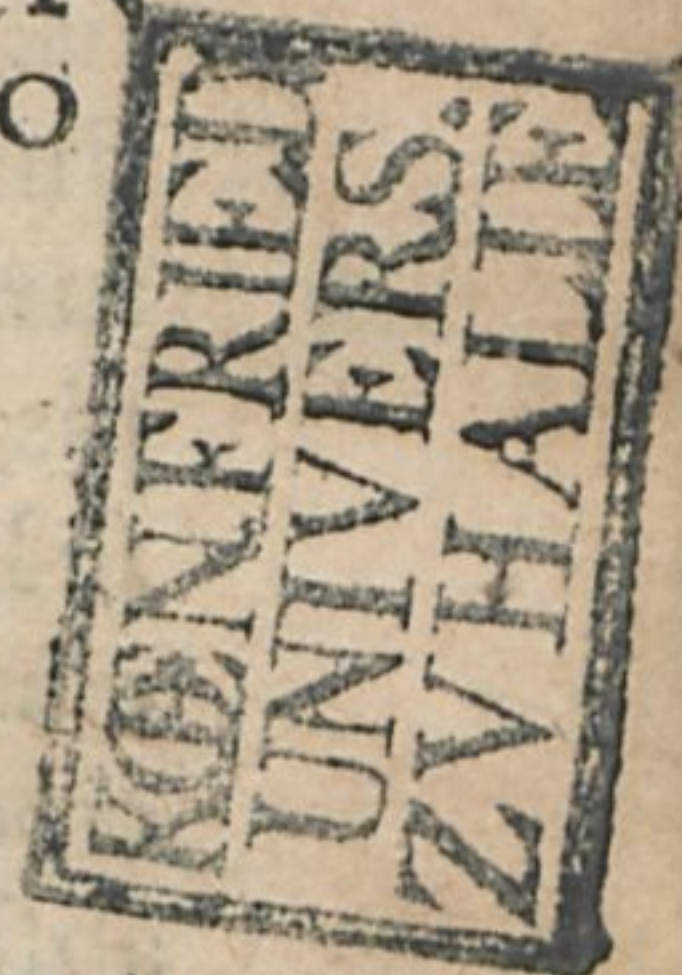
226

POMPONIO
BELEVRIO, REGIS IN
SANCTIORI CONSISTORIO
CONSILIARIO, ET SUPRE-
ma Curia Parisiensis Prae-
sidi,

IAC. CORBINELLVS.

VIDISSE me olim me-
mini quædã huius Ma-
rij Salamonij opera, vir
prestantissimè: multum
illa quidem à laudatis
viris, & præsertim iuris-
peritis dilaudata. Hoc vero DE PRINCE-
PATV, non aliàs memini me vidisse, cū
tamen flagrarẽ maximo desiderio, pro-
pterea quod & in ore multorum, & in
amore esse peruiderem. grates igitur a-
go maximas Antonio Vaccæ, sapienti
viro, & omnibus virtutibus expolito,
qui mihi misit talem hunc librum: qui
quidem ob egregium ipsius argumentũ
fuit animo meo carissimus. quid enim
carius accidere potuisset viro bono, &

A 2 qui